TV Studio Thys Vermeulen
Studio Roma
i.s.m.
Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming Sint-Martinuskerk Oombergen

Deel 1
Voorstel vier scenario´s

Deel 2
Concluderend model

Deel 3
Raming

TV Studio Thys Vermeulen
Studio Roma
i.s.m.
Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming Sint-Martinuskerk Oombergen

Deel1
Voorstel vier scenario´s
15.06.2017

TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
Contactpersoon: Tom Thys

Leopold II laan 53
1080 Brussel
België

T +32 (0)219 07 63
E kerken@studiothysvermeulen.be
BTW BE 0871 029 415

Inleiding

Kerkgebouwen bekleden een bijzondere plaats in de samenleving. Mensen delen er hun religieuze overtuiging, vieren er fundamentele levensmomenten of nemen er afscheid van dierbaren. Kerken hebben ook de groei van onze dorpen en steden gestructureerd, en symboliseren waarden en normen die de culturele identiteit van Europa vorm gaven. Het verdwijnen van deze evidenties betekent een grote uitdaging voor de Kerk, beleidsmakers en ontwerpers.

Deze bundel schetst een aantal opties omtrent een mogelijke, nieuwe toekomst voor de Sint-Martinuskerk Oombergen.
De geschetste opties zijn (nog) geen ontwerpen maar scenario's die een gesprek tussen bouwheer, architect en zoveel mogelijk andere betrokkenen tot stand kan brengen. Dat is een noodzakelijke eerste stap in elk ontwerpproces. Elk scenario kan verder evolueren of veranderen; het is net de combinatie van groeiend inzicht, feedback en programmatorische overwegingen die een project letterlijk en figuurlijk vorm geven. Wij bieden als ontwerpers in dit stadium dan ook geen pasklare oplossingen maar willen eerder een aanzet geven om de vraag aan het gebouw scherp te stellen. Deze bundel heeft daarom tot doel alle betrokkenen te helpen met een klare blik naar de Sint-Martinuskerk Oombergen te kijken en er zo de (onvermoede) mogelijkheden van te ontdekken en te benoemen.

Tom Thys

Sofie Beyen

Sven Sterken

Inhoud

Inleiding

1. Opgave, Ambitie en Methodiek
1.1 Opgave 8
1.2 Ambitie 10
1.3 Methodiek 12

2. Analyse van de bestaande kerk
2.1 Beschrijving kerk 16
2.2 Bouwgeschiedenis 22
2.3 Interieur 38
2.4 Kerkhof 46
2.5 Huidig restauratiedossier 48
2.6 Samenvatting van de aanwezige schilderijen 50
2.7 Advies Agentschap Onroerend Erfgeod 52
2.8 Waardebepaling en cultuurgoederen 54
2.9 Sint-Agathavieringen 58

3. Analyse van de omgeving
3.1 Oombergen en de vallei van de Cotthembeek 62
3.2 Historische evolutie van de dorpskern 64
3.3 Betekenisvolle buitenruimtes in de dorpskern 68
3.4 Publieke functies in de dorpskern 70
3.5 Snelle en trage verbindingen 72

4. Scheppen van een nieuw kader
4.1 Samenwerken 76
4.2 Ruimte delen 80
4.3 Verbinden 84
4.4 Kerkhof 86
4.5 Openen kerk 92
4.6 Indelen kerk 96
4.7 Decorum 104

5. Voorstel vier scenario´s
5.1 Scenario 1: Kerk met flexibele ruimte 118
5.2 Scenario 2: Kerksite wordt ontmoetingscentrum 124
5.3 Scenario 3: De verkavelde kerk 130
5.4 Scenario 4: Kerk als collectieve ruimte 136
5.5 Samenvatting 146

Colofon

1. Opgave, Ambitie en Methodiek

1.1 Opgave

Het debat over de parochiekerken ontstaat vaak pas in een context van urgentie: de kosten voor onderhoud en instandhouding worden te hoog; de pastorale rol is uitgespeeld; de parochiewerking dooft uit, etc. Dit bevestigt de idee van het kerkgebouw als een sacraal object dat enkel een rol speelt omwille van zijn 'buitenwereldse' karakter. Wij zien het als doel van deze studie om net dat vooroordeel onderuit te halen; door het kerkgebouw uit de louter religieuze sfeer te halen willen we het (terug) een grotere maatschappelijke betekenis geven. Dit onderzoek vertrekt daarom van de vraag hoe we vandaag een gegeven kerkgebouw, met al zijn architecturale kwaliteiten en gebreken, kunnen herontdekken als een ruimtelijk baken, een sociaal knooppunt of een economische troef.

Wij denken dat drie pijlers fundamenteel zijn voor het slagen van een dergelijk opzet: een verlichte opdrachtgever, een weloverwogen ruimtelijke ingreep en een sterk draagvlak. Hier is dat laatste misschien wel het belangrijkst: zonder breed en lokaal verankerd draagvlak hebben parochiekerken geen toekomst. De transformatie van een parochiekerk is voor ons daarom steeds een project 'op maat'; in deze context is geen plaats voor generieke concepten. Onze rol als ontwerper zien we als een klankbord dat de vraag van de opdrachtgever kritisch tegen het licht houdt, polijst of tegenspreekt, als een bemiddelaar bij het smeden van coalities en allianties.

1.

2.

Links:
1. Sint-Martinuskerk Oombergen, kerktoren en kerkhof
2. Sint-Martinuskerk Oombergen, koor en transcept
Rechts:
Centrum Oombergen (Google Earth)

1.2 Ambitie

In de Westerse wereld staan de traditionele religies – met het Katholicisme op kop – steeds meer onder druk: doordat de zondagspraktijk erodeert en er onvoldoende bedienaars zijn, worden steeds meer kerken gesloten. Wij willen dit fenomeen als een kans aangrijpen om kerkgebouwen – al dan niet met behoud van hun religieuze functie – opnieuw een rol te laten spelen in de maatschappelijke en culturele uitdagingen van vandaag.
Daarnaast is de toekomst van de kerkgebouwen ook een ruimtelijk probleem; schaarste aan middelen en grond dwingen tot verdichting en recycleren van het bestaande. Dat vraagt strategieën waarbij gebouwen – en parochiekerken in het bijzonder – als een vliegwiel dienen om culturele, ruimtelijke of sociale dynamieken plaats en vorm te geven. Architectuur is hier echter niet louter een middel; wij willen deze oefening koppelen aan een reflectie in de diepte over ontwerpen, typologie, expressie en symboliek. Zo willen we een architectonische taal ontwikkelen die niet alleen uitdrukking kan geven aan, maar ook kan bijdragen aan een vernieuwde en zin-volle culturele en collectieve identiteit.
Voor ons als ontwerpteam zien we hierbij drie rollen weggelegd: een mediator die de belanghebbenden samenbrengt en op elkaar afstemt; een ontwerpend onderzoeker die onvermoede potenties van een gebouw of plek zoekt en benoemt; en een auteur die een wervend verhaal kan brengen voor een zo breed mogelijke doelgroep.

Rechts:
Beeld dorpskern Oombergen, post-kaart sd (www.delcampe.be)

1.3 Methodiek

In onze benadering van de kerksite en –gebouw hanteren wij een vaste methodiek in verschillende stappen:

1. In eerste instantie gaan we over tot een **uitgebreide analyse** van het bestaande. We beginnen daarbij met het kerkgebouw en tasten geduldig de relatie ervan af met de omgeving, de buurt, het omliggende dorp of de stad. Onze aandacht gaat daarbij vooral naar historische, ruimtelijke, vormelijke en kunsthistorische aspecten. Zo stellen we een overzicht op met kwaliteiten, kansen, verbindingen en uitdagingen die de bouwstenen voor de volgende stap vormen. Deze analyse vormt de hoofdstukken 2 en 3 van de bundel.

2. Tijdens het ontwerpend onderzoek proberen we een **nieuw kader** te **scheppen** voor de toekomst. Dit wordt uitgewerkt in hoofdstuk 4. We hanteren daarbij meerdere invalshoeken: sommige zijn vast ('openen', 'indelen', 'decorum'); de andere bepalen we in functie van de concrete context. In het geval van de Sint-Martinuskerk in Oombergen gaat het om samenwerken, ruimte delen, verbinden en het kerkhof. Dat geeft aanleiding tot concrete architecturale ideeën maar net zo goed tot ambities op stedenbouwkundige schaal of van meer conceptuele aard. Zo ontstaan concrete opties voor een verdere toekomst.

3. Uit deze opties ontstaan **vier ontwerpscenario's** - hoofdstuk 5 - die met elkaar in relatie staan; dat kunnen gradaties zijn van eenzelfde basisidee (van elementair tot maximaal) maar net zo goed vier verschillende opties met eenzelfde doel (bv. het activeren van de kern of het maximaliseren van het beschikbare potentieel). Het vierde scenario is het meest verregaande scenario en wil de verbeelding tot het uiterste rekken. Zoals bepaald in de samenwerkingsovereenkomst worden deze scenario's voorgelegd aan de opdrachtgever met de vraag om op elk ervan feedback te geven.

4. In de laatste stap werken we het **voorkeursscenario** verder uit. Dit mondt uit in een programmadefinitie, schetsontwerp en raming, waarin de vragen, ambities en mogelijkheden van het gebouw, de opdrachtgever en de ruimere context duidelijk zijn aangegeven. Dit laat de opdrachtgever toe om een geïnformeerde keuze te maken en een ontwerper aan te stellen. Dit voorkeursscenario vormt deel 2 van het onderzoek.

1. Opgave, Ambitie en Methodiek

2. Analyse van de bestaande kerk

3. Analyse van de omgeving

4. Scheppen van een nieuw kader

	Optie 1	***Optie 2***	***Optie 3***	***Optie 4***
4.1 Samenwerken				
4.2 Ruimte delen				
4.3 Verbinden				
4.4 Kerkhof				
4.5 Openen kerk				
4.6 Indelen kerk				
4.7 Decorum				

5. Voorstel vier scenario´s

Scenario 1 ***Kerk met flexibele ruimte***	***Scenario 2*** ***Kerk wordt ontmoetingscentrum***	***Scenario 3*** ***De verkavelde kerk***	***Scenario 4*** ***Kerk als collectieve ruimte***

2. Analyse van de bestaande kerk

2.1 Beschrijving kerk

De Sint-Martinuskerk is een driebeukige basilicale kruiskerk. Het schip met zijbeuken telt drie traveeën. Ten westen van het schip staat de vierkante kerktoren samen met een halfronde traptoren ten noorden en een vierkante doopkapel ten zuiden. Ten oosten van het schip bevindt zich het uitspringend transept, het koor met twee rechte traveeën en driezijdige koorsluiting. Het koor wordt zowel ten zuiden als ten noorden geflankeerd door een aanbouw (sacristie en berging).

De huidige kerk is tot stand gekomen in meerdere bouwfasen, en dit uit zich ook in het exterieur, waar de verschillende bouwperioden en stijlen duidelijk afleesbaar zijn. De 14de-15de eeuwse westtoren en traptoren zijn opgetrokken uit gekantrechte Balegemse kalkzandsteen. Het inkomportaal met spitsboog bevat een neogotische dubbele eiken deur. De in het begin van de 20e eeuw vernieuwde schip en zijbeuken zijn gebouwd uit ruw bekapte gele zandsteen en gekantrechte witte steen voor de raamomlijstingen. De gevels van het schip worden geleed door drie rondboogvensters en de zijbeuken door rechthoekige drieledige raaamopeningen. Het 17de-18de eeuwse transept en koor zijn opgetrokken uit baksteen met lijsten en plint in Balegemse kalkzandsteen. Het koor is verlicht door 5 koorramen en aan de koorsluiting hangt een Christus aan het kruis.

Rondom de kerk ligt het kerkhof met daarrond een kerkhofmuur. Het geheel kerk-kerkhof-kerkhofmuur ligt verheven ten opzichte van de toegangsweg ten westen. De site is toegankelijk via een trappenpartij aan de westzijde.
De kerk is toegewijd aan de Heilige Martinus en sinds 1753 ook aan de Heilige Agatha.
De kerk werd op 03/07/1942 beschermd als monument met uitsluiting van de zijbeuken. Op 25/06/2015 werd de volledige parochiekerk, dus ook de zijbeuken, samen met het omringend kerkhof en met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, beschermd.

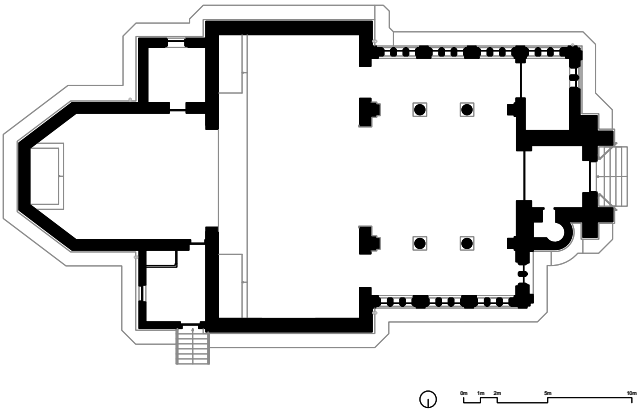

Links:
1. Grondplan
Rechts:
1. Noordgevel Sint-Martinuskerk Oombergen: afleesbare bouwfasen
2. Westgevel Sint-Martinuskerk Oombergen: trappartij en westtoren
3. Oostgevel Sint-Martinuskerk Oombergen: 20e eeuwse schip en zijbeuken. Romaans-gotische toren
4. Westgevel Sint-Martinuskerk Oombergen: kerkhof, westtoren met ronde traptoren
(*plannen, snedes en gevels opgemaakt door Studio Roma op basis van plannen AIT architecten*)

1.

2.

3.

4.

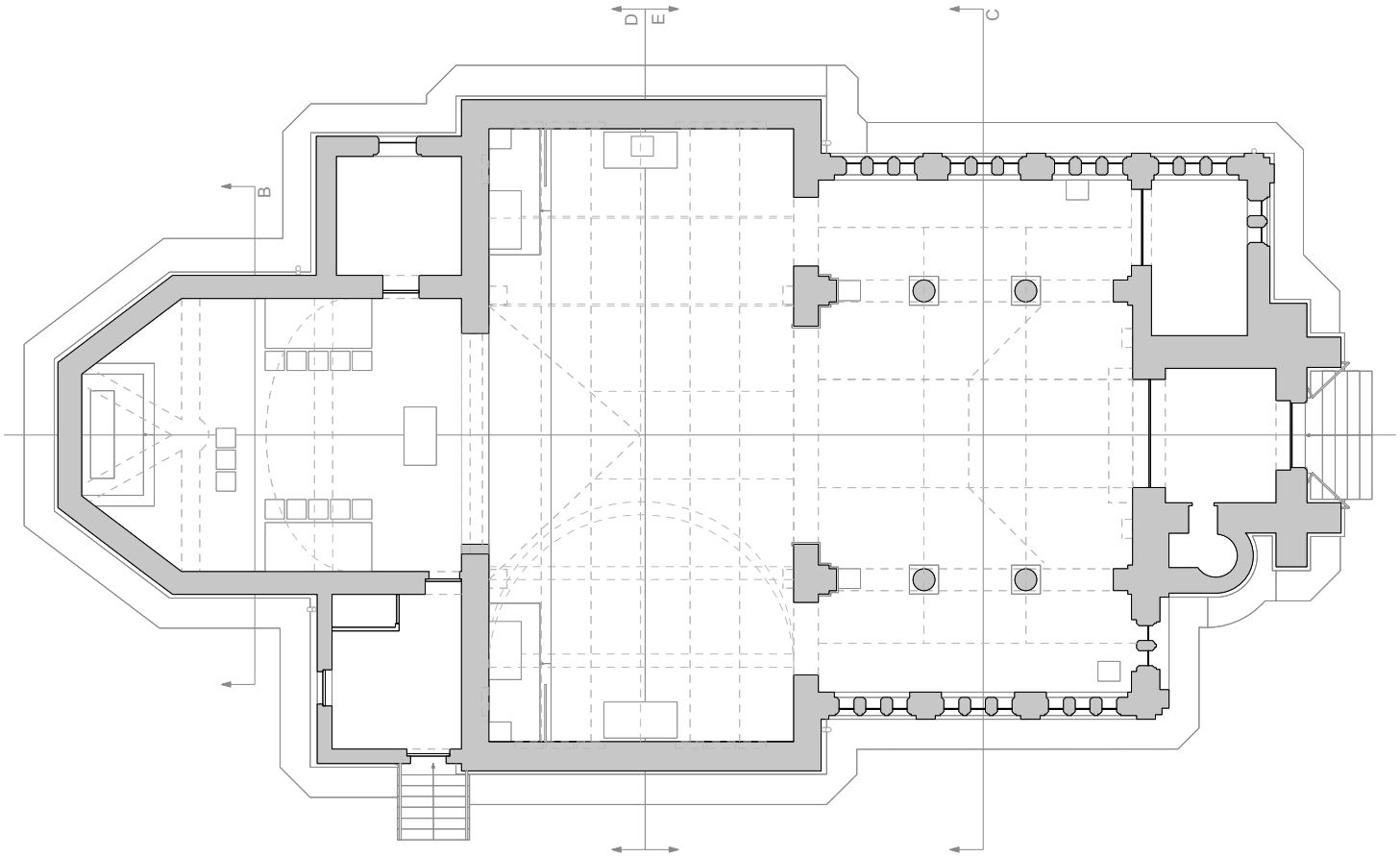

1.

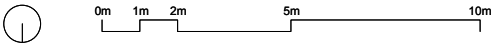

Links:
1. Grondplan
2. Dwarse snede C
3. Dwarse snede B
Rechts:
1. Langse snede
2. Dwarse snede D
3. Dwarse snede E
(*plannen, snedes en gevels opgemaakt door Studio Roma op basis van plannen AIT architecten*)

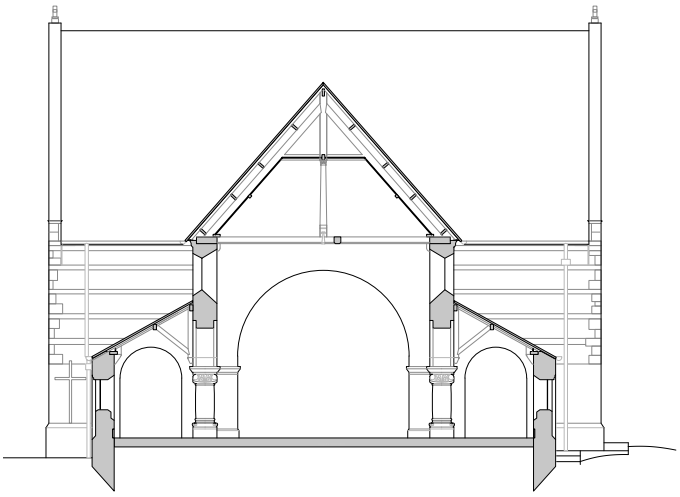

2.

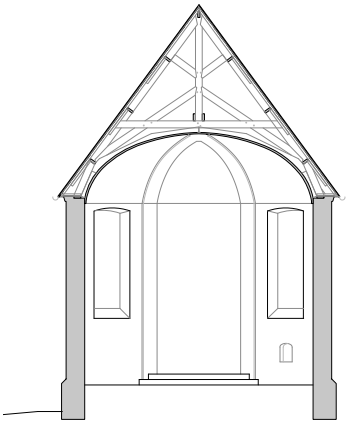

3.

1.

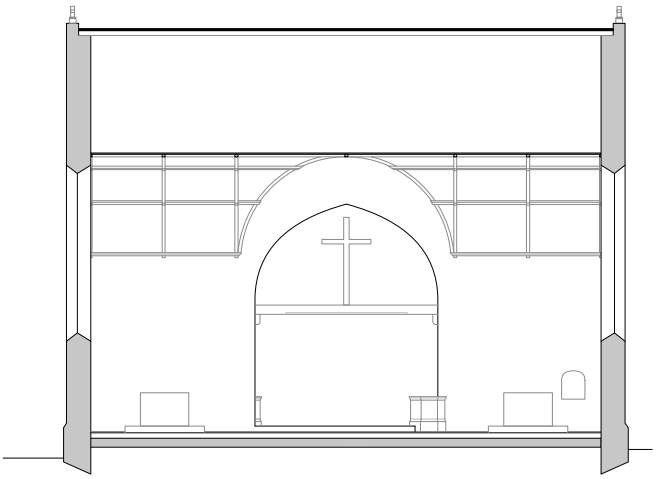

2.

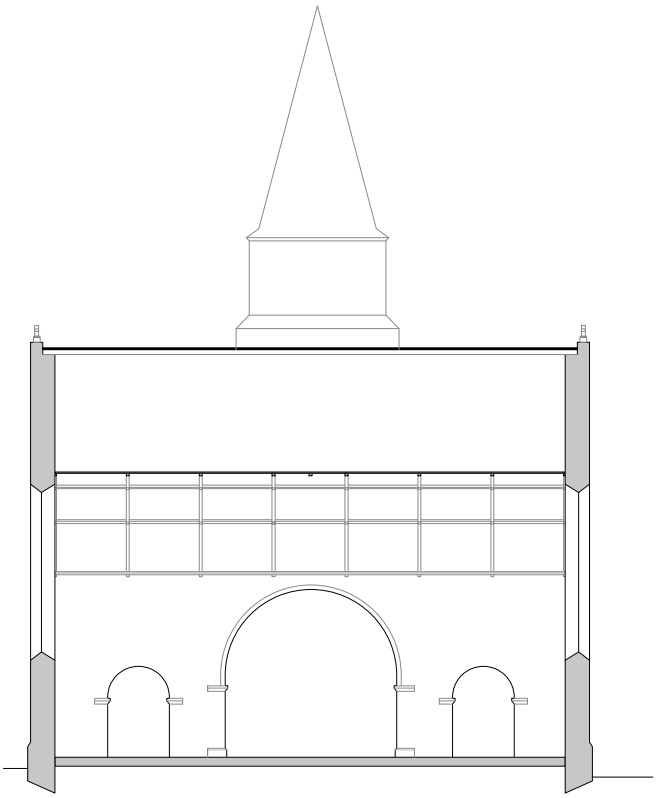

3.

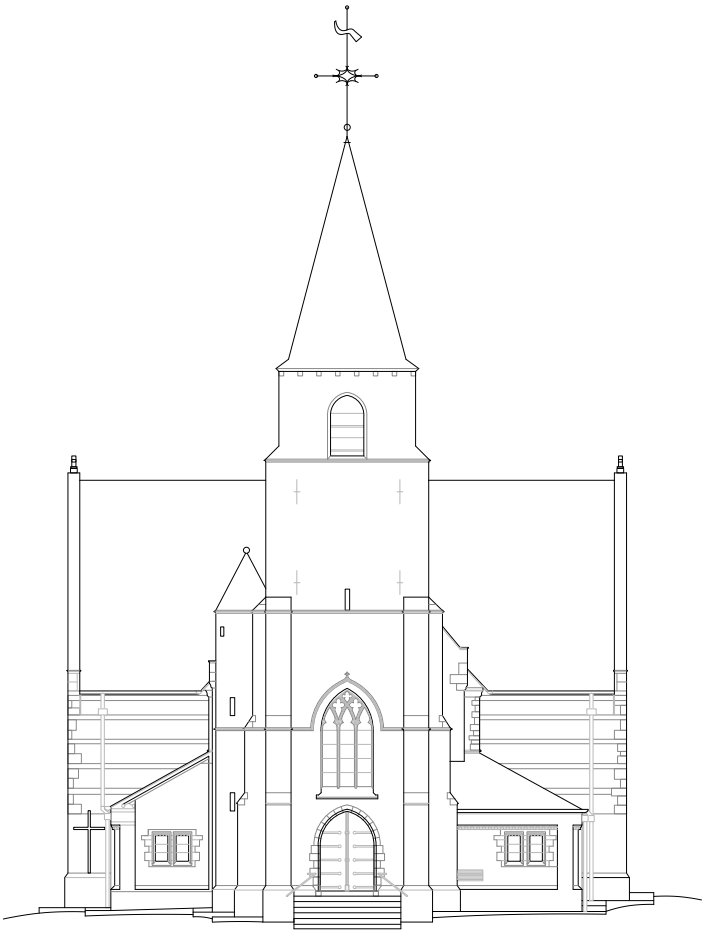

1.

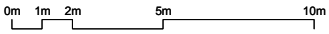

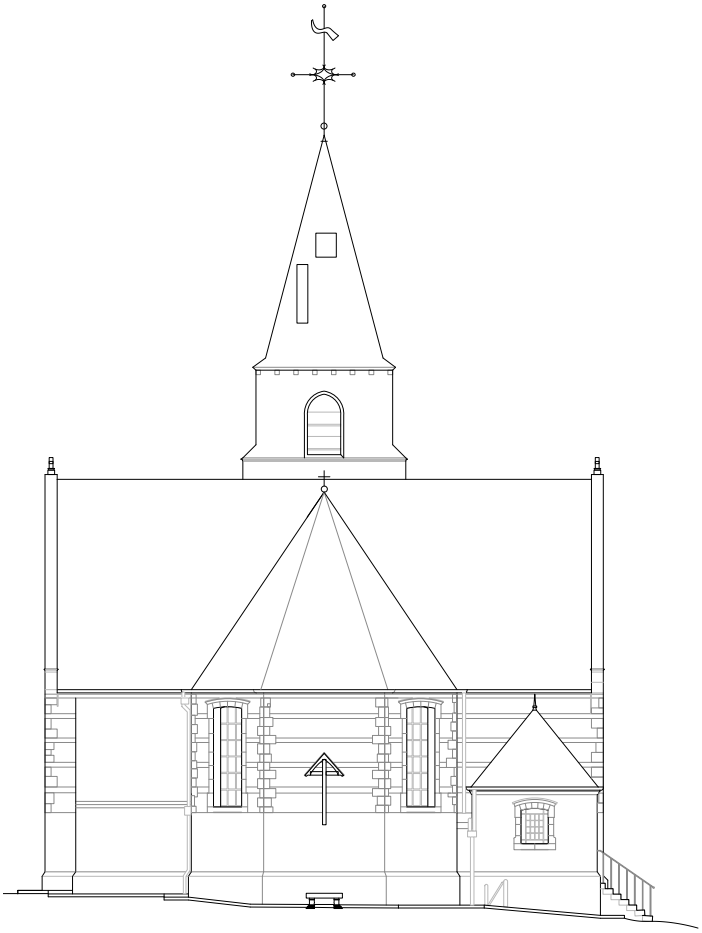

Links:
1. Westgevel
2. Oostgevel
Rechts:
1. Zuidgevel
2. Noordgevel
(*plannen, snedes en gevels opgemaakt door Studio Roma op basis van plannen AIT architecten*)

2.

1.

2.

2.2 Bouwgeschiedenis

De Sint-Martinuskerk van Oombergen kende een lange geschiedenis met erg veel verschillende bouwperioden. Algemeen kan de bouwgeschiedenis van de kerk opgedeeld in vijf grote fasen:

1. Bouw van vierkante westtoren en rond traptorentje aan éénbeukig schip
2. Bouw van een transept met rechthoekig koor en sacristie
3. Vergroting van het koor
4. Bouw van nieuwe sacristie
5. Bouw van de zijbeuken.

De figuur rechts illustreert de bouw van de verschillende delen van de kerk. Doorheen de geschiedenis brandde de kerk enkele keren af en werd er heropgebouwd. Hierdoor zijn materialiteit van zowel interieur en exterieur van recentere data.

Deze fasen zullen hierna besproken worden.

De analyse hieronder is gebaseerd op de informatie die aangereikt werd door de gemeente:

- Restauratiedossier AIT architecten
- Presentatie “Ontmoeten in de oude pastorietuin” (vanwege AIT architecten)

Er werd geen bijkomend archiefonderzoek gedaan.

Rechts:
Voorstelling bouwevolutie (*plan opgemaakt en bewerkt door Studio Roma op basis van plan van AIT architecten*)

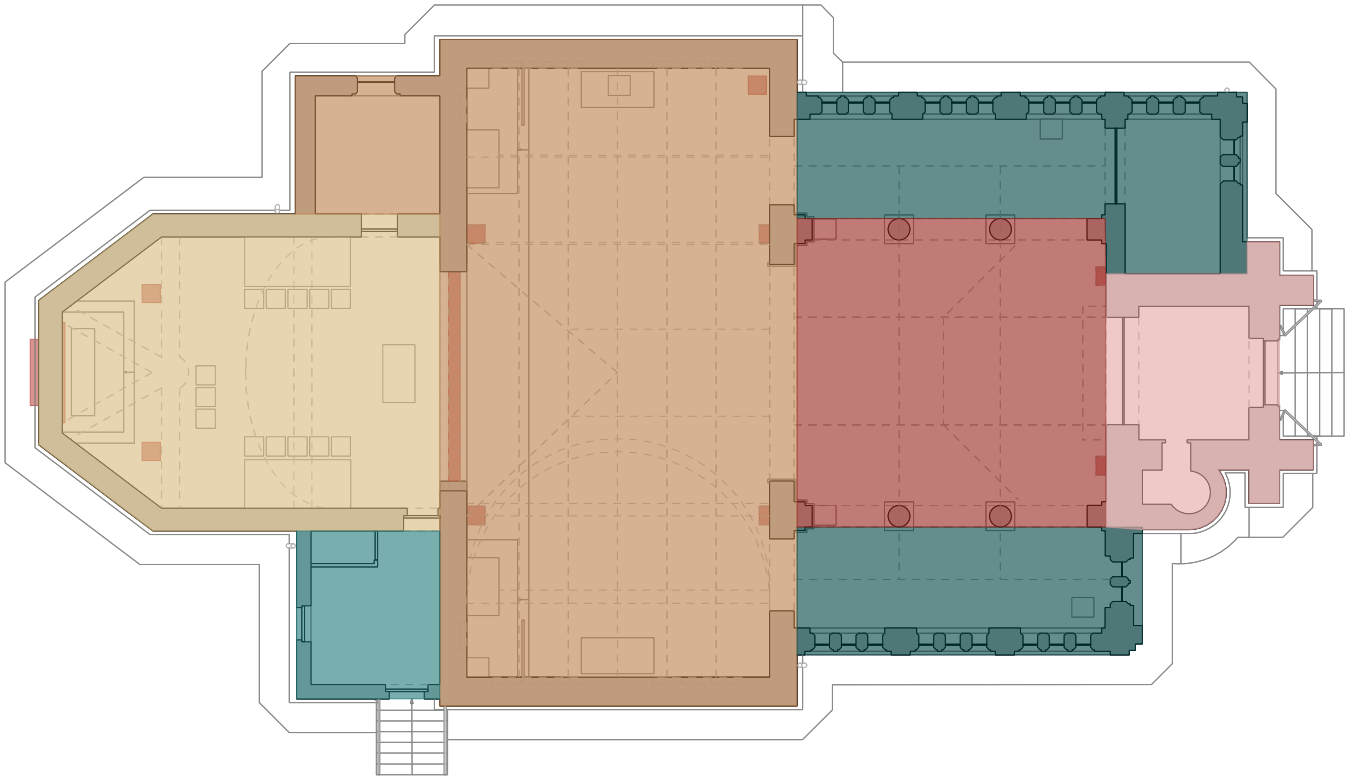

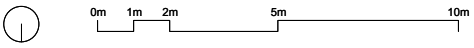

- 12e eeuw, herbouwd in 1603 en weerom in 1920-1924
- eind 14e - begin 15e eeuw (grondig gerestaureerd in 1925)
- 1640
- 1701
- 1909
- 1920 - 1924

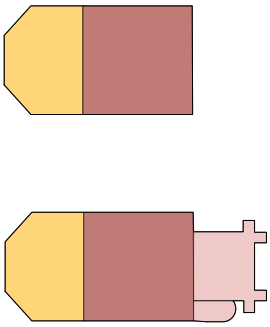

1.

Fase 1: Ontstaan van de Sint-Martinuskerk te Oombergen (1147-1639)
Romeinse vondsten duiden op een vroege bewoning in Oombergen. Van de Sint-Martinuskerk zelf zou de vroegste vermelding terug gaan tot 1147. Het huidige schip zou in de westgevel nog restanten bevatten van deze eenbeukige romaanse kerk.

Eind 14e - begin 15e eeuw werd een vierkante westtoren samen met een rond traptorentje gebouwd tegen deze eenbeukige kerk.

In 1579 en 1582 werd de kerk tweemaal zwaar vernield door brandstichtingen. Na de vernieling door de branden in de kerk begon men in 1597 aan de heropbouw van de kerk. In 1603 pas was het schip heropgebouwd, in 1608 het koor.

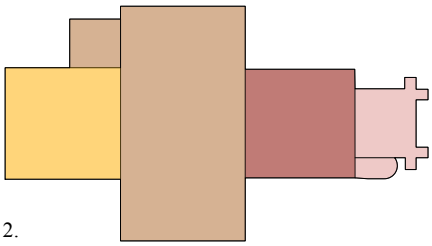

2.

Fase 2: Bouw transept, koor en sacristie (1640-1700)
Het koor van de kerk werd in 1640 vervangen door een groter transept. Er werd een nieuw rechthoekig koor aangebouwd en een sacristie ten zuiden van het koor. Deze vergroting van de kerk was een gevolg van een groeiend aantal gelovigen en werd mede mogelijk gemaakt door de familie d'Amman, die zorgde voor welstand in Oombergen. De werken werden gefinancierd door Gaspar d'Amman en zijn echtgenote Joanna Philippina Lanchals. Een arduinen herdenkingssteen in de noordgevel van de noordelijke transeptarm verwijst hiernaar. De Gentse familie d'Amman werd rond 1630 eigenaar van de heerlijkheid Oombergen door aankoop.

Links:
1. Schematische voorstelling bouwevolutie: fase 1: eenbeukig schip en toren
2. Schematische voorstelling bouwevolutie: fase 2: bouw transept, koor en sacristie
Rechts:
1-4. Foto's westgevel met oudste restanten van het schip

1.

2.

3.

4.

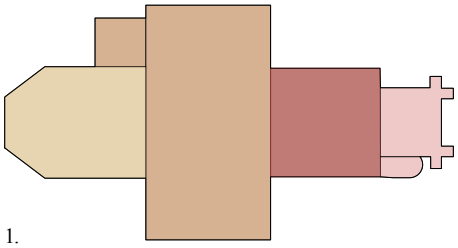

1.

Fase 3: Vergroting koor (1701-1908)
In 1701 werd het koor vervangen door een groter koor. Ditmaal werden de werken bekostigd door de zoon van Gaspar d'Amman, Karel d'Amman. Zijn naam is eveneens vermeld op een arduinen steen in de noordelijke buitenmuur van het koor. Bij de bouw van dit nieuwe koor werden vermoedelijk de vensters van het transept vergroot. De kleine romaanse openingen werden toen vervangen door de huidige segmentboogvormige ramen.

Op de eerste voorstelling die we van de kerk hebben, de kaart van Ferraris uit 1777, zien we de kerk met toren, schip, transept en koor alsook het omringende kerkhof afgebeeld.
Ook op volgende kaarten, de Atlas der buurtwegen (1841) en de kaart van Popp van 1842-1879 is de kerk terug te vinden.

In 1883 bevond de kerk zich in slechte staat en werden er verschillende restauratiewerken uitgevoerd. Tijdens deze restauratiecampagne werden onder andere de grote glasramen hersteld. Er werden ook nieuwe dakgoten geplaatst, metsel- en voegwerk werd hersteld, en de dakbedekking werd vernieuwd.
De kerk kreeg een nieuwe vloer en de kerkmuren werden herbezet.

Links:
1. Schematische voorstelling bouwevolutie: fase 3: vergroting koor
Rechts:
1. Kaart van Ferraris 1777 (*www.geopunt.be*)
2. Atlas der buurtwegen 1841 (*www.geopunt.be*)
3. Kaart Popp 1842-1879 (*www.geopunt.be*)

1.
45
1

2.
Oombergen.
1

3.
807
985
722
723
802a
802b
781a
725
724
730
675
780
981
760a
761
755
754
bis 762
762
760
761
764
764
1
Oude h

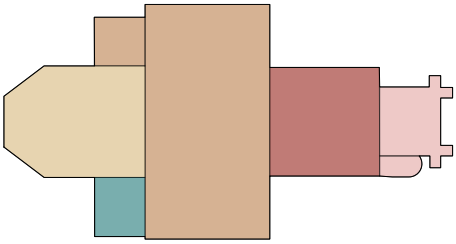

1.

Fase 4: Nieuwe sacristie (1909-1918)
In 1909 werd er een nieuwe sacristie gebouwd ten noorden van het koor, ontworpen door Henri Vaerwyck en zijn zoon Valentin Vaerwyck uit Gent.

Op het plan op de rechterpagina, opgemaakt in 1908 voor "bouwen van sakristij" zien we de noordelijke sacristie in rood aangeduid, als nieuw te bouwen. Op het grondplan staat het dak als een lessenaarsdak getekend, net zoals de zuidsacristie, die als voorbeeld zou gediend hebben voor de nieuwe noordsacristie. De huidige noordsacristie heeft echter een zadeldak. Het is niet duidelijk waarom het dak niet werd uitgevoerd volgens de plannen. AIT architecten vermelden in hun historische nota dat Vaerwijck vermoedelijk geen rekening heeft gehouden met het vijfde koorraam op de noordgevel en men daarom bij uitvoering overgegaan is naar een andere dakvorm. Het raam naast de deur in de noordgevel op het plan en in de geveltekening, is er niet. In de plaats hiervan is er een raam in de oostgevel.
Verder zien we in de noordgevel in het schip twee grote ramen (één segmentboogvormig en één spitsboogvormig) en een klein romaans venstertje. Onder dit kleine venstertje zit er een deur. Dit zou het lijkdeurtje zijn. Deze raam-en deuropeningen zien we ook in een tekening door Hein. (afbeelding rechts figuur 2)

Op de foto hieronder (figuur 2) zien we de kerk zonder zijbeuken, dus de toestand voor de brand. De toegangsdeur is hier nog rechthoekig in plaats van spitsboogvormig.
Op de foto van figuur 3 is te zien dat het schip voor de brand hoger was dan het huidige schip.

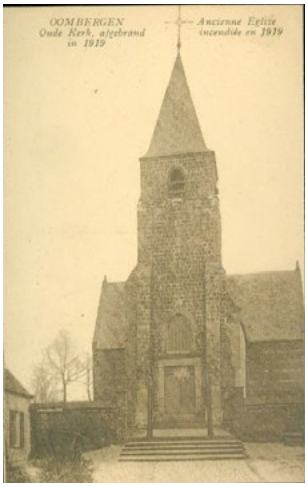

2.

3.

Links:
1. Schets bouwevolutie: fase 4: bouw van nieuwe sacristie
2. Foto voor de brand van 1919 (*www.delcampe.net*)
3. Foto voor de brand van 1919 (*www.delcampe.net*)
Rechts:
1. V. Vaerwijck, gevel kerk Oombergen, 1908 (bron: *restauratiedossier AIT architecten*)
2. Schets door A. Heins. Bron: *restauratiedossier AIT architecten (oorspronkelijk uit A. Demey, Eenbeukige Romaanse kerken in Oost-Vlaanderen, Gent: Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 1977*)
3. V. Vaerwijck, plan kerk Oombergen,1908. (bron: *restauratiedossier AIT architecten*)

Provincie Oost-Vlaanderen.
Kerk van Oombergen.
Bouwen eene Sakristij.
Schaal 0,01 p.m.
Gent, December 1908
De Bouwkundigen,
Noordkant.

1.

OOMBERGEN

2.

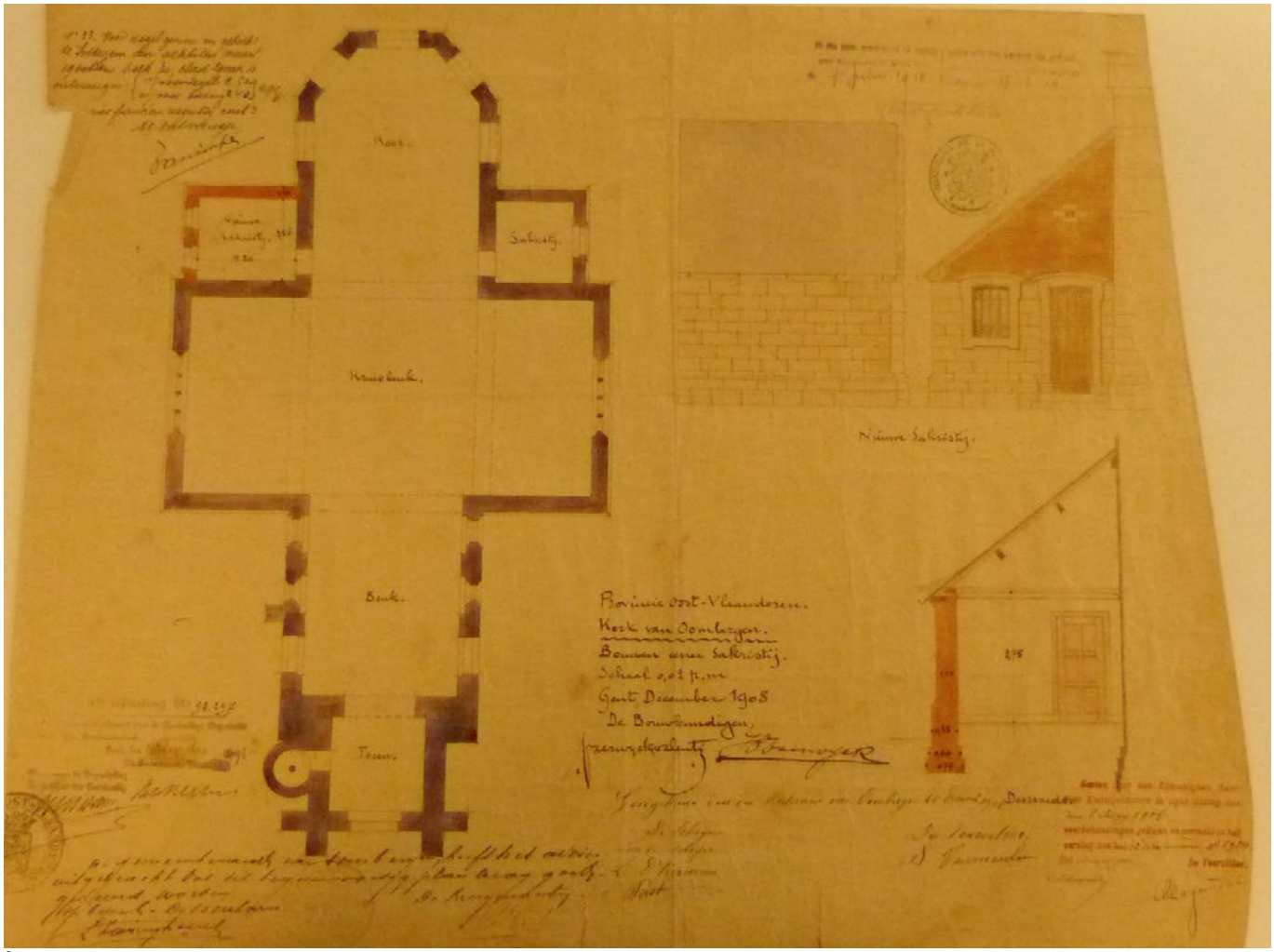
Koor.
Sakristij.
Kruisbeuk.
Beuk.
Toren.
Nieuwe Sakristij.
Provincie Oost-Vlaanderen.
Kerk van Oombergen.
Bouwen eene Sakristij.
Schaal 0,01 p.m.
Gent December 1908
De Bouwkundigen,

3.

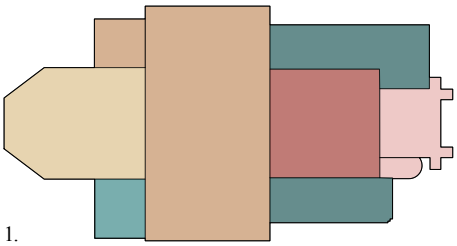

1.

Fase 5: Zijbeuken (1919-1941)
Tijdens de nacht van 7 op 8 april 1919 woedde er een ernstige brand in de kerk. De langse muren van het eenbeukige Romaanse kerkje werden zwaar vernield. Omdat het behoud niet verzekerd kon worden, werd het schip wederopgebouwd. Bij deze wederopbouw werd de kerk uitgebreid met zijbeuken. De oude westtoren diende ook grondig gerestaureerd te worden. Ook het interieur bleef niet gespaard. Schilderijen, beelden en meubilair werden vernield.

In een plaatsbeschrijving opgemaakt door provinciearchitect Stan Mortier op 22 mei 1919 naar aanleiding van de brand in 1919, is er een gedetailleerde beschrijving van de kerk voor de brand. Zo is het deurtje in de noordzijde langs de binnenzijde dichtgemetseld, maar langs buiten nog wel aanwezig. Door de brand is het dak, met dakhelling 60°, verdwenen, en zijn er sporen te zien van het voormalige, romaanse dak met helling 45° op de oostelijke torenmuur. Er zouden ook 5 koorramen zijn geweest. Hieruit kan volgens het onderzoek van AIT architecten afgeleid worden dat de noordelijke sacristie vermoedelijk aanvankelijk met het schilddak is gebouwd, en niet met het lessenaarsdak zoals op de geveltekening van Vaerwyck is getekend. In de zuidsacristie is een kruisgewelf aanwezig.

In 1921 werden de ontwerpplannen voor de wederopbouw van de kerk, getekend door architect Valentin Vaerwyck in 1919, goedgekeurd mits een reeks belangrijke aanpassingen door provinciaal architect Stan Mortier. Zo wijzigde hij de hoogte van de toren van 6m naar 8m, net zoals voor de brand. Ook de dakhelling van het koor veranderde hij van 60° naar 45°.
De werken duurden tot 1924. In 1925 werd de westtoren gerestaureerd. In 1928 werd de kerk voorzien van art-deco schilderingen. Tijdens de restauratie- en uitbreidingscampagne werd ook het meubilair volledig vernieuwd. Valentin Vaerwyck tekende ook voor het meubilair de plannen.

AIT architecten geven in hun historische nota een beknopt overzicht van het bestek van de wederopbouw opgemaakt door Vaerwyck op 21 januari 1921. Hierin staat onder meer het volgende:

- de muren van de middenbeuk moeten afgebroken worden tot de funderingen, alsook de boog in hardsteen onder de toren.
- vernieuwing omlijsting der ingangspoort
- kappen van openingen in zijmuren kruisbeuk
- pleisteren tongewelf koor
- gewelf kruisbeuk in pitch-pine
- plankenvloer in dennenhout voor toren en doksaal met rode gebakken tegels
- zware marmeren vloer over volledige kerk

Links:
1. Schets bouwevolutie: fase 5: bouw zijbeuken
Rechts:
1. Grondplan en zuidgevel Vaerwyck met wijzigingen 1919 (bron: *restauratiedossier AIT architecten*)
2. Noord- en westgevel Vaerwyck met wijzigingen 1919 (bron: *restauratiedossier AIT architecten*)

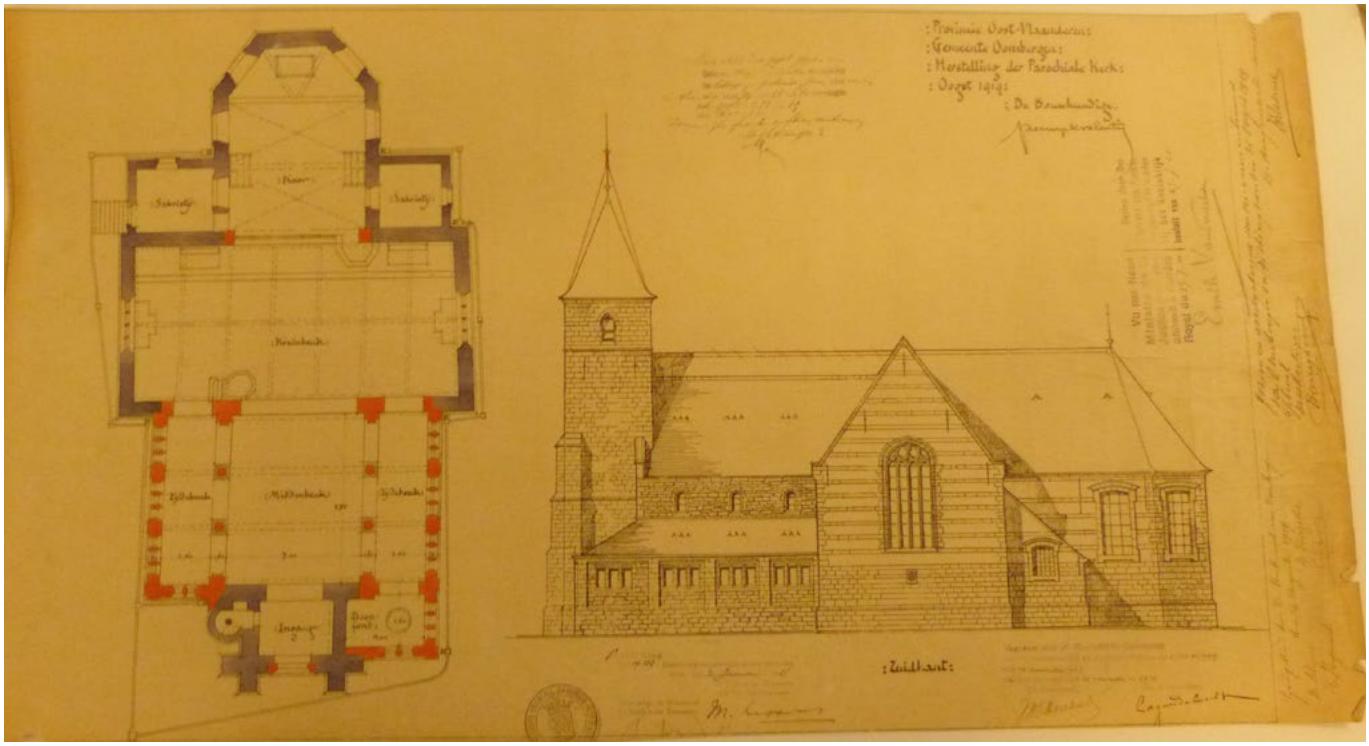
:Provincie Oost-Vlaanderen:
:Gemeente Oombergen:
:Herstelling der Parochiale Kerk:
:Oogst 1914:
:De Bouwkundige:
:Zuidkant:
1.

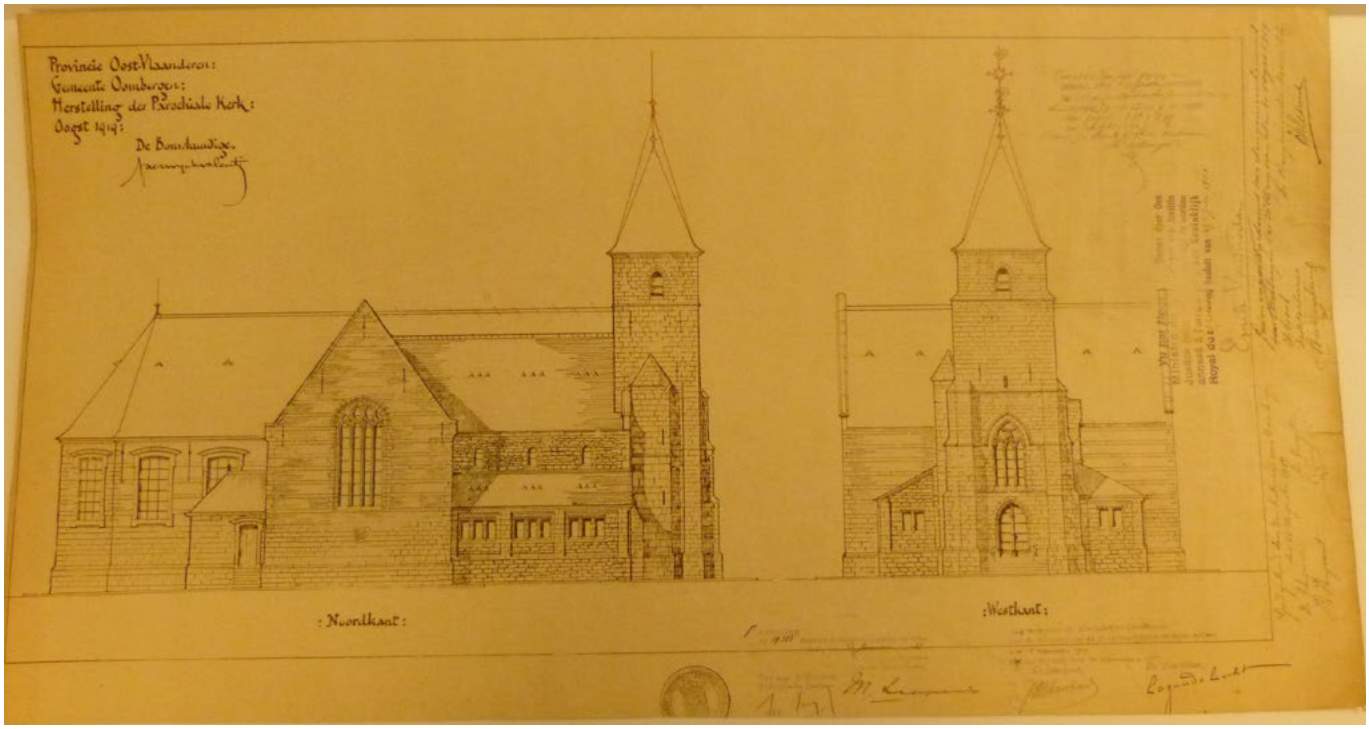
Provincie Oost-Vlaanderen:
Gemeente Oombergen:
Herstelling der Parochiale Kerk:
Oogst 1914:
De Bouwkundige.
:Noordkant:
:Westkant:
2.

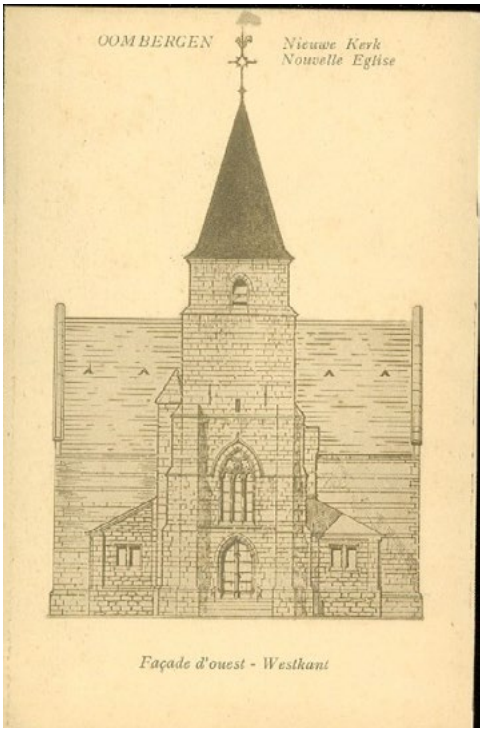

1.

2.

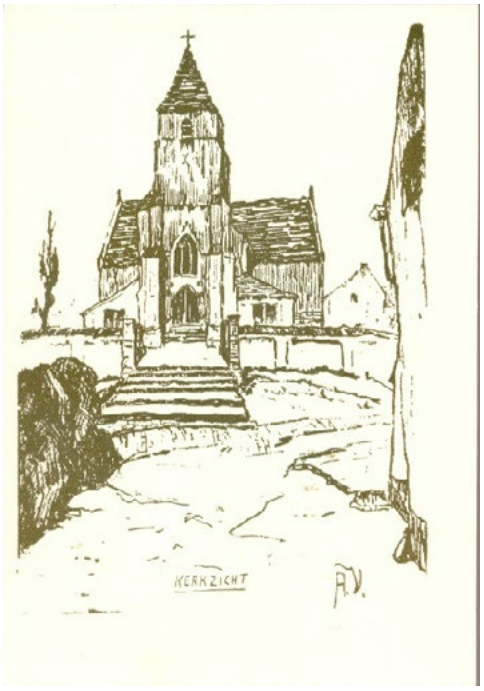

3.

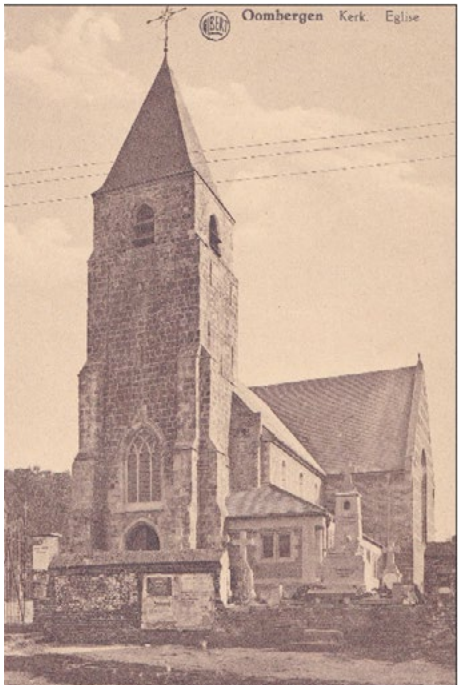

4.

Links:
1. Tekening kerk, zonder datum, situatie na de wederopbouw van 1920-1924 (*www.delcampe.net*)
2. Foto kerk, zonder datum, situatie na de wederopbouw van 1920-1924 (*www.delcampe.net*)
3. Tekening kerk, zonder datum, situatie na de wederopbouw van 1920-1924 (*www.delcampe.net*)
4. Foto kerk, zonder datum, situatie na de wederopbouw van 1920-1924 (*www.delcampe.net*)
Rechts:
1-3. Snedes van heropbouw en restauratie 1920-1924 (bron: *restauratiedossier AIT architecten*)

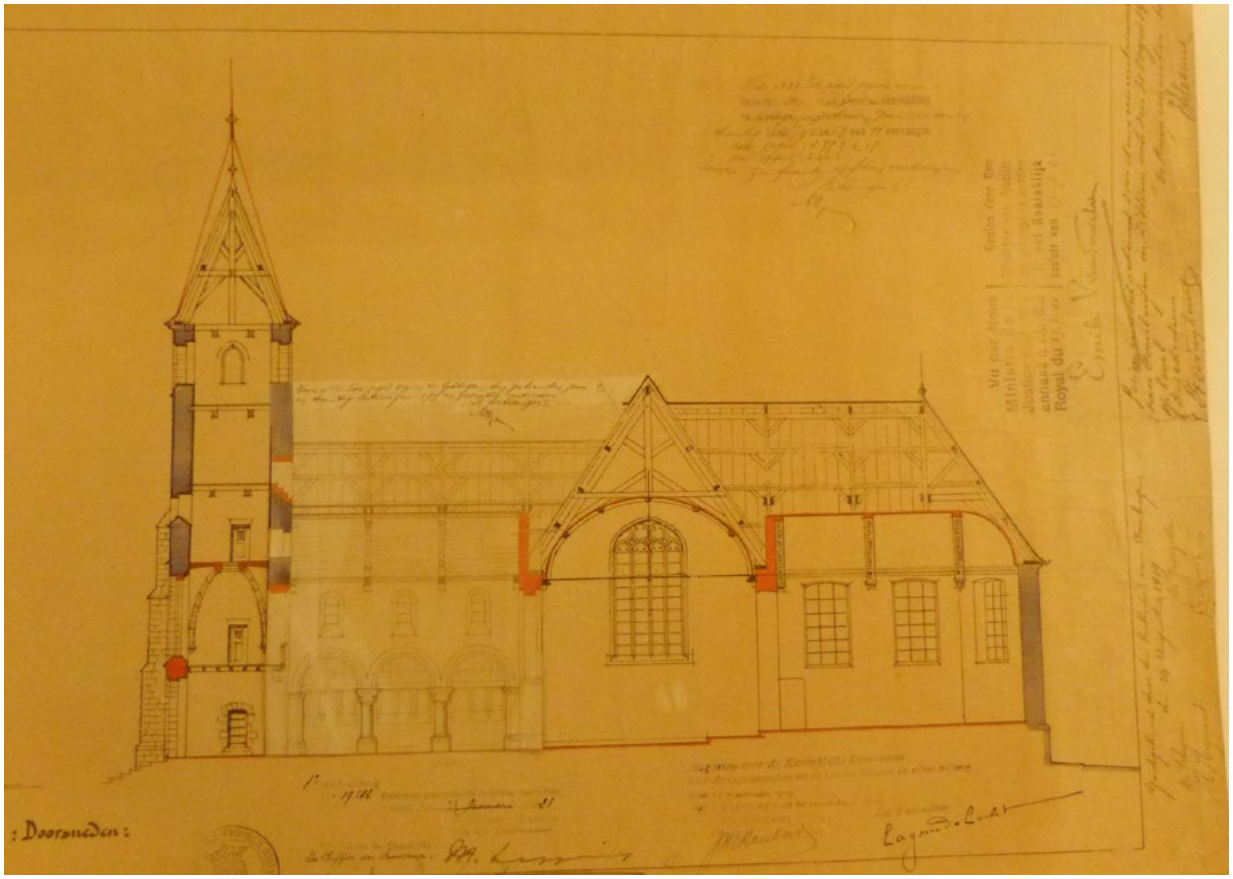
: Doorsneden:

1.

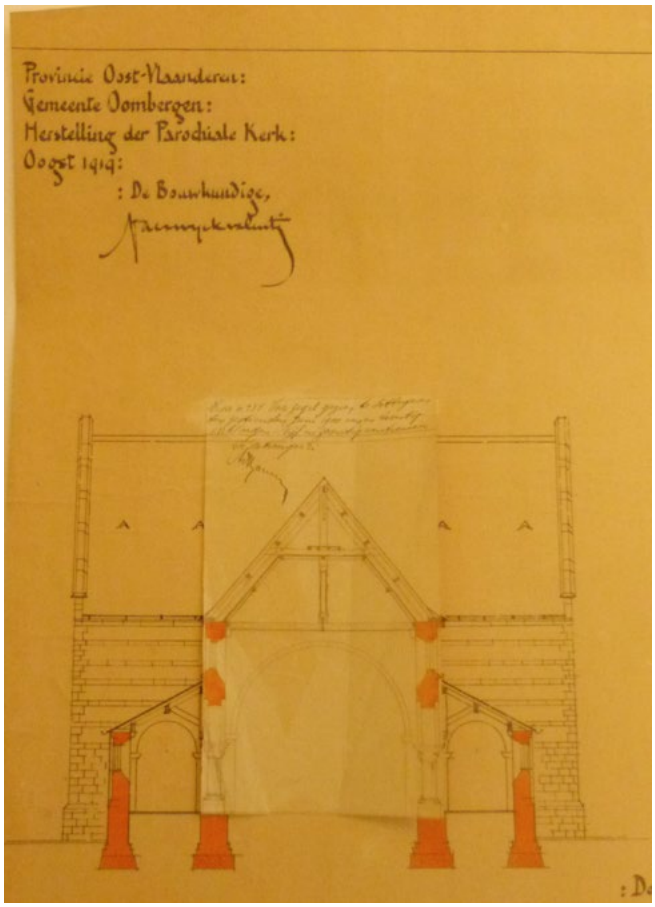
Provincie Oost-Vlaanderen:
Gemeente Oombergen:
Herstelling der Parochiale Kerk:
Oogst 1919:
: De Bouwkundige,

2.

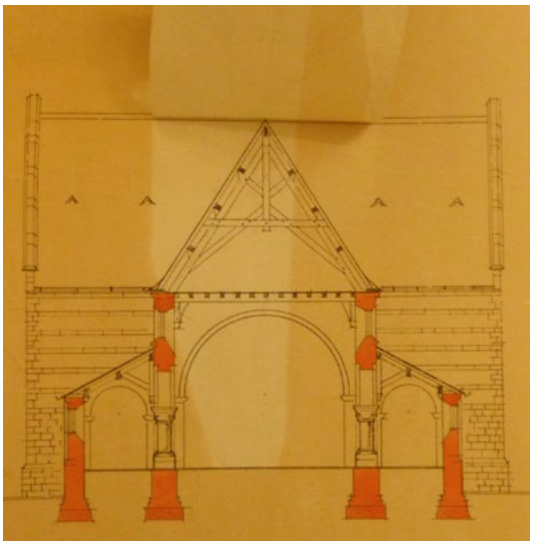

3.

1942-heden
Op 3 juli 1942 werd de kerk beschermd als monument met uitsluiting van de zijbeuken. Nadien volgden er nog enkele herstellingswerken. In 1952 en 1966 werden herstellingswerken uitgevoerd volgens de plannen van architect A. Bressers. In 1969 vonden er binnenrestauratiewerken plaats en in 1970 schilderwerken. Het kerkhof ten noorden werd met enkele meters uitgebreid. De haag werd vervangen door een gemetselde muur, met een poortje naar de pastorie.
Op 27 maart 2015 werd de kerksite met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken beschermd.

Rechts:
1. Sint-Martinuskerk Oombergen, noordgevel
2. Sint-Martinuskerk Oombergen, detail zijbeuk
3. Sint-Martinuskerk Oombergen, westtoren frontaal zicht
4. Sint-Martinuskerk Oombergen, westtoren, schip en zijbeuk, zijaanzicht

1.

2.

3.

4.

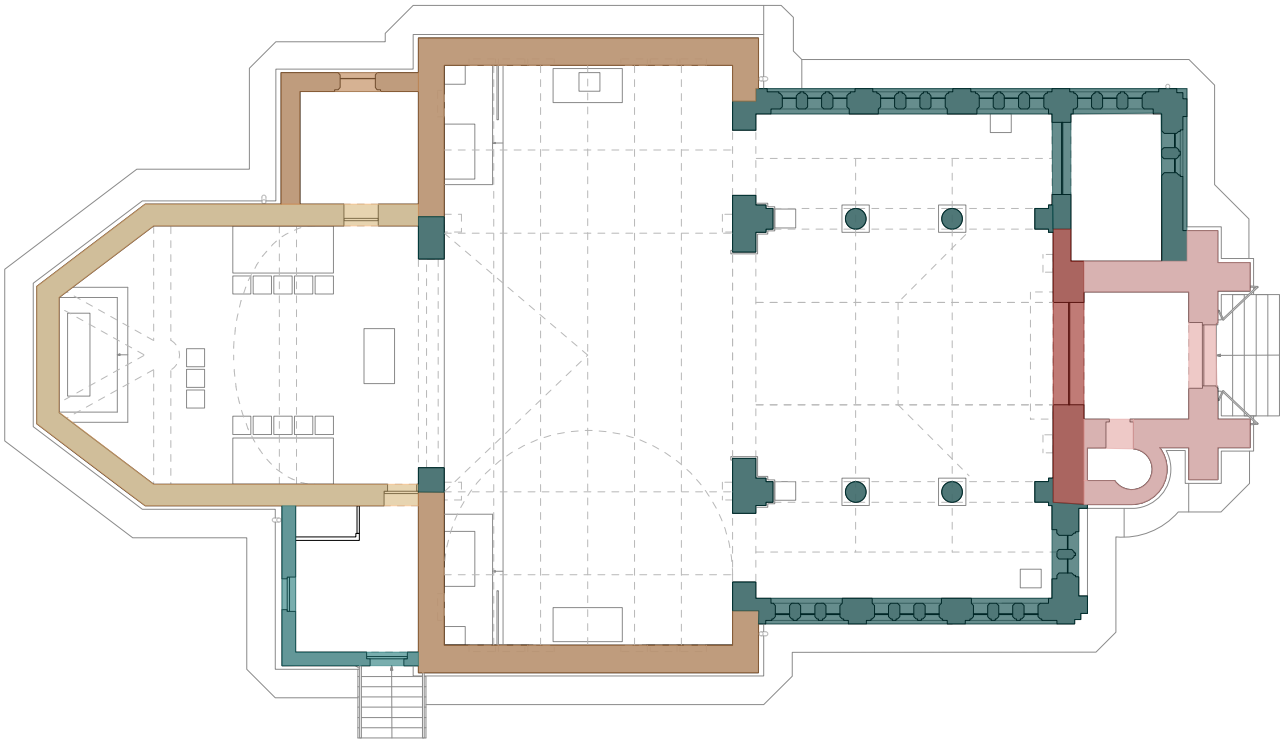

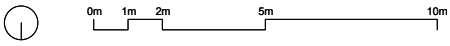

oudste restant van 12e eeuw

eind 14e - begin 15e eeuw. Grondig gerestaureerd in 1925

1640

1701

1909

1920 - 1924

Overzicht bouwevolutie
Op de rechterpagina wordt een overzicht gegeven van de verschillende bouwfasen. Het plan op de linkerpagina geeft weer in welke periode de gevels en binnenmuren die er nu staan werden gebouwd. De globale vorm van het schip bijvoorbeeld is al zeer oud, maar na de brand van 1919 werd het schip volledig heropgebouwd, met uitzondering van de westmuur, een restant van het Romaanse kerkje. Het schip kreeg in dit plan daarom de kleur van de fase 1920-1924.

Links:
Grondplan met aanduiding bouwgeschiedenis (*plan opgemaakt en bewerkt door Studio Roma op basis van plan van AIT architecten*)
Rechts:
Schematische voorstelling van de bouwfasen

Romaans éénbeukig zaalkerkje

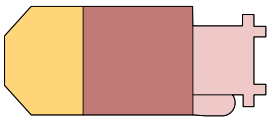

eind 14e - begin 15e eeuw

vernieling door brand (1579, 1582)
1603: heropbouw

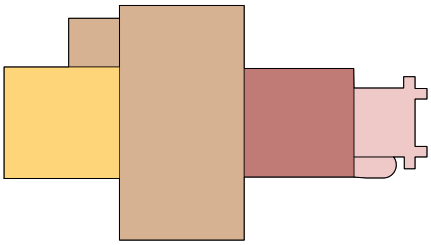

1640: groter transept + rechthoekig koor + sacristie

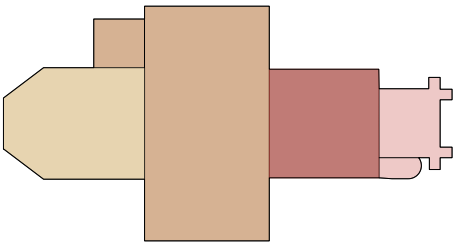

1701: groter koor

1883: restauratiewerken

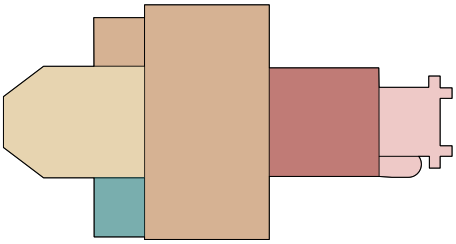

1909: nieuwe sacristie (Henri + Valentin Vaerwyck)

1919: brand --> zwaar vernield

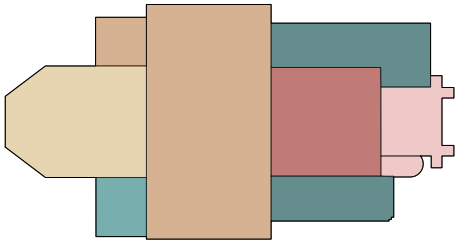

1920-1924: heropbouw /restauratie + zijbeuken (Valentin Vaerwyck + Stan Mortier)
1925: westtoren gerestaureerd

1952 en 1966: restauratiewerken

2.3 Interieur

Beschrijving
In de inkomhal in de westtoren is er toegang tot het doksaal met orgel en de klokkentoren.
Het schip is afgedekt met een houten zoldering met vlakke bovenzijde en schuine zijkanten, gedragen door twee spanten en versierd met geometrische sjablonen in olieverf. Het schip wordt van de zijbeuken gescheiden door middel van een scheibogenarcade, bestaande uit 3 scheibogen op ronde zuilen. Deze ronde zuilen hebben een basis van graniet, een zwart marmeren schacht en een kapiteel van graniet met ingekerfd korinthisch motief. Boven deze scheibogen wordt het schip verlicht door 3 rondbogige vensters. De zijbeuken zijn overdekt door een schuin aflopend houten plafond. Ze worden verlicht door rechthoekige ramen, in de noord- en zuidgevel per drie gegroepeerd, in de westgevel per twee. Ten westen van de zuidelijke zijbeuk bevindt er zich nog een bergruimte, afgescheiden door een eikenhouten deur en een smeedijzeren hek. Deze ruimte was vroeger de doopkapel.
Het grote transept is overwelfd met een houten tongewelf, dat net zoals het schip versierd is met geometrische patronen. De verbinding tussen transept en schip wordt gemaakt door een rondboog. Tussen transept en koor is een verbinding met spitsboog aanwezig. Het hoogkoor wordt overwelfd door een korfboogvormig gepleisterd tongewelf. Het tongewelf is opgebouwd uit twee gordelbogen en twee gewelfribben.
De vloer is sinds de restauratie van 1920 bedekt met zwartmarmeren tegels.

Interieurafwerking
Tegenwoordig is het interieur bijna volledig witgeschilderd. Oude foto's en stratigrafisch onderzoek, uitgevoerd in het kader van de restauratiecampagne, wijzen uit dat dit niet altijd zo is geweest.

Links:
Dwarse snede samen met foto's interieur (*snede opgemaakt en bewerkt door Studio Roma op basis van snede van AIT architecten*)
Rechts:
Foto's interieur heden

Interieurafwerking voor de wederopbouw
Van het interieur voor de brand is er weinig gekend. Illustratie 1 (rechts) toont het barokinterieur met barokke altaren.

Interieurafwerking na de wederopbouw van 1920-1924 en voor 1928
Na de brand van 1919 was de kerk zo vernield dat men tot een wederopbouw moest overgaan. Er werden hierbij ook twee zijbeuken toegevoegd. Vlak na deze werken is het interieur nog witgeschilderd, zoals op de foto's te zien is. Er is geen orgel aanwezig; dit werd vernield in 1919.

Rechts:
1. Interieur voor de brand van 1919 (*restauratiedossier AIT architecten)*
2. Wit interieur vlak na wederopbouw 1920-1924 (*www.delcampe.net)*
3. Wit interieur vlak na wederopbouw 1920-1924 (*www.delcampe.net)*

1.

2. 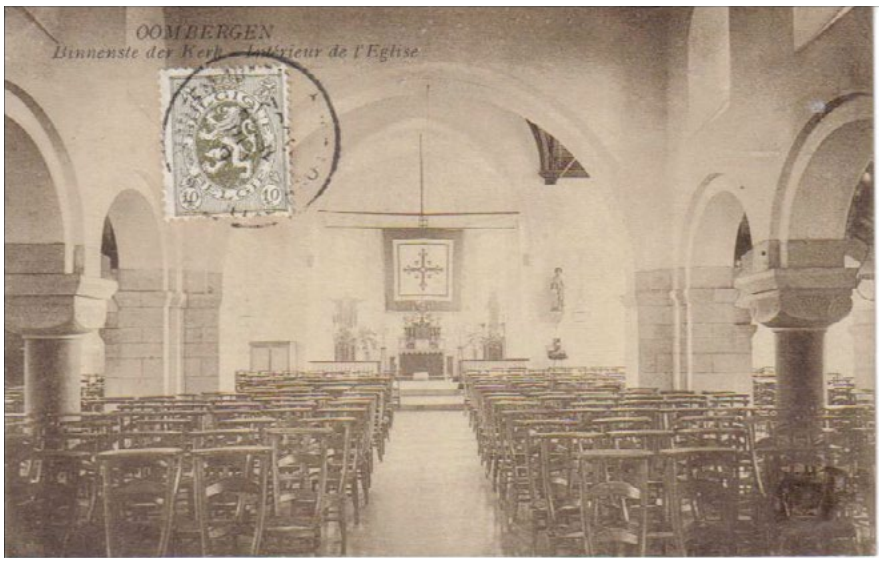
OOMBERGEN
Binnenste der Kerk — Intérieur de l'Eglise

3.
OOMBERGEN
Binnenste der Kerk
Intérieur de l'Eglise

Interieurafwerking 1928-1944
In 1928 werd de kerk geschilderd in art-decostijl. Art-deco, de decoratieve stijl van juist na de eerste wereldoorlog, wordt gekenmerkt door vrolijke geometrische patronen en heldere kleuren. Het stratigrafisch onderzoek wees naar de volgende geschilderde interieurafwerking:
In het hoogkoor en op de pilasters tussen hoogkoor en transept was een donkerblauwe lambrisering geschilderd met gouden sjablonen. Onder de gordelbogen van het gewelf zouden op doek geschilderde pilasters zijn geweest met florale en figuratieve motieven. Rondom het hoogkoor was er een geschilderde geometrische band aanwezig. Er was ook een geschilderde dunne boord aan de zijkanten van de pilasters van het hoogkoor. Ook achter het hoofdaltaar was er een geometrische schildering. De gordelbogen bevatten in de jaren 1920 samen met de consoles lichtgrijze, blauwe en gouden schilderingen. Op de gewelfschelpen waren er engelfiguren geschilderd. Er waren ook geometrische schilderingen aangebracht rondom de zijaltaren.

In de zijbeuken zijn er schilderingen teruggevonden rondom de vensters, met geometrische en florale patronen. Deze florale motieven sluiten aan bij de florale schilderingen in het hoogkoor. Ze werden vermoedelijk verwijderd tijdens de werken in 1969-1970. Rondom de vensters van de middenbeuk zien we op de foto's schilderingen in een dambordpatroon. Verder was er in de middenbeuk ook een tekstband geschilderd boven de boog tussen middenbeuk en transept.

1.

Links:
1. Schildering in hoogkoor
Rechts:
1. Geschilderd interieur na 1928 (*restauratiedossier AIT architecten*)
2. Geschilderd interieur na 1928 (*restauratiedossier AIT architecten*)

1.
H.HART VAN JESUS ONS
Oombergen
Binnenste der Kerk
Intérieur de l'Eglise

2.
Oombergen
Kerk - Hoogzaal
Eglise - le Jubé

Interieurafwerking 1944-1956
In de periode van 1944-1951 werd er, zoals in vele kerken en vermoedelijk omwille van vochtschade, een houten lambrisering en koorgestoelte geplaatst. De geschilderde lambrisering is hierdoor niet meer zichtbaar. Ook werd er in 1946 het huidige orgel geplaatst. Zowel houten lambriseringen en koorgestoelte als het orgel zijn op de foto's van deze periode zichtbaar. Op de foto's zien we ook een geschilderde band in het transept en zien we dat de schilderingen rond de zijaltaren verdwenen zijn. Ook de schilderingen in de zijbeuken zijn hier niet meer aanwezig. In de middenbeuk is er een geschilderde band bijgekomen.

Interieurafwerking 1957-1969
In 1957 worden er 7 glas-in-loodramen in koor en transept geplaatst. Ze zijn van glazenier Mortier uit Balegem, naar tekeningen van M. De Loore uit Gentbrugge. Van deze periode werden geen foto's gevonden.

Interieurafwerking 1970-heden
In 1970 werden er schilderwerken uitgevoerd, waarbij het interieur volledig wit geschilderd werd.

Rechts:
1. Interieur na 1944 (foto *KIK-IRPA, Brussels, cliché M023961, sd*)
2. Interieur na 1944 (foto *KIK-IRPA, Brussels, cliché M023960, sd)*
3. Houten koorgestoelte
4. Houten lambrisering en koorgestoelte
5. Orgel
6. Glas-in-loodramen in het koor

1.

2.

3.
4.

5.
6.

2.4 Kerkhof

De Sint-Martinuskerk is al van oudsher omgeven door een kerkhof.

Sinds 2010 wordt er niet meer begraven op de oude kerkhoven van de gemeente Zottegem, waaronder het kerkhof rondom deze kerk. De concessies op de oude begraafplaatsen die nog bestaan en nog niet volzet zijn, blijven lopen tot eind 2019. Tot dan kan er dus nog worden bijgezet in deze graven.

Het kerkhof werd in 2015 mee beschermd als monument. In dit beschermingsbesluit staat te lezen dat het kerkhof een representatief en authentiek voorbeeld is van het begraven rond een kerk, en dit tot 2010. De graftekens zouden ook een beeld geven van de esthetische evolutie van de graftekens van tombe met een stèle, over diverse stèles, grafplaten met stèles tot eenvoudige vlakke grafplaten. De vormgeving volgt de heersende kunststijlen met een opmerkelijke versobering, verminderen van het aandeel aan religieuze symbolen en decoratie in de jaren 1930 tot de opkomst van een zuiver decoratieve vormgeving na de Tweede Wereldoorlog.

De kaart op de rechterpagina geeft de inventarisatie van waardevolle graftekens weer, opgemaakt door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Links:
Foto' kerkhof heden
Rechts:
Kerkhof inventarisatie van waardevolle graftekens (*Fotobijlage bij het beschermingsbesluit - bron: restauratiedossier AIT architecten*)

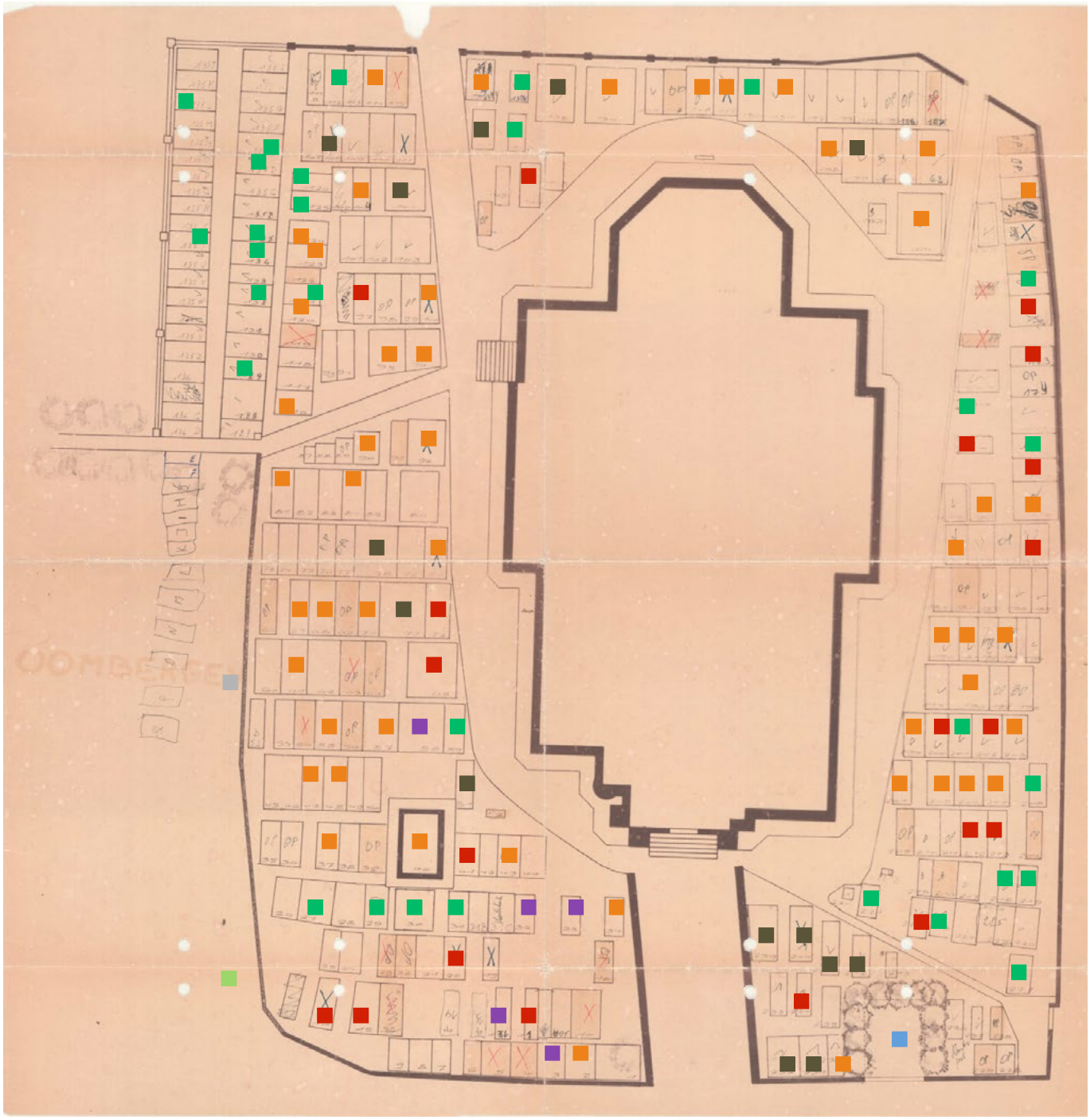

Zottegem (Oombergen), kerkhof bij de kerk – te bewaren graftekens

voor 1914	voor 1971	na 1991	geen datum
voor 1940	na 1971	na 2000	oorlogsgedenkteken

2.5 Huidig restauratiedossier

Algemeen
Er werd een restauratiedossier opgesteld zowel voor interieur als exterieur voor deze kerk door AIT architecten. Dit dossier werd ingediend en goedgekeurd in 2014 en staat momenteel op de wachtlijst. De bouwheer is de kerkfabriek.

Exterieur
Algemeen zullen de gevels worden gereinigd, er zullen steenherstellingen en verstevigingen worden uitgevoerd. Er zullen ook enkele stenen worden vervangen en herstellingen aan het voegwerk. Ook aan het dak zullen er herstellingen worden uitgevoerd. Er werd niet gekozen voor voorzetbeglazing. De glas-in-loodramen zullen worden gereinigd, herlood en hersteld. Het timmerwerk zal ook waar nodig worden behandeld of vernieuwd. Smeed- en ijzerwerken zullen worden ontroest en geschilderd. Verder zal de bovenaansluiting van elektriciteit vervangen worden door een ondergrondse aansluiting en zal er een nieuwe bliksemafleiding komen.

Interieur
Voor het interieur werd er eerst een vooronderzoek uitgevoerd door VandenBorre-Lauwers bvba (Vandeborre-Lauwers, Stratigrafisch onderzoek van de interieurafwerking - wanden en gewelf hoogkoor, 2011, p.71-72). Wat de schilderingen betreft, zijn er volgens VandenBorre-Lauwers een viertal fasen geweest. Twee ervan worden in hun verslag grondig besproken. AIT architecten stelt voor om de eerste fase als referentiefase te nemen ("te reconstrueren fase").

In hun nota stelt AIT architecten dat de zijbeuken, die toegevoegd zijn in 1920-1924, een onlosmakelijk geheel vormen met het schip, dat verbouwd werd tijdens deze zelfde fase. Ook het Vaerwyck interieur hoort samen met het gebouw en vormt een bevestiging/ verlenging van het exterieur, dat eclectisch overkomt door de verschillende bouwfasen en verbouwingen. AIT architecten stelt in hun nota (AIT architecten, Restauratiedossier: diagnosenota interieur, p.1) dat "de art deco geïnspireerde decoratie het intitiële totaalontwerp van Vaerwyck alleen maar kan versterken". Er werd beslist om de schilderingen te reconstrueren.

Rechts:
1.Langse snede met aanduiding werken interieur
(*restauratiedossier AIT architecten*)
2. Dwarse snedes met aanduiding werken interieur
(*restauratiedossier AIT architecten*)

1.

INTERIEUR langsesnede schip
ARCHITECT
AIT architecten
architectenvennootschap conform de wet Lanotte dd 15.02.2006
Arch. Heidee Bruno TEL +32(0)9/09/25
FAX +32(0)9/09/25 - 24 - 25 - 26
EMAIL info@aitarchitecten.be
OPDRACHTGEVER
KERKFABRIEK OOMBERGEN
OOMBERGENSTRAAT 37
9620 ZOTTEGEM
TEL +3200.XXX.XX
FAX +3200.XXX.XX
EMAIL XXXXXXXXX
BOUWPLAATS
OOMBERGENSTRAAT 25
9620 ZOTTEGEM
WIJZIGINGEN
AB: 02-10-2013
DATUM
DOSSIERNR.
0732F
SCHAAL
SCHAALLOOS
BLADNR.
3|4
Calvarie
Sjabloon n° 9 tekstband
Sjabloon n° 8 dambordpatroon
Sjabloon n° 2 decorative band
Alle armaturen dienen verwijderd te worden
nieuwe positie biechtstoelen
Kruisweg
Reconstructie donkerblauwe kleinbrisering
Figuratief gedeelte op textiel
gouden sjabloontje
Barst stabiliseren
T1
T3
T5
T6
T7
T9
T10
T13
T17
T18
231
580
600
660
281
325
245
287
293

2.

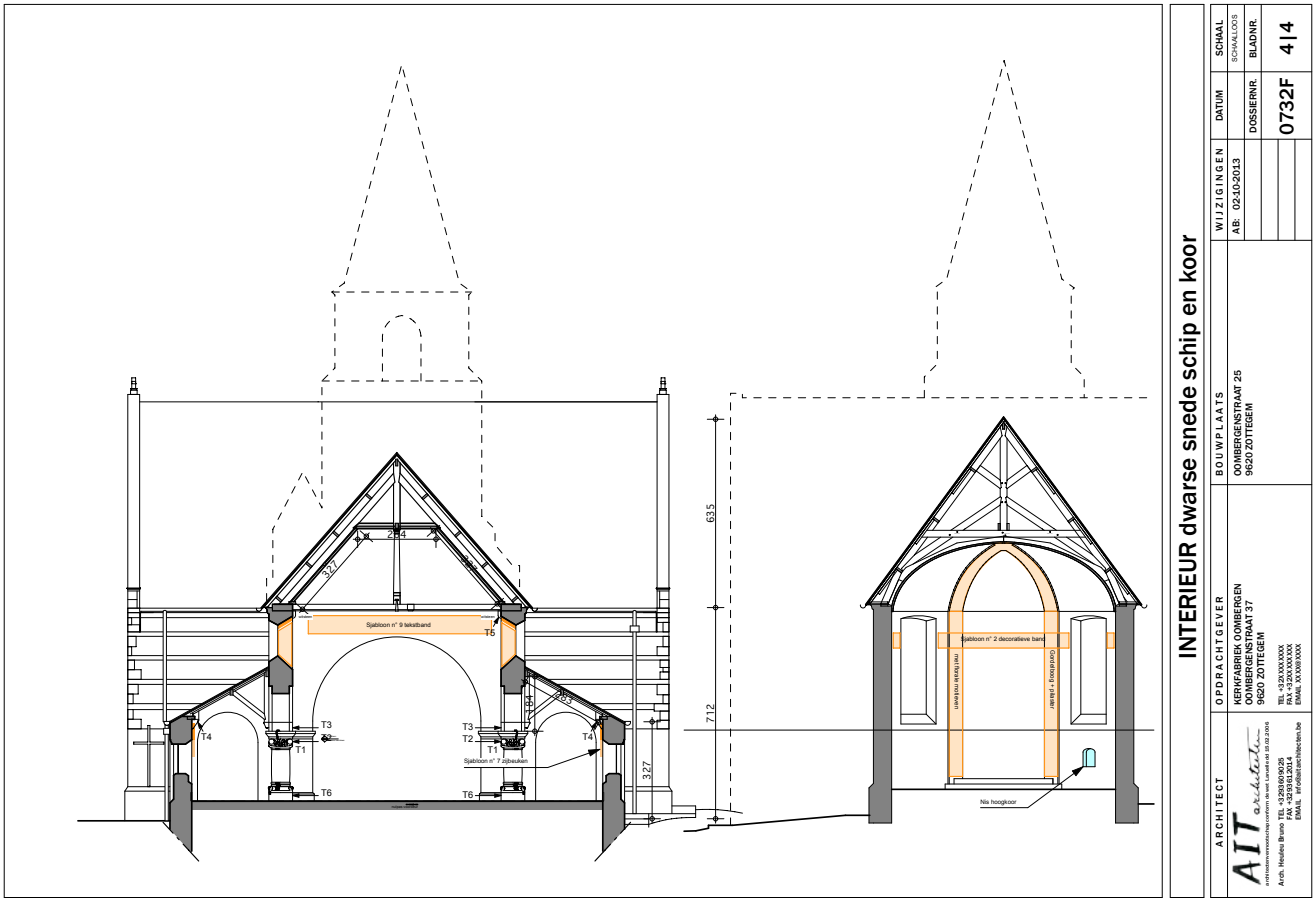
INTERIEUR dwarse snede schip en koor
ARCHITECT
AIT architecten
architectenvennootschap conform de wet Lanotte dd 15.02.2006
Arch. Heidee Bruno TEL +32(0)9/09/25
FAX +32(0)9/09/25 - 24 - 25 - 26
EMAIL info@aitarchitecten.be
OPDRACHTGEVER
KERKFABRIEK OOMBERGEN
OOMBERGENSTRAAT 37
9620 ZOTTEGEM
TEL +3200.XXX.XX
FAX +3200.XXX.XX
EMAIL XXXXXXXXX
BOUWPLAATS
OOMBERGENSTRAAT 25
9620 ZOTTEGEM
WIJZIGINGEN
AB: 02-10-2013
DATUM
DOSSIERNR.
0732F
SCHAAL
SCHAALLOOS
BLADNR.
4|4
Sjabloon n° 9 tekstband
Sjabloon n° 7 zijbeuken
Sjabloon n° 2 decorative band
Nis hoogkoor
T1
T2
T3
T4
T5
T6
284
327
635
712

2.6 Samenvatting van de aanwezige schilderingen

Transept

1e fase

Op historische foto's zien we geometrische schilderkunst rondom de zijaltaren. Op de vrijleggingen zijn grijze, lichtgele, blauwe, zilveren, oranjerode, roodbruine kleuren teruggevonden. Volgens het verslag van VandenBorre-Lauwers sluit de algemene vormgeving en kleurstelling aan bij de geometrische schildering vrijgelegd achter het hoofdaltaar.

2e fase

De schilderingen rond de zijaltaren zijn niet meer aanwezig op de foto's van de tweede fase.
Op de oude foto's is er ook een boord met sjabloontekeningen zichtbaar. Uit het stratigrafisch onderzoek werden er volgende kleuren gevonden: bordeau, blauw, zwart en goud.

Op andere plaatsen in het transept zijn er verder geen schilderingen gevonden. Het stratigrafisch onderzoek toonde wel een groengrijze kleur als afwerkingslaag.

Zijbeuken

1e fase

In de zijbeuken waren er geometrische en florale sjabloonschilderingen aanwezig, gelijkaardig aan deze van het hoogkoor.

2e fase

Volgens de foto's uit deze fase zijn de schilderingen rond de vensters niet meer aanwezig.

Middenbeuk

1e fase

In de middenbeuk was er een dambordvormig patroon (met kleuren volgens stratigrafisch onderzoek: zwart, lichtgeel en grijs) aan de dagkanten van de ramen aanwezig, alsook een tekstband op de oostelijke wand met het volgende opschrift: "H. Hart van Jesus ons toekome uw ryk". In de tekst zijn de kleuren rood, lichtgroen, donkergroen en grijs gevonden.

2e fase

Op de foto's van deze fase zien we een repetitieve decoratieve band in de middenbeuk.

Houten gewelven

Op de houten gewelven boven transept en middenbeuk zijn geometrische motieven in olieverf aanwezig. De vernis hierop is zodanig vergeeld dat de oorspronkelijke witte vakjes van het patroon goudkleurig zijn geworden.

1. 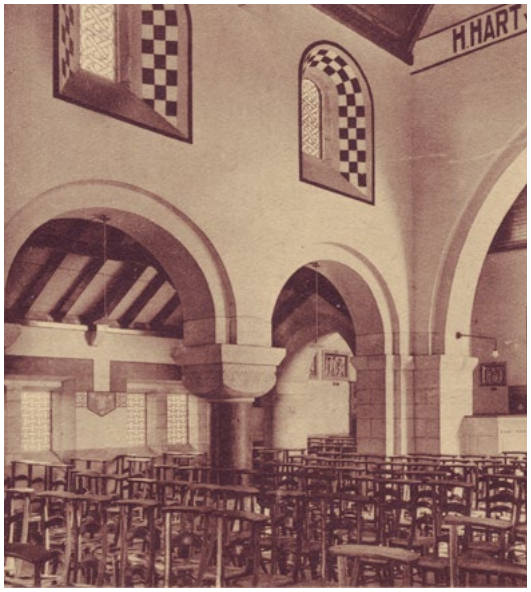

2.

Links:
1. Geschilderd interieur na 1928 (historische foto uit het *restauratiedossier AIT architecten*)
2. Interieur heden, met schilderingen van 1928 (reconstructietekening TV Thys Vermeulen-Studio Roma)
Rechts:
1. Geschilderd interieur 1e fase (r*estauratiedossier AIT architecten*)
2. Geschilderd interieur 2e fase (foto *KIK-IRPA*, Brussels)
3. Geschilderd interieur 1e fase (r*estauratiedossier AIT architecten*)
4. Geschilderd interieur 2e fase (foto *KIK-IRPA, Brussels*)
5. Geschilderd houten gewelf schip
6. Detail schildering gewelf na verwijderen vernis (*Vooronderzoek VandenBorre-Lauwers)*

1.
H. HART VAN JESUS ONS
Oombergen
Binnenste der Kerk
Intérieur de l'Eglise

H. HART VAN JESUS ONS TOEKOME IN RYK 2.

3.
Oombergen
Kerk - Hoogzaal
Eglise - le Jubé

4.

5.

6.

2.7 Advies Agentschap Onroerend Erfgoed

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Vlaamse overheid
Koningin Maria Hendrikaplein 70 bus 91
9000 GENT
T 09 276 24 40
F 09 276 24 45
www.onroerenderfgoed.be

College van burgemeester en schepenen
En t.a.v. Filip Schepens
A.C. Sanitary
Gustaaf Schockaertstraat 7
9620 ZOTTEGEM

uw bericht van	**uw kenmerk**	**ons kenmerk**	**bijlagen**
datum	kenmerk	4.002/41081/265.1	
vragen naar/e-mail		**telefoonnummer**	**datum**
Els Hemelings		09 276 24 44	

Betreft: Kerk van Oombergen, Oombergenstraat z. nr. – Randvoorwaarden in functie van herbestemming

Geachte heer,

De kerk is opgenomen als case voor herbestemming in het *projectbureau Herbestemming Kerken*. In navolging van het plaatsbezoek op 20 mei 2016 brengt Onroerend Erfgoed het volgende advies uit, dat de randvoorwaarden opsomt bij de uitwerking van de herbestemming.

De Sint-Martinuskerk (zonder zijbeuken) is beschermd als monument op 03/07/1942 wegens de oudheidkundige en artistieke waarde. Op 25/03/2015 werd deze bescherming uitgebreid, waarbij de volledige parochiekerk, alsook het omringend kerkhof wegens de historische, artistieke en sociaal-culturele waarde als monument beschermd werd. De waarden van de bescherming worden veruiterlijkt, enerzijds door de kerk met zijn verscheidene aanwezige bouwfasen en -stijlen, de ruimtelijke indeling en opbouw, de detailleringsgraad van de onderliggende interieurafwerking, het meubilair en de begeleidende roerende cultuurgoederen zoals opgenomen in het beschermingsbesluit, en, anderzijds, door het omringend kerkhof waarvan de historiek teruggaat tot de 12de eeuw.

Uit de gesprekken met de stad Zottegem blijkt dat op termijn naar een gedeeltelijke of volledige nieuwe inbreng voor deze kerk zal moeten gezocht worden. Onroerend Erfgoed biedt dan ook zijn expertise aan bij de zoektocht naar een nevenbestemming of bij het traject voor een volledige herbestemming van de kerk. Bij deze zoektocht zal concreet rekening gehouden moeten worden met de erfgoedwaarden die aanleiding hebben gegeven tot de bescherming van deze kerk. Het gedeeltelijk of volledig herbestemmen van de kerk is mogelijk op voorwaarde dat de erfgoedwaarden behouden, geherwaardeerd of versterkt worden en de draagkracht van het monument niet overschreden wordt.

Vlaanderen
is erfgoed

De volgende randvoorwaarden dienen hierbij in acht genomen te worden:
-de bestaande structuur, het volume, het gabarit, het exterieur,... van de kerk zijn nog volledig origineel en moeten behouden blijven
-het voorzien van bijkomende gevelopeningen kan slechts uitzonderlijk en heel beperkt toegestaan worden
-de originele interieurelementen moeten behouden blijven, zoals ruimtelijke structuren, vloeren, glasramen, plafond, meubilair en de bijzondere cultuurgoederen die opgenomen zijn in het beschermingsbesluit
-indien noodzakelijk voor de functie kan bekeken worden of aan de buitenzijde en met behoud van de raambruggen voorzetramen kunnen geplaatst worden, waarbij de originele glasramen iets meer naar binnen worden aangebracht
-het orgel wordt niet vermeld in het beschermingsbesluit, deze betreft een latere toevoeging
-het interieur is momenteel wit geschilderd. Onder deze laag is de originele art deco schildering met gouden afwerking aanwezig. Gezien de bijzonderheid van deze afwerking mag de herbestemming geen schade toebrengen aan dit erfgoedelement.
-indien structuren of volumes in de kerk ingebracht zouden kunnen worden, moeten deze omkeerbaar zijn, geen afbreuk doen aan de ruimtelijkheid van het kerkvolume en rekening houden met de meubels, cultuurgoederen en bijzondere afwerking van het interieur.
-het opdelen van de kerk in verschillende zones is bespreekbaar indien dit geen schade toebrengt aan de erfgoedelementen en aan de ruimtelijke beleving van de totale ruimte.
-de optimalisatie van verwarming en elektriciteit voor de instandhouding en de herbestemming van het gebouw zijn bespreekbaar

Bij neven- en herbestemming moet men tevens rekening houden met het omringende kerkhof en de toegang, die als monument beschermd zijn en die naast een artistieke ook een historische waarde hebben. De site kent een waardevolle voorgeschiedenis, waarvan het behoud voorop staat.

Graag verwijzen we naar de website van het CRKC (Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur), waar talrijke voorbeelden voor neven- en herbestemmingen van kerken in Vlaanderen opgenomen zijn.

Tot slot willen wij u er op wijzen dat sinds de bescherming de wetgeving Onroerend Erfgoed van toepassing is, nl. *Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013* en het *Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014.*

Onze dienst staat steeds ter beschikking om de eigenaar in raad bij te staan.
Met vriendelijke groeten,

Mira Van Olmen
Provinciaal Directeur

2.8 Waardebepaling en cultuurgoederen

Bescherming
De kerk werd op 03/07/1942 beschermd als monument omwille van haar oudheidkundige en artistieke waarde. De zijbeuken van recentere datum werden uit deze bescherming uitgesloten. Op 25/06/2015 werd de volledige parochiekerk, dus ook de zijbeuken, samen met het omringend kerkhof en met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, beschermd omwille van haar historische, artistieke en sociaal-culturele waarde.

In wat volgt wordt de motivering van deze bescherming kort samengevat. De volledige motivering is te vinden in het beschermingsbesluit.

In 2015 werd de volledige kerksite beschermd. De volledige site heeft een historische waarde. "*Het ensemble van kerk met omringend kerkhof en oorlogsgedenkteken is een representatief voorbeeld van het voor Vlaanderen traditioneel, doch steeds zeldzamer wordend, religieus centrum als kern van de daaromheen ontwikkelde gemeente.*"

In 2015 werden ook de zijbeuken, in tegenstelling tot de bescherming in 1942, mee beschermd. De motivatie hiervoor is dat deze kerk een "*representatief voorbeeld is van één van de vele kerken in Oost-Vlaanderen die door architect V. Vaerwyck werden gerestaureerd en uitgebreid. De zijbeuken zijn opvallend door de zeldzame toepassing van eigentijdse architecturale vormgeving voor de vergroting van de oude kerk in de jaren 1920.*" "*De sobere en functionele architectuur eigen aan architect Valentin Vaerwyck wordt gekenmerkt door de strakke ritmiek met rechthoekige nissen en vensters en muizetandfriezen aan de vensters.*" In de motivering wordt verder besproken dat Vaerwyck een uiterst rijke loopbaan had, en dat hij een invloedrijke rol had op het vlak van monumentenzorg.

De oorspronkelijke art deco schilderingen, die later overschilderd werden, zijn historisch waardevol. "*De oorspronkelijke interieurafwerking met veelkleurige beschildering in een trant aansluitend bij de art deco is zeldzaam in de religieuze bouwkunst van de regio.*"

Het meubilair en de cultuurgoederen hebben een artistieke waarde. "*De artistieke waarde uit zich in het aan de kerk gerelateerd kunstig uitgevoerd meubilair in eigentijdse stijl, geplaatst na de restauratie en uitbreiding van de kerk in 1924, ontworpen door architect Valentin Vaerwyck en uitgevoerd door Engelen, onder leiding van beeldhouwer Aloïs De Beule. Daartoe behoren een stenen hoofdaltaar en twee zijaltaren, een stenen preekstoel, een eiken communiebank, een Calvarie, een stenen doopvont, twee eiken biechtstoelen*"

Ook de glasramen hebben een artistieke waarde. "*De figuratieve glasramen naar ontwerp van M. De Loore van 1957 vertonen artistieke kwaliteiten en zijn in stilistisch opzicht illustratief voor de religieuze glas-in-loodramen in de naoorlogse kunst.*"

"Het schilderij Christus-Koning van Maurits Tilley van 1933, achter het hoofdaltaar, en het beeldhouwwerk, een kruisweg van Aloïs De Beule, een calvarie en verschillende heiligenbeelden, ondersteunen de artistieke waarde van het kerkinterieur."

De cultuurgoederen worden als volgt opgesomd (Op het plan op de rechterpagina staan deze goederen in kleur aangeduid. Foto's hiervan staan op de volgende pagina's.):

- Schilderij: Christus-Koning. Schildering op doek achter het hoofdaltaar. Gesigneerd en gedateerd Maurits Tilley I Hamme/ 1924. (1)
- Calvarie op polychroom geschilderde balk in doorgang naar koor bestaande uit een gekruisigde Christus en polychrome beelden van Johannes en Maria van 1926. (4)
- Polychrome plaasteren heiligenbeelden: H. Hart van Jezus (1924) op eiken piëdestal, H. Hart van Maria op eiken piëdestal (1926), H. Agatha (Aioïs De Beule, 1924), H. Antonius Abt (Aioïs De BeuIe, 1924), H. Jozef (1924), H. Antonius van Padua (1925) op houten sokkel. H. Theresia (1925), O-L-Vrouw van Lourdes. H. Rita, H. Jozef. H. Marinus. H. Eligius.
- Eiken commnuniebanken van beeldhouwer Engelen van 1926. (5)
- Twee eiken biechtstoelen van beeldhouwer Engelen naar ontwerp van architect V. Vaerwyck geplaatst in 1926. (2)
- Christus aan het kruis onder houten afdakje buiten aan het koor. (3)

Rechts:
Grondplan met huidige positie van de beschermde cultuurgoederen

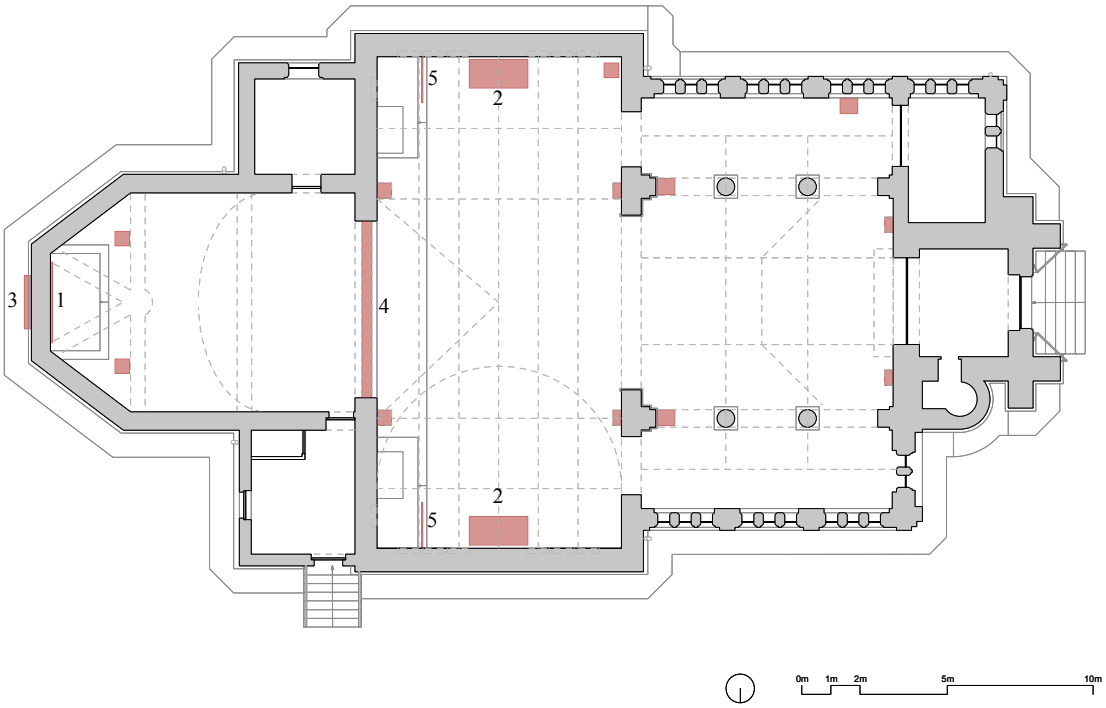
5
2
3
1
4
2
5
0m
1m
2m
5m
10m

(foto's uit restauratiedossier AIT architecten)

1. schildering op doek

2. biechtstoel

3. Christus aan kruis

4. calvarie op balk

5. communiebank

6. H. Hart van Jezus

7. H. Hart van Maria

8. H. Agatha

9. H. Antonius Abt

10. H. Martinus

11. H. Antonius van Padua

12. H. Jozef

13. H. Rita

14. H. Theresia

15. H. Jozef

16. O.-L.-Vrouw van Lourdes

17.. H. Elooi

2.9 Sint-Agathavieringen

Sinds 1753 is de Sint-Martinuskerk ook toegewijd aan de Heilige Agatha. In dat jaar wordt in een schenkingsakte een relikwie van Sint-Agatha door het Vaticaan aan de Sint-Martinuskerk van Oombergen toegewezen. Hierna werd er een broederschap van Sint-Agatha opgericht en de kerk werd een bedevaartsoord. Sint-Agatha is de patroonheilige van de bakkers en ze wordt ook aanroepen tegen aardbevingen, brand, pest, borstziekten en hongersnood. Dit leidde tot een jaarlijkse feestdag, die tot op de dag van vandaag standhoudt. Deze feestdag vindt plaats op zondag 5 februari, of de eerste zondag na deze datum. Op deze dag worden er broden gebakken door de parochianen, gezegend en per opbod verkocht ten voordele van de kerk. Oorspronkelijk, in de 18e eeuw, werden de broden op kermismaandag tijdens de Sint-Agathakermis in de zielmis gewijd en uitgedeeld aan de armen. Later werden ze verkocht en ging de opbrengst naar de armen.

Rechts:
1. Foto Sint-Agathaviering (*http://www.bakkerijmuseum.nl/kalwiblo/index.php?t=4&h=76&s=302*)
2. Foto Sint-Agathaviering (*http://www.newslocker.com/nl-be/regio/oost-vlaanderen/broden-uitverkocht-tijdens-sint-agathaviering/view/*)

1.

2.

3. Analyse van de omgeving

3.1 Oombergen en de vallei van de Cotthembeek

Oombergen ligt ten zuiden van de vallei van de Cotthembeek, een gebied dat deel uitmaakt van het *Land van de Molenbeken*[1]. Dit gebied dankt zijn naam aan een molenbeek, een waterloop die als watertoevoer voor een molen diende. Vandaag zijn er geen relicten van een molen meer te vinden in Oombergen.

Het glooiend landschap tekent zich door een contrast tussen de open akkers en het gesloten karakter van de verschillende stukken bos. De open akkers zijn doorsneden door lijnvormige boomrijen en landwegen, de bossen liggen als clusters in het landschap.

Zuidelijk van deze vallei ligt de dorpskern van Oombergen in nauwe relatie met het landschap. Niet ver van de dorpskern ligt het kasteel van Oombergen, verbonden door een landweg recht door het landschap heen. Deze historische verbinding tussen het kasteel en de dorpskern is nog steeds goed leesbaar. Onderstaande abstractie van de vallei van Cotthembeek laat zien dat deze verbindingsweg bijna parallel aan de steenweg loopt.

1 De vallei van de Cottthembeek met omringende kouters, inventaris landschappelijk erfgoed, https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135396

Links:
1. Schema Oombergen - vallei van de Cotthembeek
2. & 3. Foto's vallei van de Cotthembeek (https://inventaris.onroerenderfgoed.be/ile/relict/135396/beelden)

Rechts: Ferrariskaart 1777

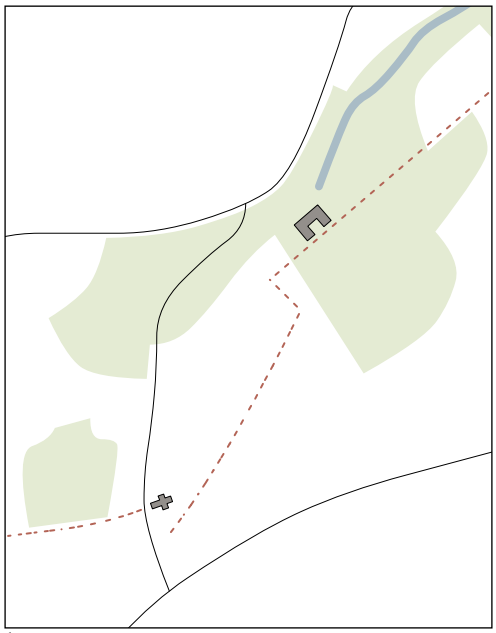

1.

2.

3.

HESPEN
HUYLENHOECK
OOMBERGHEN
Moulin d'Oomberghen

3.2 Historische evolutie van de dorpskern

De vier historische kaarten laten zien dat de dorpskern van de gemeente Oombergen nog zeer dicht bij zijn oorpronkelijke morfologische structuur ligt: de dorpskern strekt zich uit geheel langs de Oombergenstraat en eindigt in de T-kruising met de Steenweg, die Aalst en Oudenaarde met elkaar verbindt.
Evengoed is ook de directe relatie tussen de historische dorpskern en het glooiend landschap behouden. Vanaf de achterkant van het kerkhof heeft men direct zicht op de open akkers.
Tegelijkertijd is er ook een bijzondere kwaliteit van de kern verloren gegaan. De postkaart toon het pittoreske karakter van de kern. Het totaalbeeld is een compositie van grote en kleine ensembles: de kerksite, herenboerderijen, rijwoningen,...
Door het rechttrekken van de Oombergenstraat is dit beeld voor een groot stuk verdwenen.

Links:
1. Schema evolutie dorpskern
2. Beeld dorpskern (www.delcampe.net)
Rechts:
1. Ferrariskaart 1777
2. Atlas der Buurtwegen 1841
3. Poppkaart 1879
4. GRB-kaart 2016

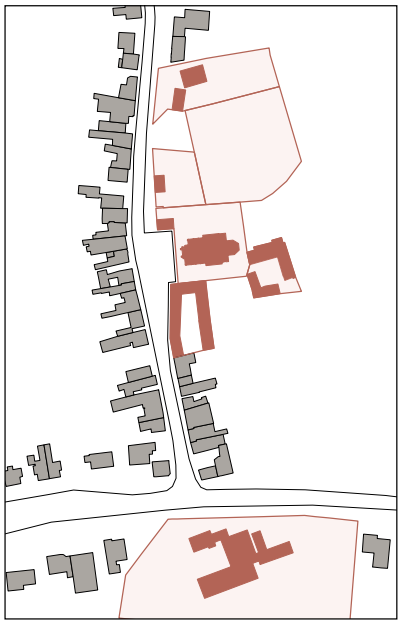
1.

2.

1.

Oombergen

2.

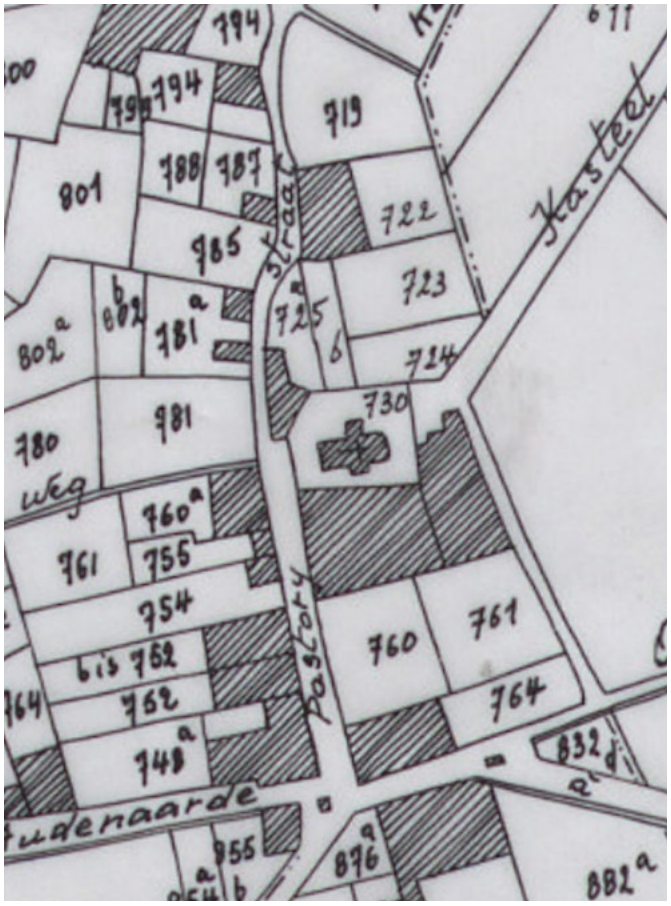
Kasteel
Straat
Pastorij
Tudenaarde

3.

Kerkendries
Steenweg op

4.

Watersfraat
Europaweg
Steenweg op

Oombergenstraat
Aalst

3.3 Betekenisvolle buitenruimtes in de dorpskern

Gemis aan waarneembare publieke ruimte
De publieke ruimte in de dorpskern van Oombergen is niet expliciet zichtbaar in het straatbeeld. De publieke buitenruimtes liggen niet aan de Oombergenstraat maar pas in de tweede lijn. Hierdoor nodigt de dorpskern niet meteen uit om ter plekke te verblijven of te ontmoeten.

Volgende betekenisvolle buitenruimtes zijn te vinden in de dorpskern:

- Het schoolplein en de schooltuin verschuilen zich achter het voorste schoolgebouw en zijn hierdoor niet vanaf de straat waarneembaar.
- Een prachtige en verwilderde pastorietuin ligt teruggetrokken achter een hoge wand. Slechts twee toegangen ontsluiten deze Hortus Conclusus: één toegang vanuit de voormalige pastoriewoning en één meestal gesloten toegang vanuit het kerkhof. Op het terrein zelf doen een loverprieel en een aantal historische bomen nog denken aan de oorspronkelijke tuinaanleg uit de 18e eeuw.
- Het bestaande kerkhof is hoger gelegen dan de straat. Van hieruit opent het zicht op het glooiend landschap van de vallei van de Cotthembeek.

Links:
1. Kerkhof
2. Pastorietuin
3. Schoolplein
4. Open Landschap achteraan
5. Hoeve met zicht op de kerk
Rechts:
Kaart met buitenruimtes

1.

2.

3.

4.

5.

Pastorietuin
Landschap
Kerkhof
Hoeve
Schoolplein
Tuin school

3.4 Publieke functies in de dorpskern

De dorpskern als verzamelplaats voor zowel publieke als commerciële voorzieningen

Culturele, recreatieve en spirituele site
Het aanbod aan publieke functies bestaat uit de kerk, de school en een ontmoetingscentrum. De school bevindt zich op een voormalige kloostersite. Het ontmoetingscentrum grenst aan het voormalige gemeentehuis. Beide sites zijn ten dele geprivatiseerd, wat de ruimtelijke eenheid niet ten goede is gekomen. De voormalige pastoriewoning is inmiddels in privébezit.

Commerciële functies
Langs de Oombergenstraat liggen een aantal commerciële voorzieningen: een bank, een kapper en enkele andere kleine ondernemingen. Naast het kerkhof bevindt zich een vierkantshoeve die een landbouwbedrijf huisvestigt.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Links:
1. Ontmoetingscentrum
2. Pastoriewoning
3. Kerk
4. Schoolplein
5. Axa kantoor
6. Hairstudio
7. Schildersbedrijf
Rechts:
Kaart met dorpskernfuncties

Ontmoetingscentrum
Voormalig gemeentehuis
Voormalige pastoriewoning
Hairstudio Patricia
Kerk
Landbouwbedrijf
Doumus nubilis
School
Axa kantoor
Schilderbedrijf

3.5 Snelle en trage verbindingen

Een aantal oude verbindingen zijn nog steeds voelbaar:

- De connectie van het kerkhof met de landweg naar het kasteel van Oombergen. (A) Vanuit het kerkhof kan men de open akkers waarnemen. Een poort geeft vanuit het kerkhof toegang tot de landweg en het daarachterliggende glooiende landschap.

- De kerkwegel aan de overzijde van de Oombergenstraat (B) Deze wegel verbindt de dorpskern met de Oude Trambaan. Onderstaande sequentie van beelden laat zien hoe deze kerkwegel direct uitgeeft op de as van de kerk.

- De toegang naar het erf van de naastgelegen hoeve. Op dit ogenblik is de toegang afgesloten met een poort en hierdoor niet toegankelijk. De hoeve is niet meer bewoond en wordt op het moment als opslagplek voor de landbouw gebruikt. (D)

1.

Links:
1. Oombergenstraat
2.-5. Kerkwegel (doorsteek B)
6.-9. Foto's achteraan richting vallei (zichtpijl A)

Rechts:
Kaart met verbindingen
A. Doorsteek kerkhof naar landschap
B. Kerkwegel
C. Oombergenstraat
D: Doorsteek naar de hoeve

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

A
B
C
D

4. Scheppen van een nieuw kader

4.1 Samenwerken

De mogelijkheden van samenwerken
Het openstellen van een gebouw voor een grotere variëteit aan activiteiten dan zijn oorspronkelijke bestemming heeft een aantal voordelen. Er zijn economische overwegingen: diversifiëring leidt tot een efficiënter gebruik van de infrastructuur waardoor kosten beter gespreid en gedeeld kunnen worden. Het groter draagvlak zal de bereidheid stimuleren om kosten voor instandhouding, verbetering of restauratie te dragen omdat de infrastructuur betekenis krijgt voor een groter deel van de bevolking.

Oombergen vormt een kleine maar hechte gemeenschap. In zulke kleine gemeenschappen is het belangrijk het fijne sociale weefsel te blijven ondersteunen. De kerk kan hier een nieuwe rol van betekenis in vervullen.

De kerk kan interessant zijn als locatie voor allerhande activiteiten voor diverse gebruikers. Dit kan gaan van concerten met een publiek van buiten Oombergen, activiteiten van bestaande verenigingen tot bijvoorbeeld een babyborrel voor lokale particulieren. Als de kerk door verschillende organisaties en gebruikers benut zal worden, zal het noodzakelijk zijn om een strategie over de organisatie daarvan te bepalen. Wie zal het gebouw beheren? Indien we over een nieuwe toekomst voor de kerk nadenken is het onlosmakelijk verbonden met dit beheersaspect. Onderstaande website toont bijvoorbeeld hoe de gemeente Zottegem infrastructuur op een toegankelijke manier deelt met zijn burgers.

Links:
website stad Zottegem

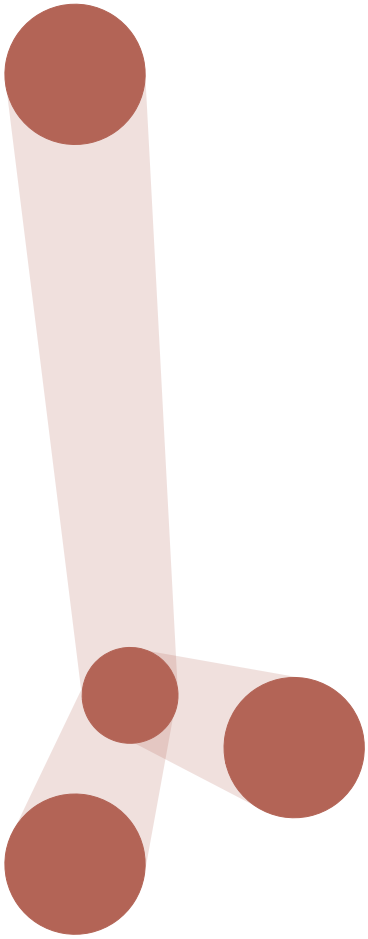

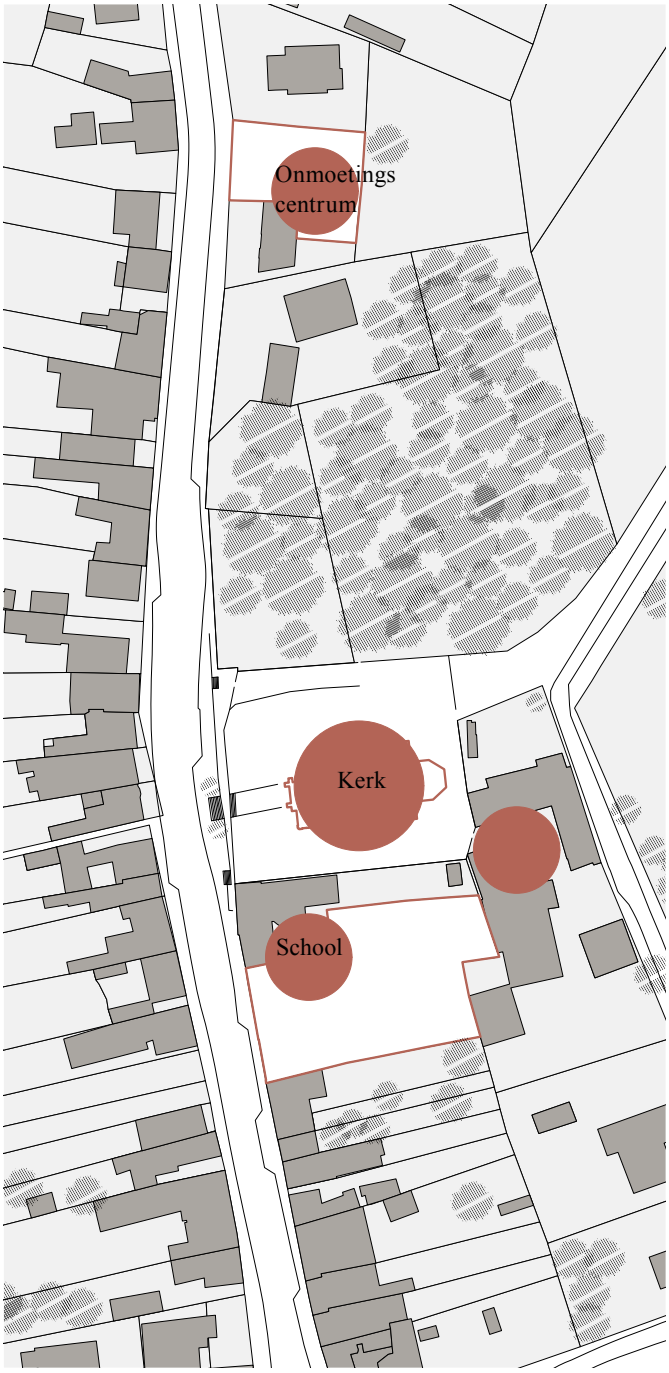
Onmoetings
centrum
Kerk
School

Optie 1

Geen samenwerking

De verschillende partners functioneren onafhankelijk en interfereren niet met elkaar.

Optie 2

Horizontale samenwerking

De verschillende partners werken op gelijkwaardige basis samen. Zij zijn niet afhankelijk van een centraal bestuur. De samenwerking steunt op eigen initiatief.

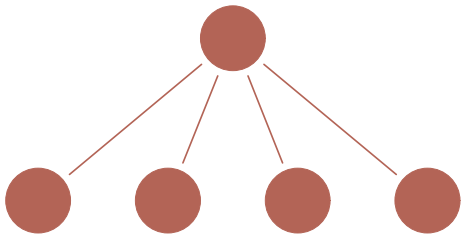

Optie 3

Iemand neemt de leiding

De verschillende partners worden geleid door één van de partners. Er is één aanspreekpunt. Eén entiteit neemt de leiding en beheert de infrastructuur.

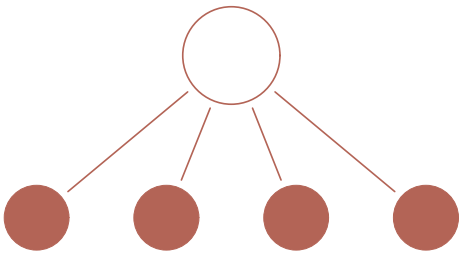

Optie 4

De gemeente beheert

De gemeente fungeert als algemeen aanspreekpunt en faciliteert de verschillende groepen. De gemeente maakt gebruik van de eigen brede communicatiekanalen zoals de websites, om de infrastructuur voor een groter publiek ter beschikking te stellen.

4.2 Ruimte delen

De mogelijkheden van ruimte delen
De laatste decennia is men in Oombergen niet zo zorgvuldig omgegaan met het gebouwde patrimonium. De grotere gehelen zijn vaak verkaveld en opgesplitst in een publiek en privé gedeelte. Ook zijn veel bestaande ruimtes ondermaats van kwaliteit. Het lokale ontmoetingscentrum bevindt zich bijvoorbeeld in een aanbouw van een privéwoning. De zaal is niet kwalitatief hoogwaardig. De school en een privéwoning vormen samen een hof, terwijl ze niet in directe relatie met elkaar staan. Het ontbreekt de school aan een kwalitatieve turnzaal.

Dit kader stelt volgende uitdaging:

- *Hoe kan de kerk in deze verkavelde context een verbindende functie opnemen?*

1.

Links:
1. Ontmoetingscentrum
2. Tuin van de school
3. Tuin privéwoning naast de school
4. Zaal in de school
5. Keuken van de school

2.

3.

4.

5.

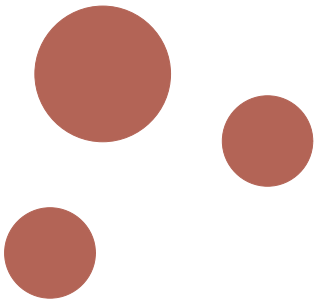

Onmoetings
centrum
Privé
woning
Pastorijwoning
Kerk
Hoeve
Landbouw
bedrijf
Privéwoning
School

Optie 1

Flexibele ruimte in de kerk

De kerk blijft kerk en wordt daarnaast nog als een flexibele ruimte door bijvoorbeeld de school gebruikt.

Optie 2

Kerk uitbouwen tot ontmoetingscentrum

De kerkfunctie blijft behouden en zal daarnaast nog als ontmoetingscentrum functioneren. De kerk wordt nu ook gebruikt door meerdere mensen.

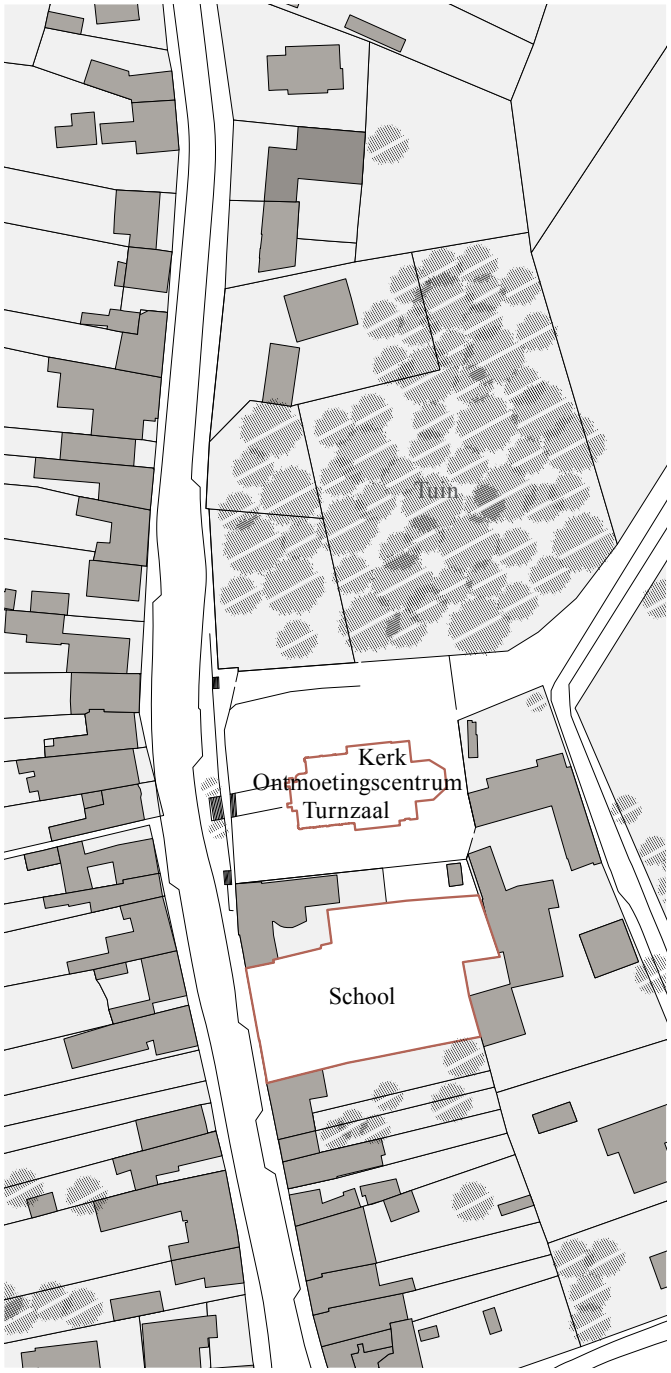

Optie 3

Verkaveling van de kerk

De kerk wordt opgedeeld zodat drie deelfuncties in de kerk naast elkaar kunnen plaatsvinden: liturgie, ontmoeting en sport.

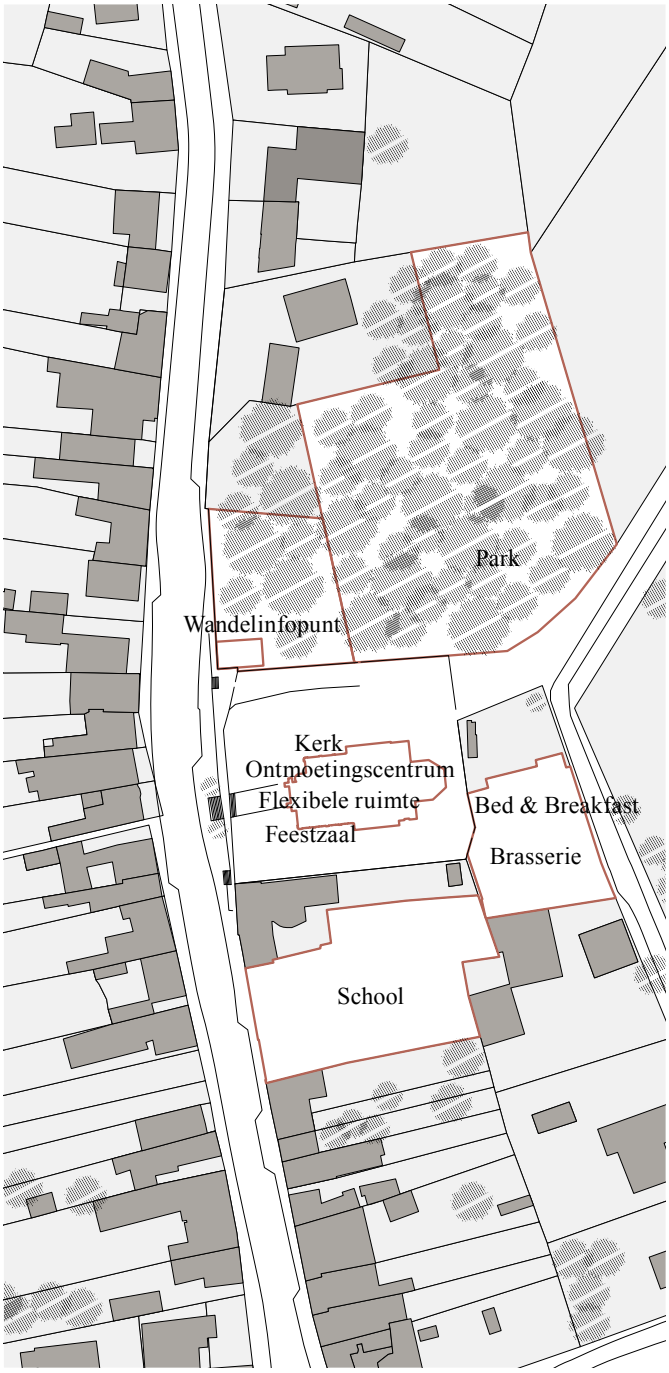

Optie 4

De kerk als collectieve ruimte

Oombergen herontdekt zijn centrum. De kerk wordt middelpunt voor tal van uiteenlopende activiteiten.

4.3 Verbinden

Het verbinden in sociale zin noodzaakt ook letterlijk ‘verbinden’ in de ruimtelijke zin: toegankelijk maken, openen, ...
De site, in zijn huidige situatie, heeft een aantal troeven en minpunten in dit opzicht:

Troeven:

- De kerk met het kerkhof vormen samen een authentiek geheel. Ze vormen een sterk middelpunt die de omliggende bebouwing met het open landschap verbindt.
- De nabijheid van de school aan de kerksite.
- De ingetogen pastorietuin als het groene hart van Oombergen.
- De bestaande hoeve vervolledigt het beeld en vormt een potentie voor een nieuwe verbinding.

Minpunten:

- Door het bestaande hoogteverschil tussen straat en kerk is de kerksite moeilijk toegankelijk.
- Een particuliere woning heeft een deel van de schoolsite ingenomen, waardoor de school niet meer rechtstreeks met de kerksite kan verbonden worden.
- De pastorietuin ligt verborgen.
- De verbinding tussen kerkhof en open landschap is momenteel erg rommelig.

In de hieropvolgende bladzijden suggereren we een aantal opties.

Links:
1. Hoogteverschil tussen kerk en straat
2. Verborgen pastorietuin
3. Privétuin scheidt school van kerksite
4. Rommelige verbinding kerkhof en open landschap
Rechts:
1. AIT architecten, schets ‘eerste aanzet’ uit presentatie “Ontmoeten in de oude pastorietuin”, p. 6.
2. Minpunten of werkpunten

1.

2.

3.

4.

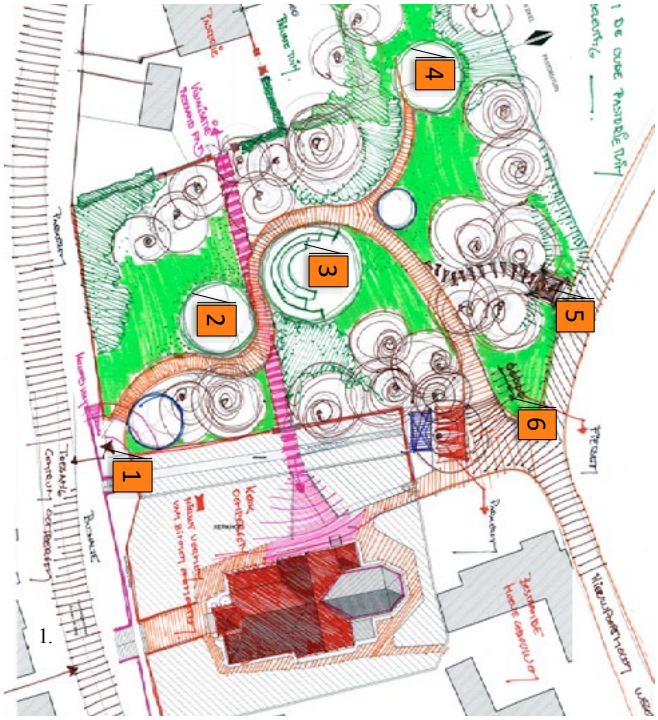
1
2
3
4
5
6

1.

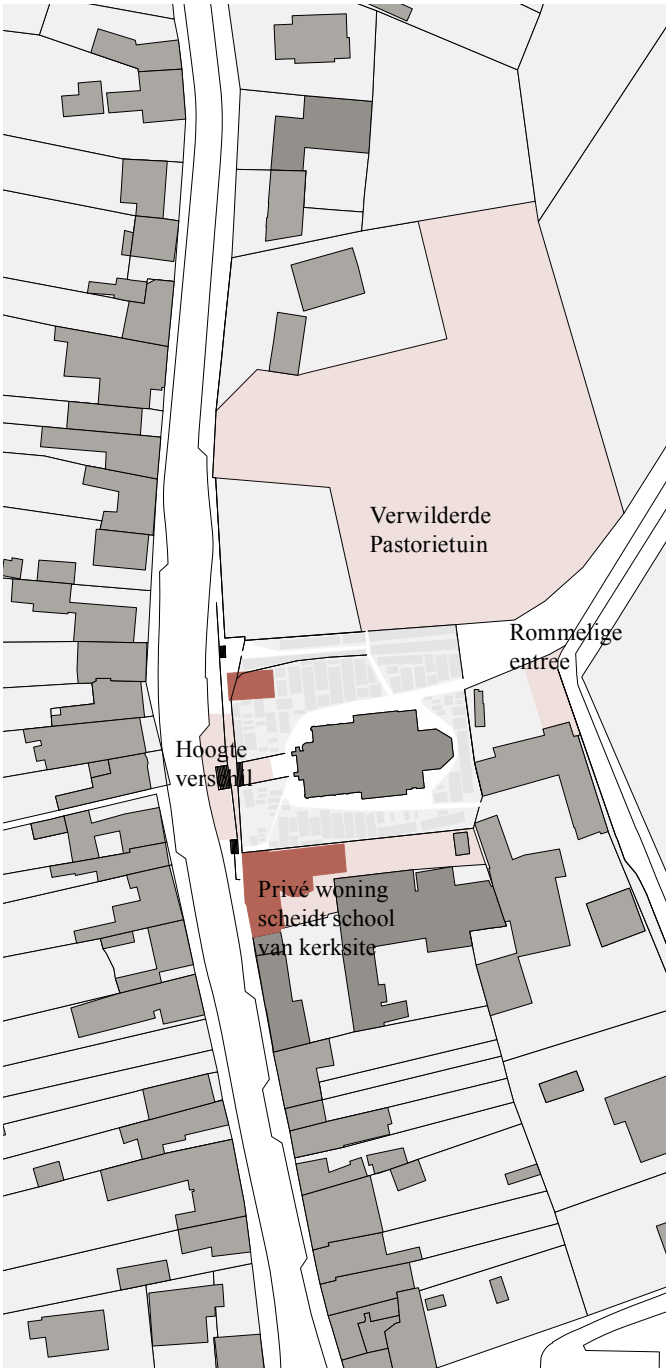
Verwilderde
Pastorietuin
Rommelige
entree
Hoogte
verschil
Privé woning
scheidt school
van kerksite

2.

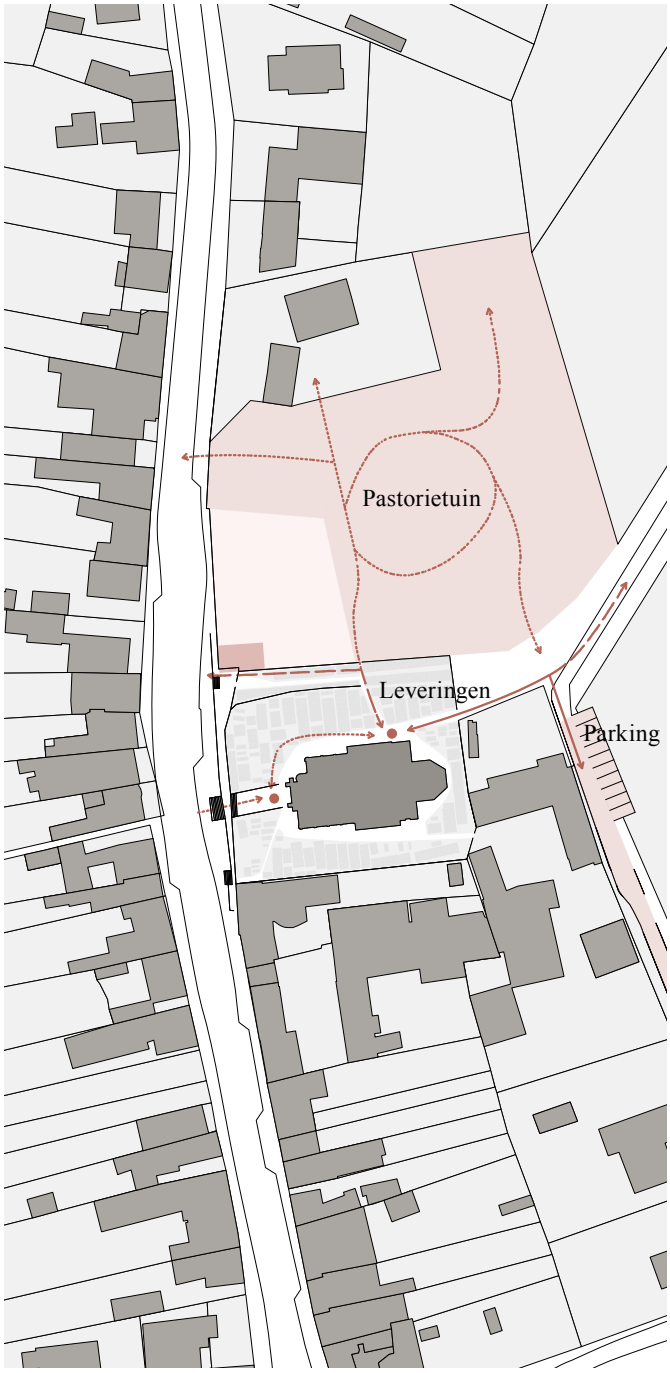

Optie 1

Frontale benadering

De huidige hoofdtoegang met zijn frontale benadering vanuit de Oombergenstraat blijft het belangrijkst. Om de toegang voor mindervaliden evidenter te maken zal het secundaire pad met een aanvaardbare helling heringericht worden (2). Het verdere pad naar het achterliggende landschap en de pastorietuin (3) blijft secundair.

Optie 2

Tweezijdige benadering

We creëren een nieuwe toegang in de zijgevel (N) van de kerk. Aan de achterzijde van de kerk zal een parking toegevoegd worden. De site wordt gelijkwaardig langs twee zijden toegankelijk en de toegankelijkheid wordt veel evidenter voor leveringen en voor mindervaliden.

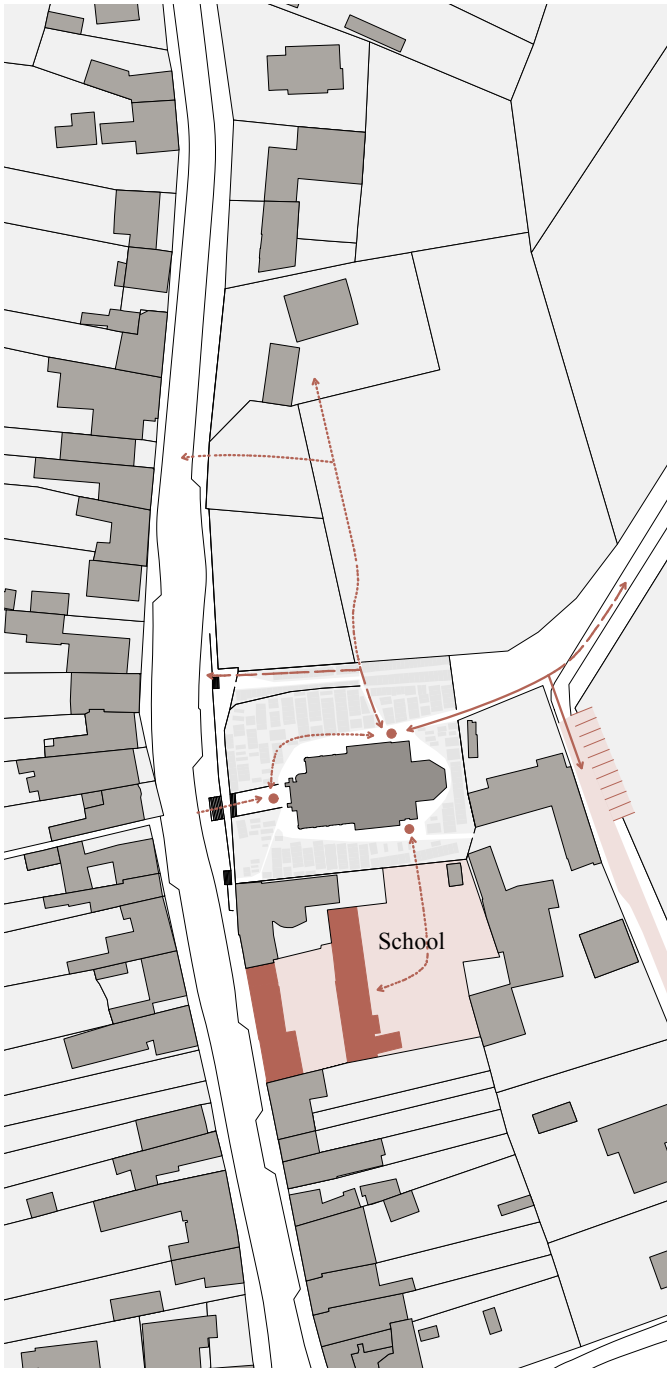

Optie 3

Driezijdige benadering, herstel verbinding met schoolsite

We creëren een nieuwe toegang in de zijgevel (Z) van de kerk. Hierdoor kan de kerk direct bij de school betrokken worden.

Optie 4

De kerk als collectieve ruimte, ontwikkelen van de historische hoeve

Als vierde aansluiting stellen wij voor om het erf van de hoeve met het kerkhof te verbinden.

4.4 Kerkhof

De mogelijkheden van een kerkhof als publieke ruimte
De kerk en het kerkhof vormen samen een mooi geheel. Het kerkhof is mee beschermd. Er is een inventarisatie opgemaakt van de meest interessante graftekens.

We stellen ons de vraag hoe het beeld van het bestaande kerkhof op een interesante manier kan samengaan met een veranderende identiteit van de kerk. Kunnen we de ruimte meer laten aanvoelen als een tuin door bijvoorbeeld in te zetten op het vergroenen. Is het mogelijk door een kleine herschikking van de graven open plekken te creëren? Of dringt er zich een radicalere ingreep op?

Links:
1. Tekening kerkhof heden
2. Kerkhof inventarisatie van waardevolle graftekens (Fotobijlage bij het beschermingsbesluit - bron restauratiedossier AIT architecten)
Rechts:
1. Referentiebeeld pastorietuin van Overpelt (http://www.internetgazet.be/overpelt/schoolfeest-van-de-linde-1.aspx)
2. Het kerkhof van Oombergen
3. Referentiebeeld pastorietuin van Avelgem (https://www.openbaargroen.be/evenemententerrein-avelgem-3e-laureaat-in-de-beter-buurtgroenaward-2013)

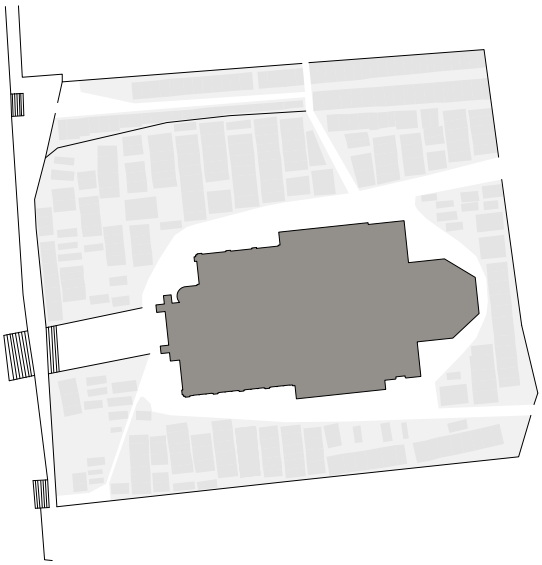

1.

ZOTTEGEM (OOMBERGEN), Oombergenstraat PAROCHIEKERK ST.-MARTINUS
Kerkhof inventarisatie van waardevolle graftekens

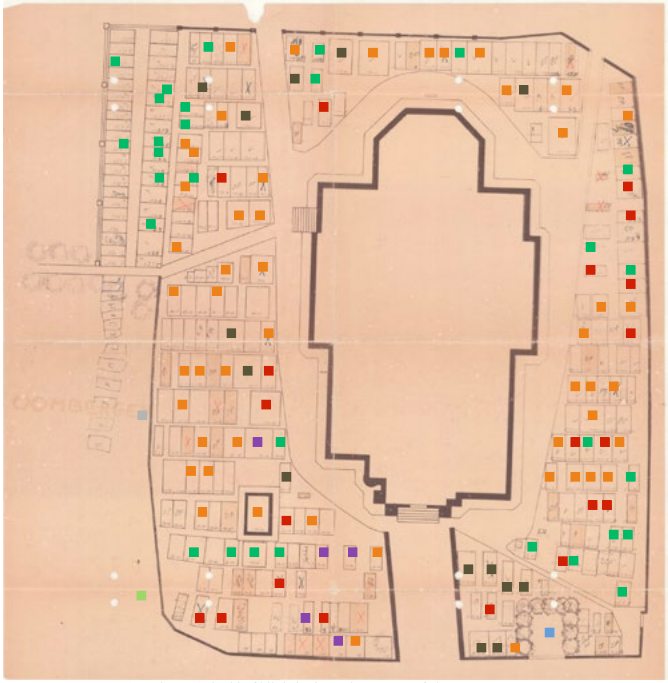

Zottegem (Oombergen), kerkhof bij de kerk – te bewaren graftekens
voor 1914 · voor 1971 · na 1991 · geen datum
voor 1940 · na 1971 · na 2000 · oorlogsgedenkteken

2.

1.

2.

3.

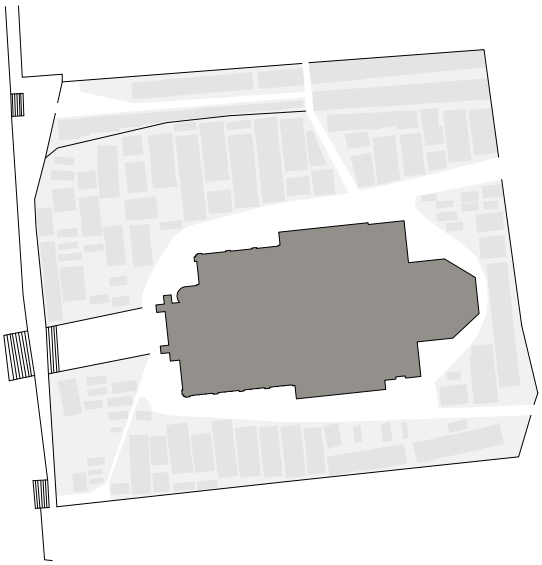

Optie 1

Behoud kerkhof

Het bestaande kerkhof blijft bestaan in zijn huidige staat.

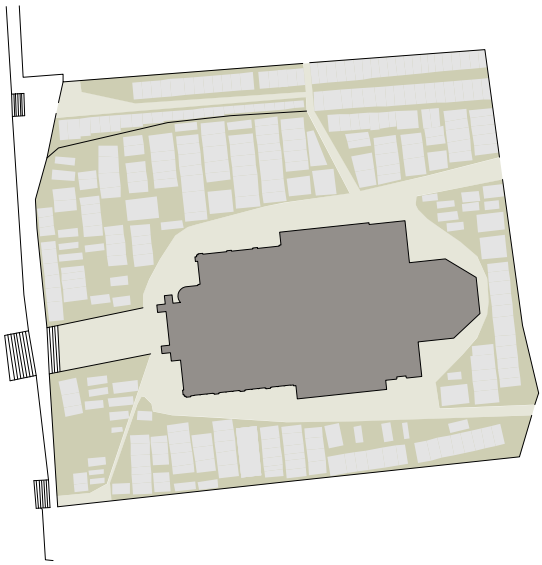

Optie 2

Groen kerkhof

Een landschapsontwerp maakt van het bestaande kerkhof een mooie tuin. De ruimte tussen de graven wordt groen.

Optie 3

Creëeren van open plekken in het kerkhof

We verplaatsen een aantal graven, zodat er open plekken ontstaan.

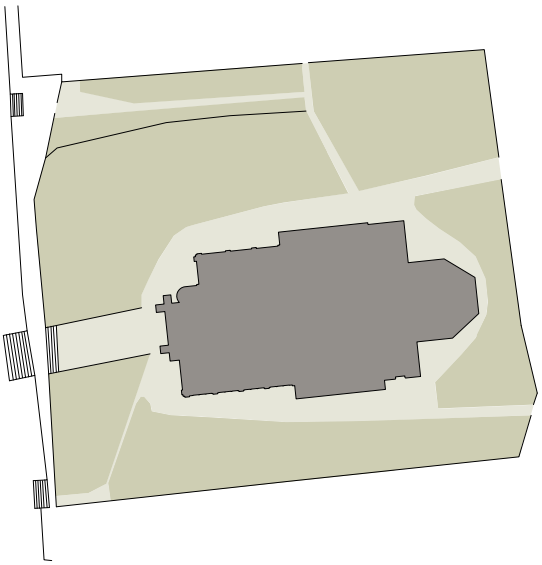

Optie 4

Kerkhof wordt tuin

Het volledige kerkhof zal ontruimd worden en ruimte geven aan een nieuwe tuin.

4.5 Openen kerk

Een ruimte wordt in belangrijke mate gestructureerd en ervaren door er in te bewegen. De centrale inkom, symmetrische opbouw en axiale structuur van de meeste kerkgebouwen versterken het symbolische, religieuze karakter van het interieur door de maximale oriëntatie op het altaar. Een eenvoudige ingreep op dit circulatiepatroon kan het karakter van een kerkruimte al ingrijpend veranderen. Hetzelfde voor de buitenruimte: in het klassieke kerkenplan wordt enkel de publieke ruimte vóór de kerk geactiveerd; de eventueel aangebouwde koren en kapellen vervullen hier vaak geen rol. Door het creëren van nieuwe toegangen of het zorgvuldig toevoegen van nieuwe buitenvolumes kunnen nieuwe plekken ontstaan met een onderscheiden karakter: een informeel buurtpleintje, een logistiek punt met sorteerstraat, een nieuwe zijdelingse as, enz.

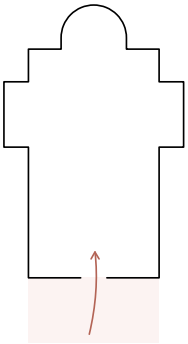

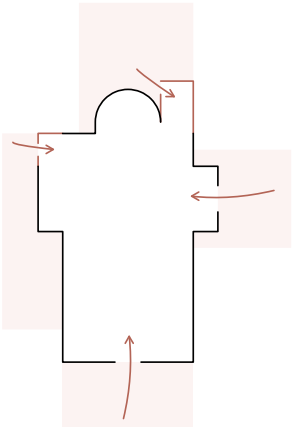

1

2

Links:
Schema toegangen met publieke pleinen

Rechts:
1. Beeld van een denkbeeldig gotisch interieur zonder aankleding, eerste helft van de 17de eeuw (bron: Divine Interiors: Experience Churhes in the Age of Rubens, p. 127)
2.Dirck van Delen, Kerkinterieur tijdens de beeldenstorm, 1630 (bron: Divine Interiors: Experience Churhes in the Age of Rubens, p. 136)

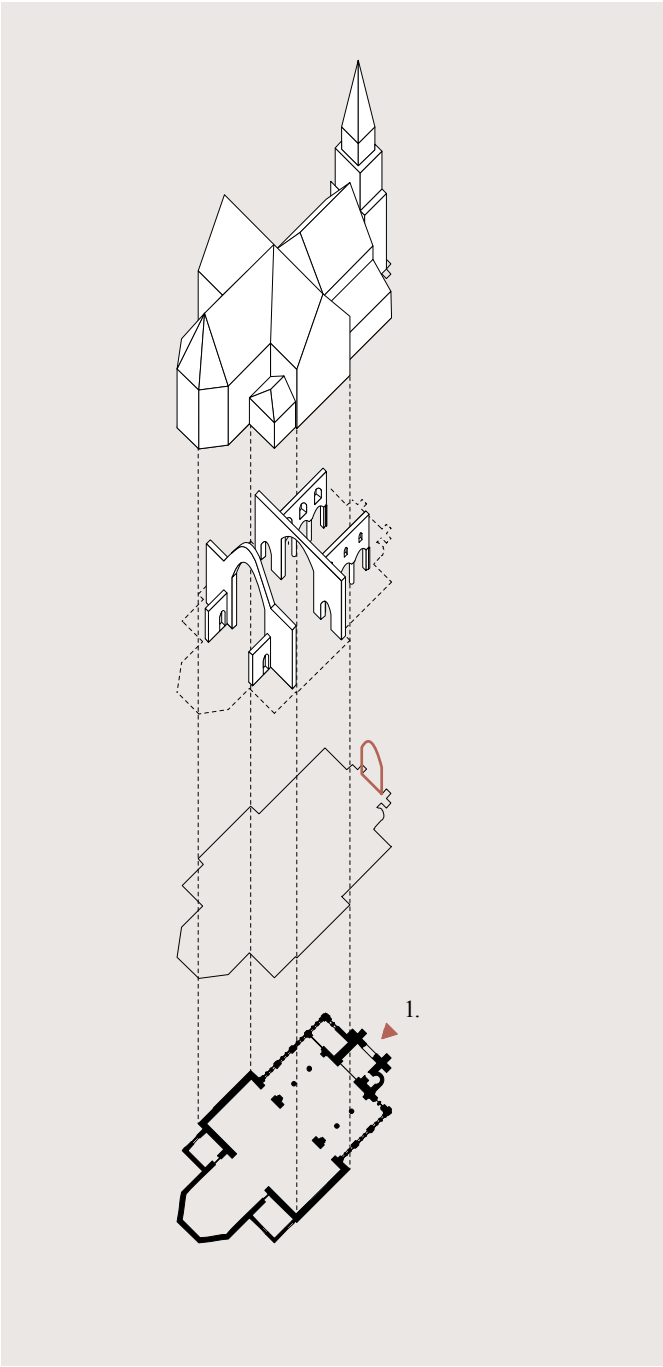

Optie 1

Frontale benadering

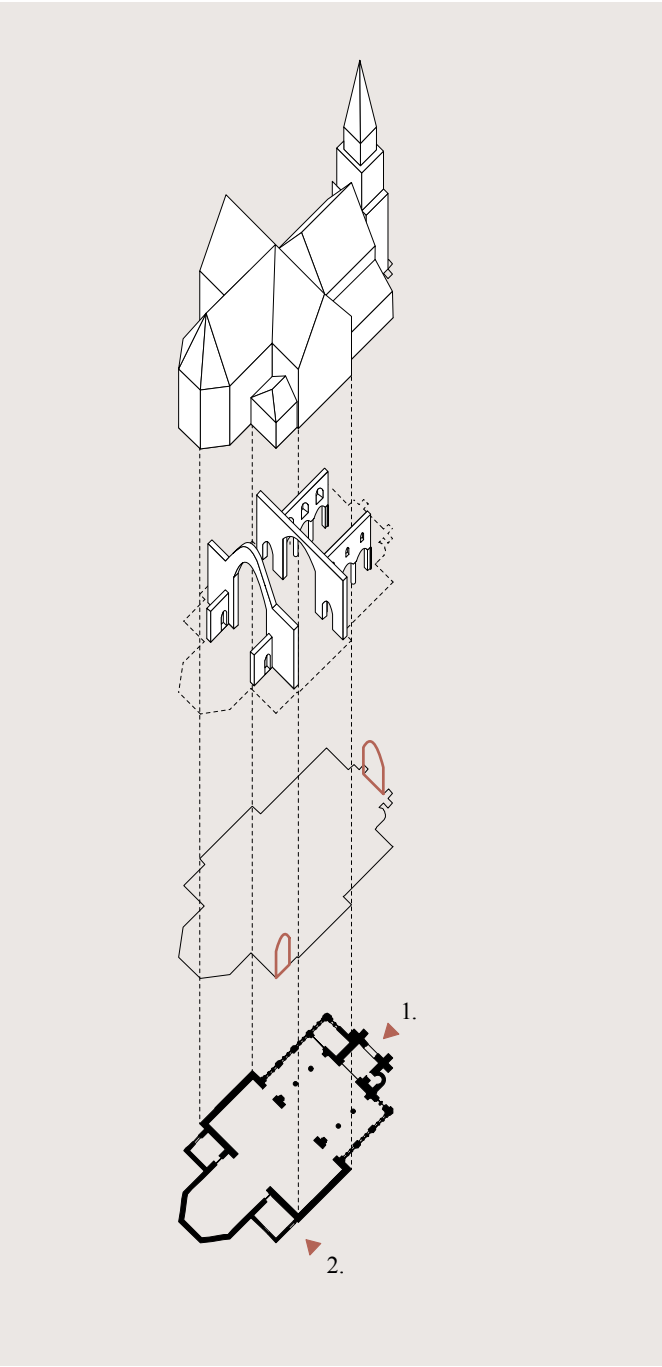

Optie 2

Tweezijdige benadering

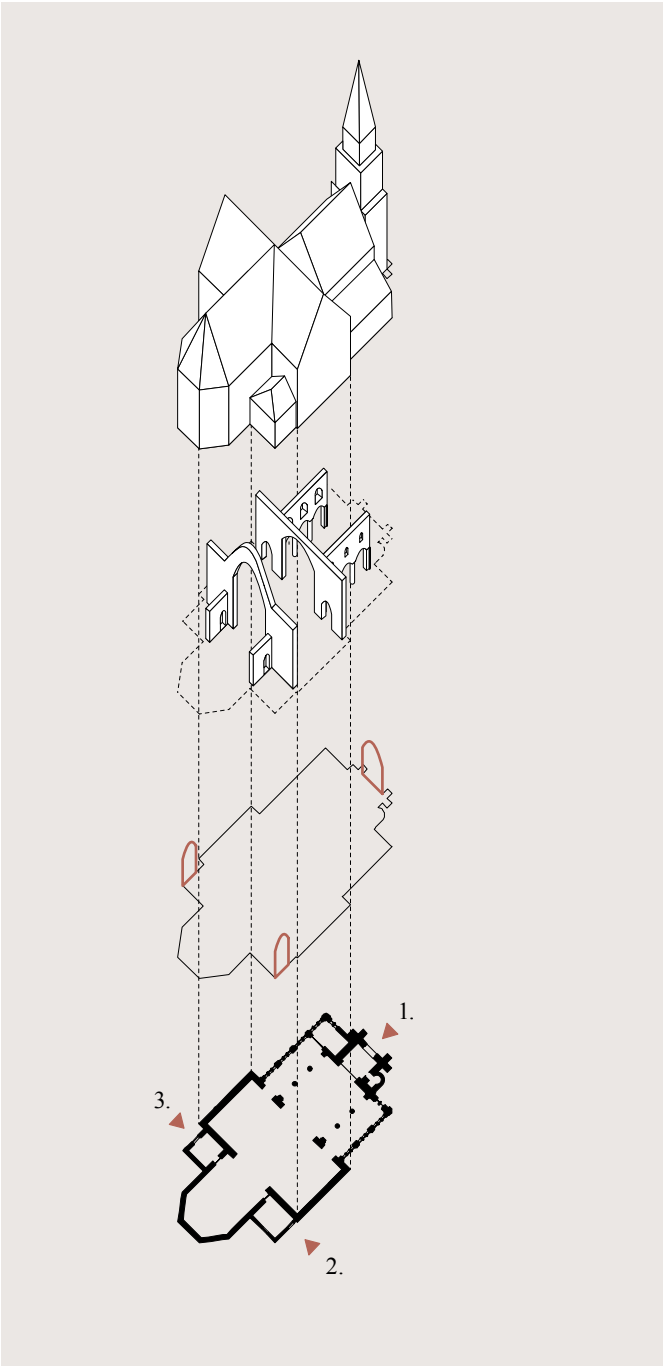

Optie 3

Driezijdige benadering - herstel verbinding met schoolsite

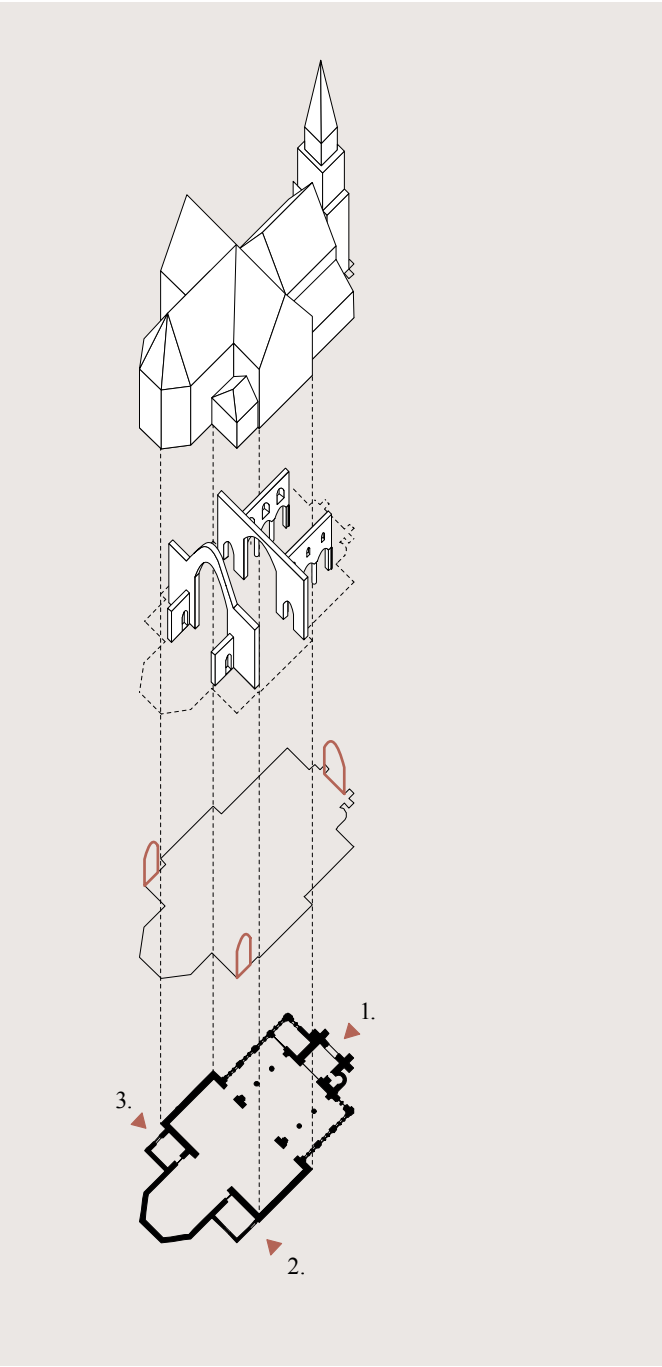

Optie 4

Driezijdige benadering - ontwikkelen van de historische hoeve

4.6 Indelen kerk

Medegebruik of hergebruik van een kerkgebouw vereist volgens ons functionele en ruimtelijke ingrepen. Vaak is er bijkomende infrastructuur nodig zoals sanitair, kookgelegenheid, technische installaties, bergingen voor meubilair, etc. Het genuanceerd plaatsen en dimensioneren van zulke 'dienende' elementen zien wij niet als een 'probleem' maar als een ontwerpopgave. Daarnaast vraagt medegebruik bijna steeds een vorm van compartimentering of nieuwe volumes. Vaak gaan die laatste met de aandacht lopen. Wij willen het omgekeerde bereiken, nl. een nieuwe, sterke vorm te vinden voor de bestaande ruimte. De voorbeelden op naastliggende pagina tonen dat binnen de geschiedenis van de kerkenbouw een rijke traditie bestaat in het manipuleren en indelen van ruimte.

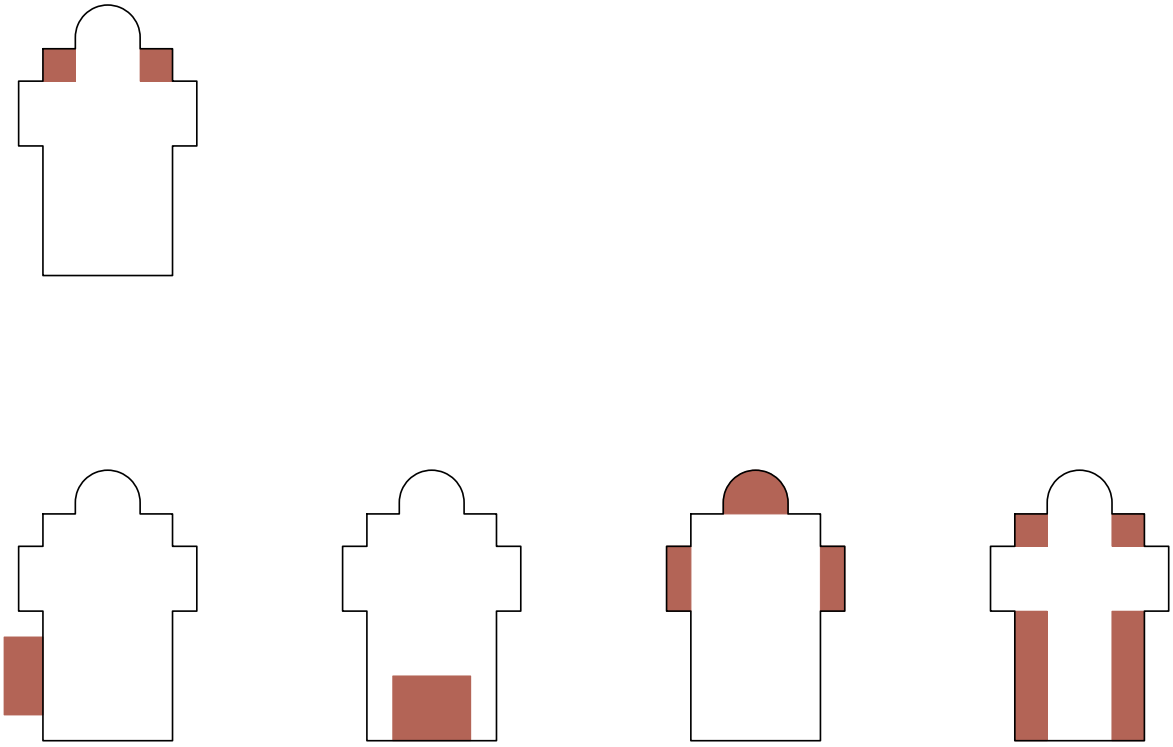

Links:
Schema indeling dienende ruimte

Rechts:
Isaak van Nickelen,
Interieur van een kerk 1670 (bron:
Divine Interiors: Experience
Churhes in the Age of Rubens,
p. 150)

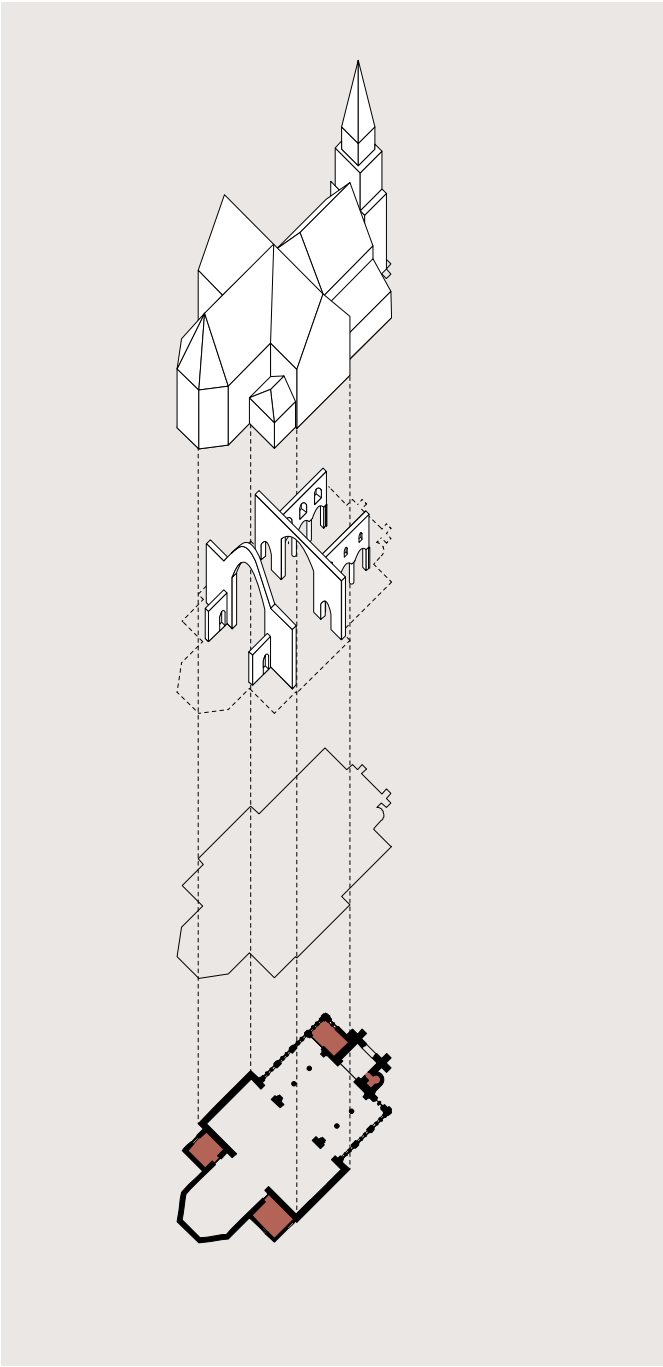

Optie 1

Dienende ruimte naast koor

Dit is het minimumscenario. Enkel de bestaande kleinere ruimtes worden ingenomen als dienende ruimte.

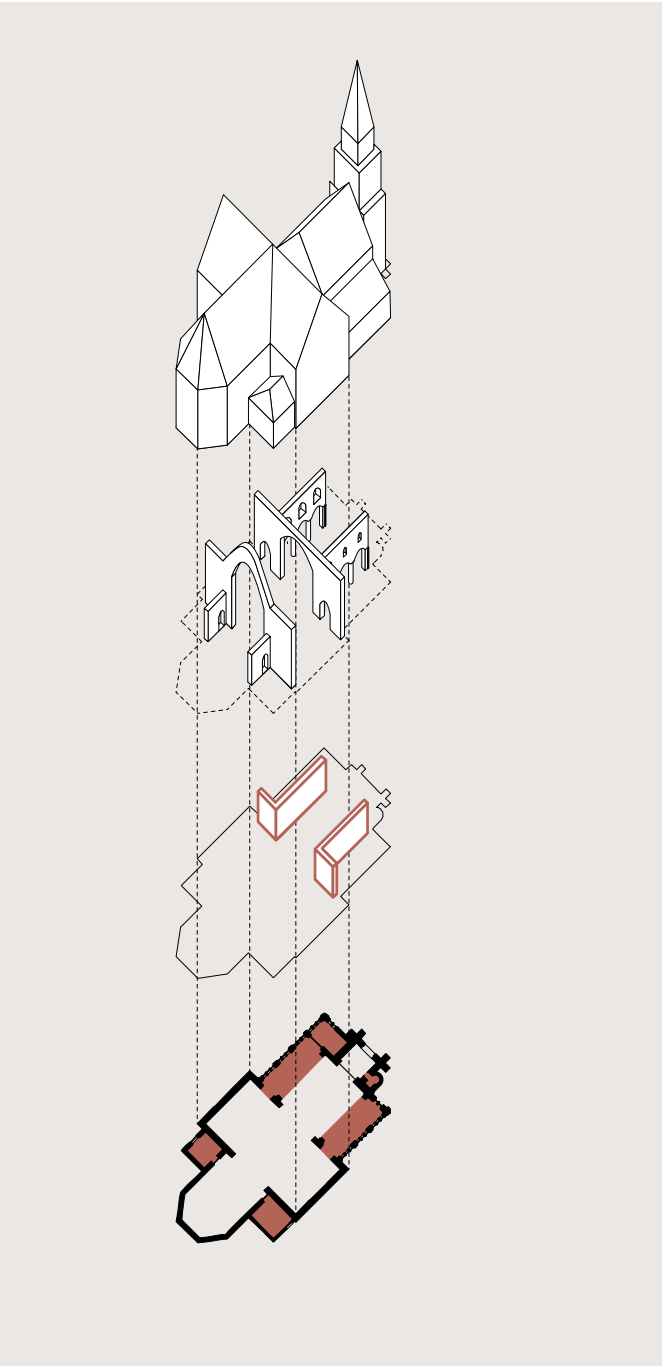

Optie 2

Dienende ruimtes in zijbeuken

De lagere zijbeuken worden afgescheiden van de hoofdbeuk, en worden ingenomen door dienende ruimtes.

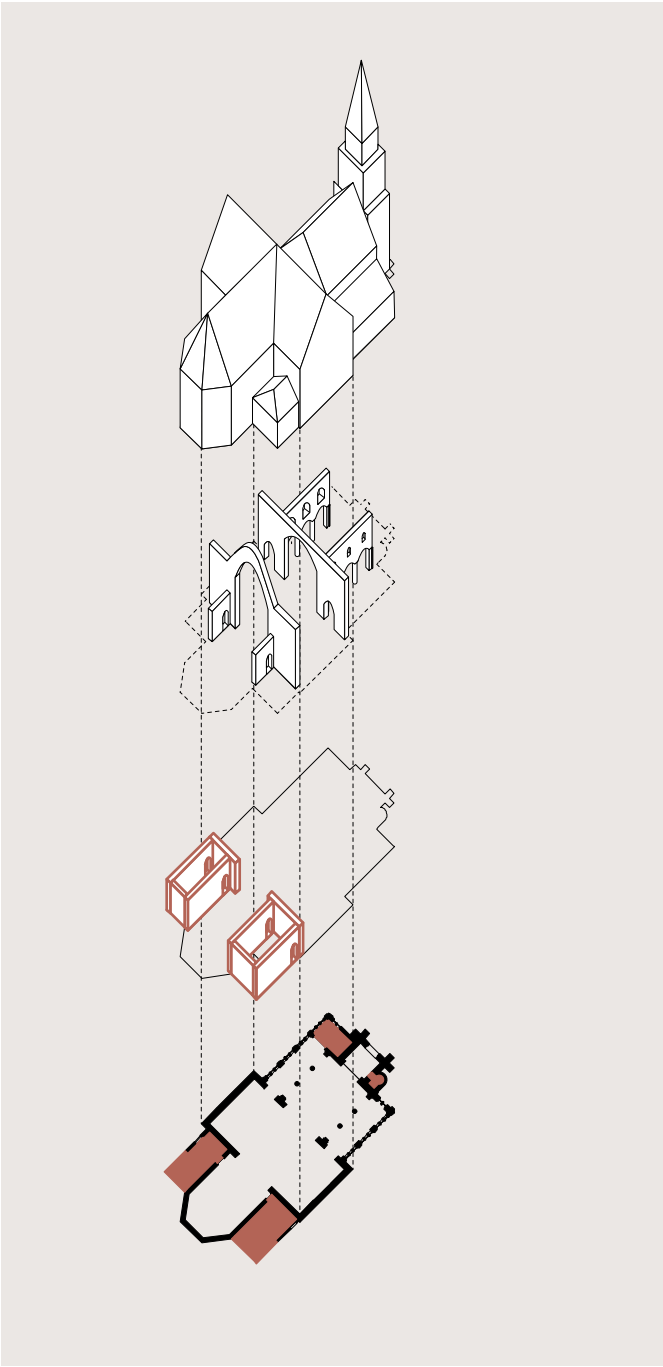

Optie 3

Dienende ruimtes naast koor uitgebreid

De bestaande sacristieën maken plaats voor een groter nieuw volume.

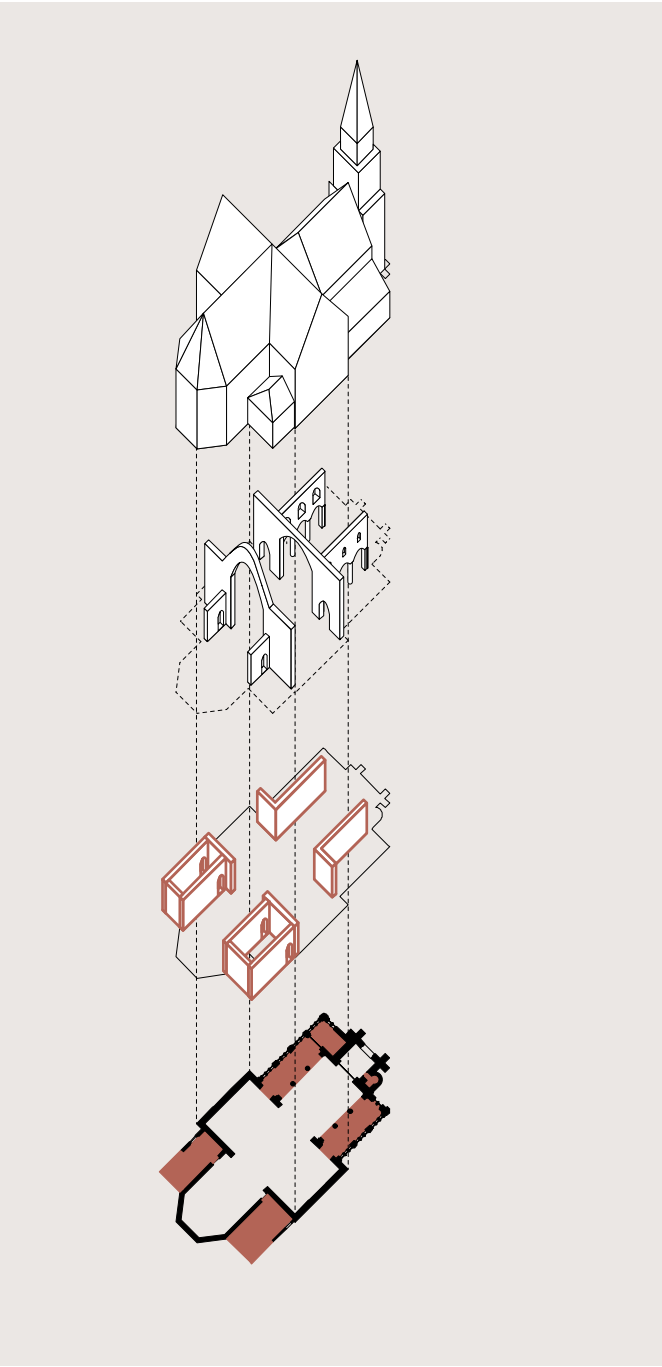

Optie 4

Dienende ruimtes in zijbeuken en dienende ruimtes naast koor uitgebreid

De lagere zijbeuken worden afgescheiden van de hoofdbeuk, en worden ingenomen door dienende ruimtes. De bestaande sacristieën maken plaats voor een groter nieuw volume.

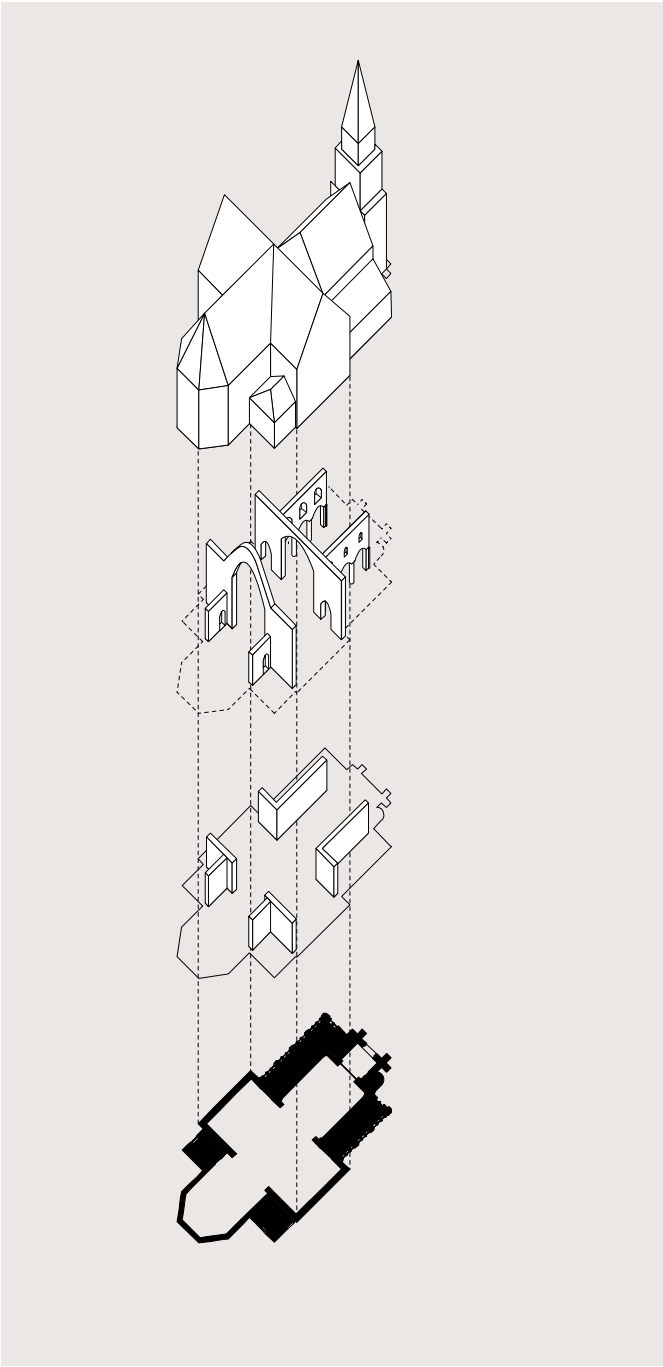

Optie 1

Open kerk

Hoofdbeuk, transept en koor vormen nog steeds één grote ruimte. De totale lengte en breedte van de kerk is steeds ervaarbaar.

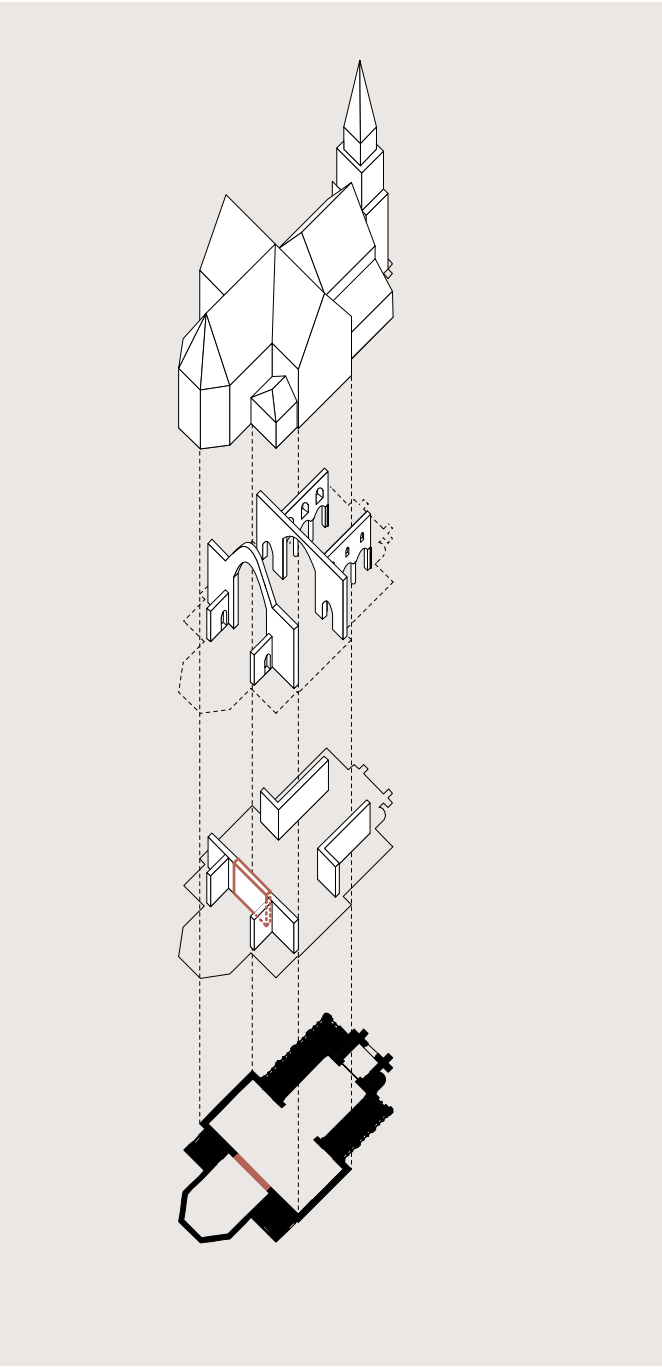

Optie 2

Koor afgescheiden

We scheiden het koor af. Deze ruimte leent zich door zijn vorm en de aanwezigheid van een altaar uitstekend voor kleine kerkdiensten. De rest van de kerk komt vrij voor andere gebruiken.

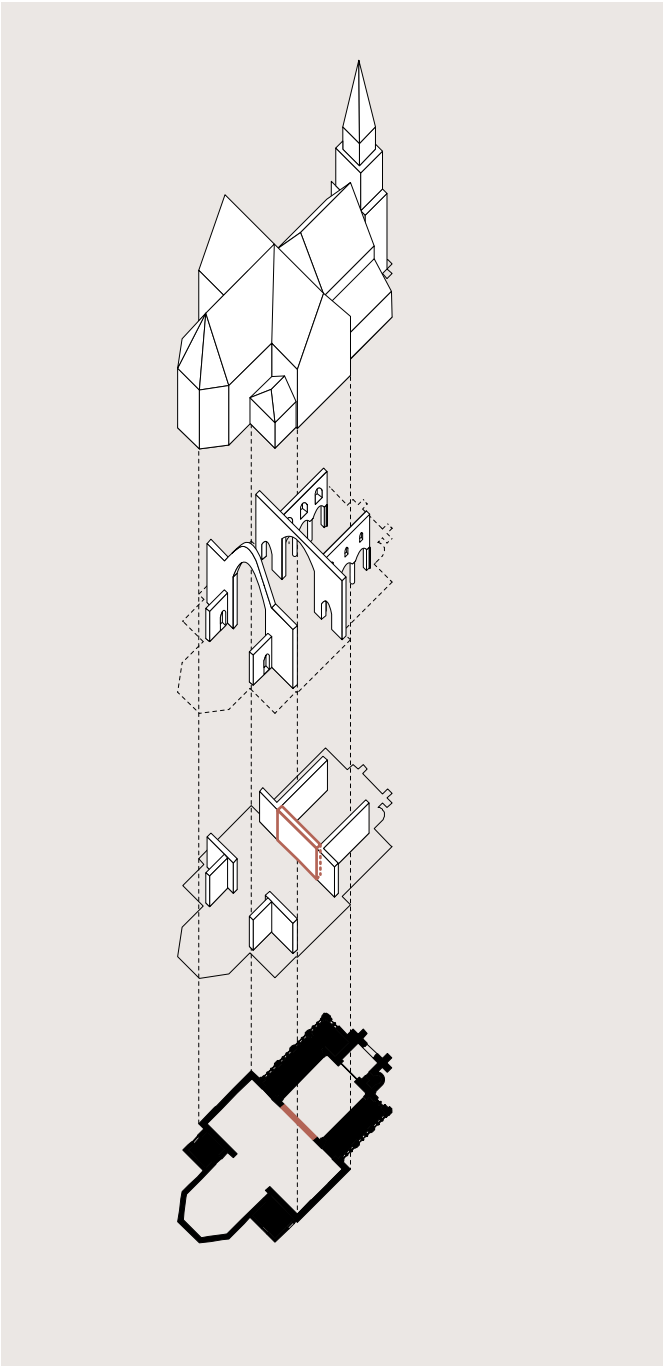

Optie 3

Voorkerk afgescheiden

We scheiden de hoofdbeuk van het transept. Deze voorste ruimte leent zich tot het gebruik van kerkdiensten. De rest van de kerk komt vrij voor andere gebruiken. Deze scheiding heeft een bepaalde logica, gezien decoratie en schaal van hoofdbeuk en transept sterk van elkaar verschillen.

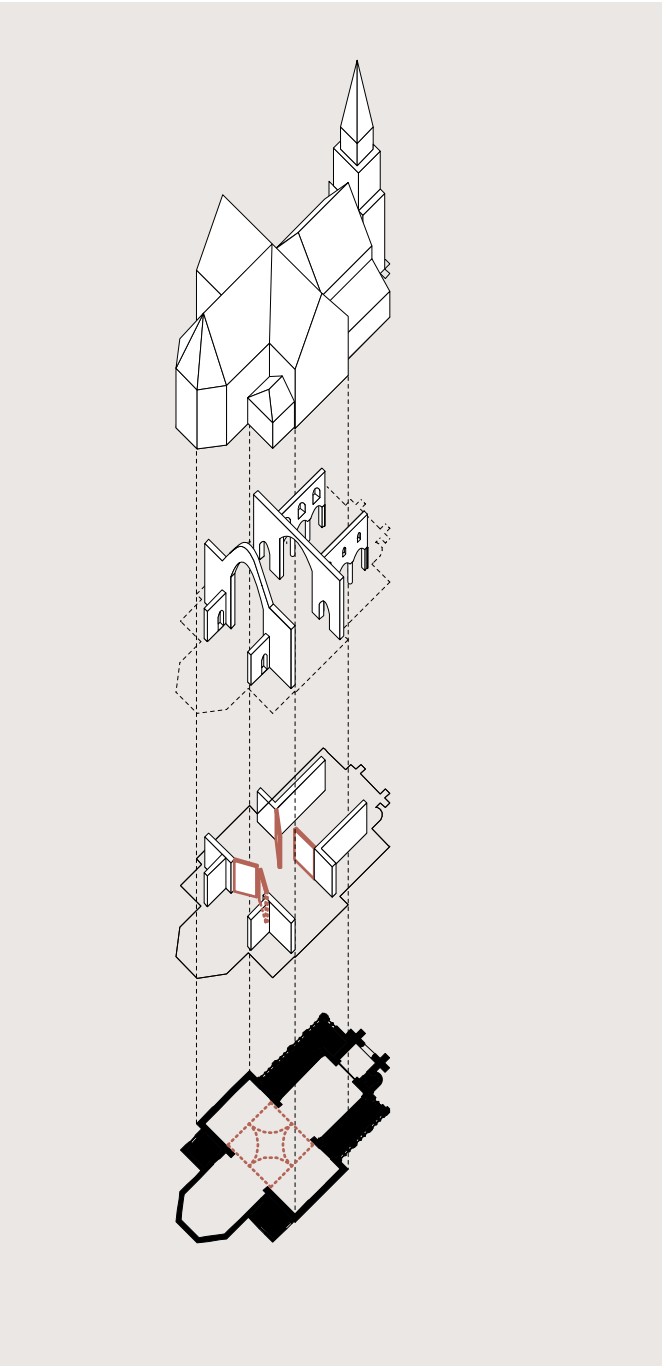

Optie 4

Flexibel kruis

Hoofdbeuk, transept en koor vormen nog steeds één grote ruimte. De totale lengte en breedte van de kerk zijn steeds ervaarbaar. Een centraal element van flexibele wanden kan de kruisvormige ruimte indelen in allerhande combinaties.

4.7. Decorum

Als ontwerpteam willen wij een duidelijk standpunt innemen over de architectonische taal van onze ingrepen. Wij geloven in een aanpak die inspiratie haalt uit het bestaande; onze ingrepen mikken op continuïteit eerder dan op contrast of breuk. Hoewel veel kerkgebouwen door de eeuwen heen zijn aangepast en verbouwd, verschijnen ze ons vandaag als één continu geheel. Nieuwe ingrepen, hoe contrasterend ook, gebeurden namelijk steeds vanuit een begrip en respect voor het bestaande. Wij willen hierbij aansluiten en dit streven naar continuïteit terug oppikken. Als voorbeeld hiervan zien we de manier waarop het Londense bureau Caruso St-John de renovatie van het Tate Britain museum heeft aangepakt: daar is het nieuwe nauwelijks te onderscheiden van het oude, en toch zeer hedendaags.

Wij willen met eenzelfde subtiliteit ook het religieuze karakter van een kerkinterieur benaderen. Wij geloven dat zelfs in een context van medegebruik een kerk als kerk kan en mag herkend worden. De betekenis die we geven aan de vorm van een gebouw of de symboliek van zijn interieurdecoratie is cultureel bepaald. Dat wordt duidelijk in de afbeeldingen op naastliggende pagina. Beide schilderijen beelden het interieur af van de Onze-Lieve-Vrouwkathedraal in Antwerpen maar door een andere schilder en vanuit een andere invalshoek. De ene verbeeldt daarbij de protestantse visie, met de nadruk op de ruimte als dusdanig en de activiteiten die er zich afspelen; het andere doek verbeeldt, door de nadruk op het architecturale detail, de katholieke visie van het kerkgebouw als een gewijde, sacrale plaats. Wij geloven in de synergie van beide visies: zoals uiteengezet in de inleiding, pleiten wij voor een ‘desacralisering’ van het kerkgebouw tot een krachtige publieke ruimte die een respectvol gebruik afdwingt.

Links:
1. Tate Britain museum Millbank, entrance, Caruso St John Architects (www.carusostjohn.com)

Rechts:
1. H.van Steenwijck,
Interieur van een kathedraal, 1593
2. Isaak van Nickelen,
Interieur van een kathedraal, 1668

1

2

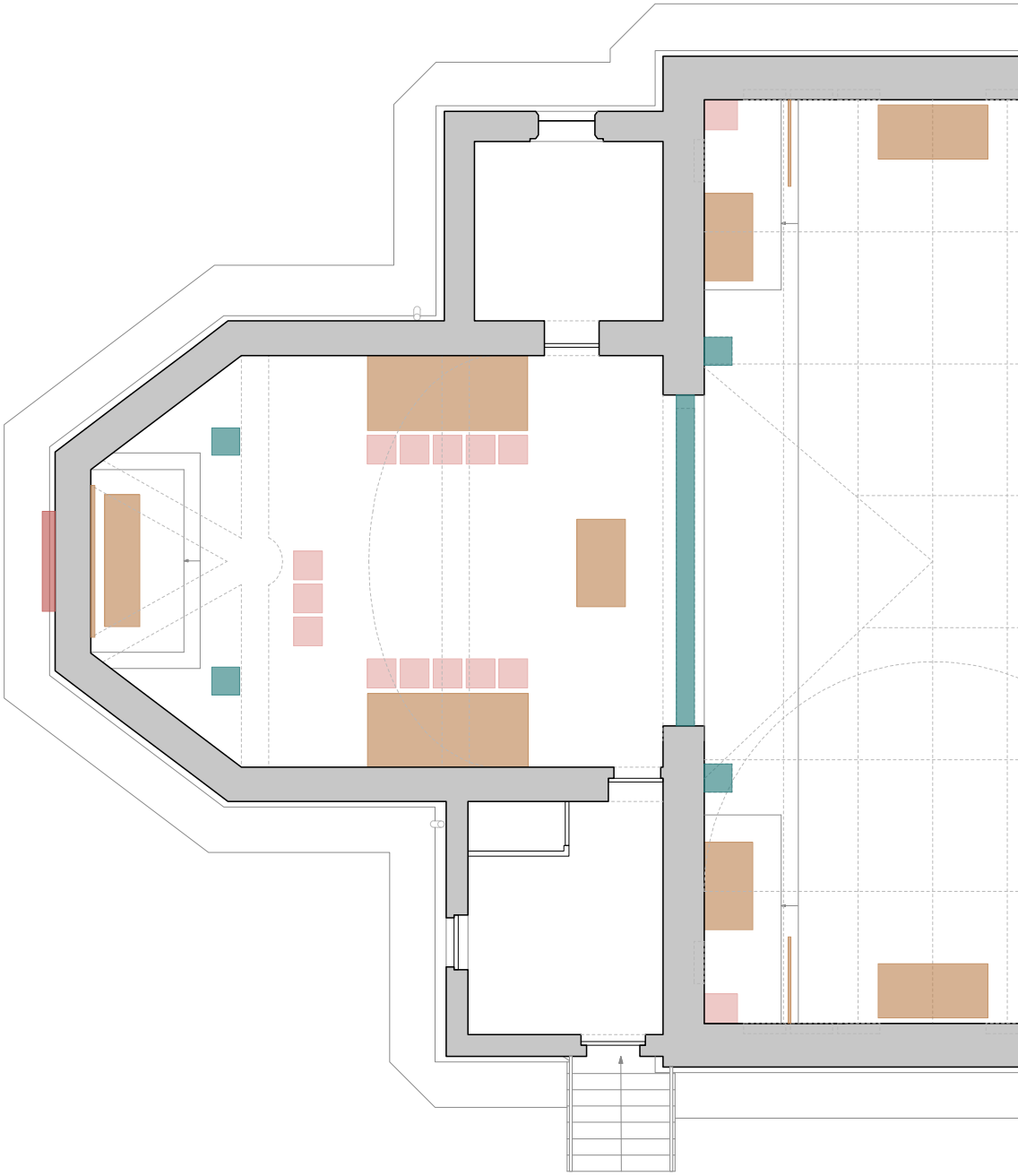

stap 1: los meubilair

stap 2: vast meubilair

stap 3: beelden

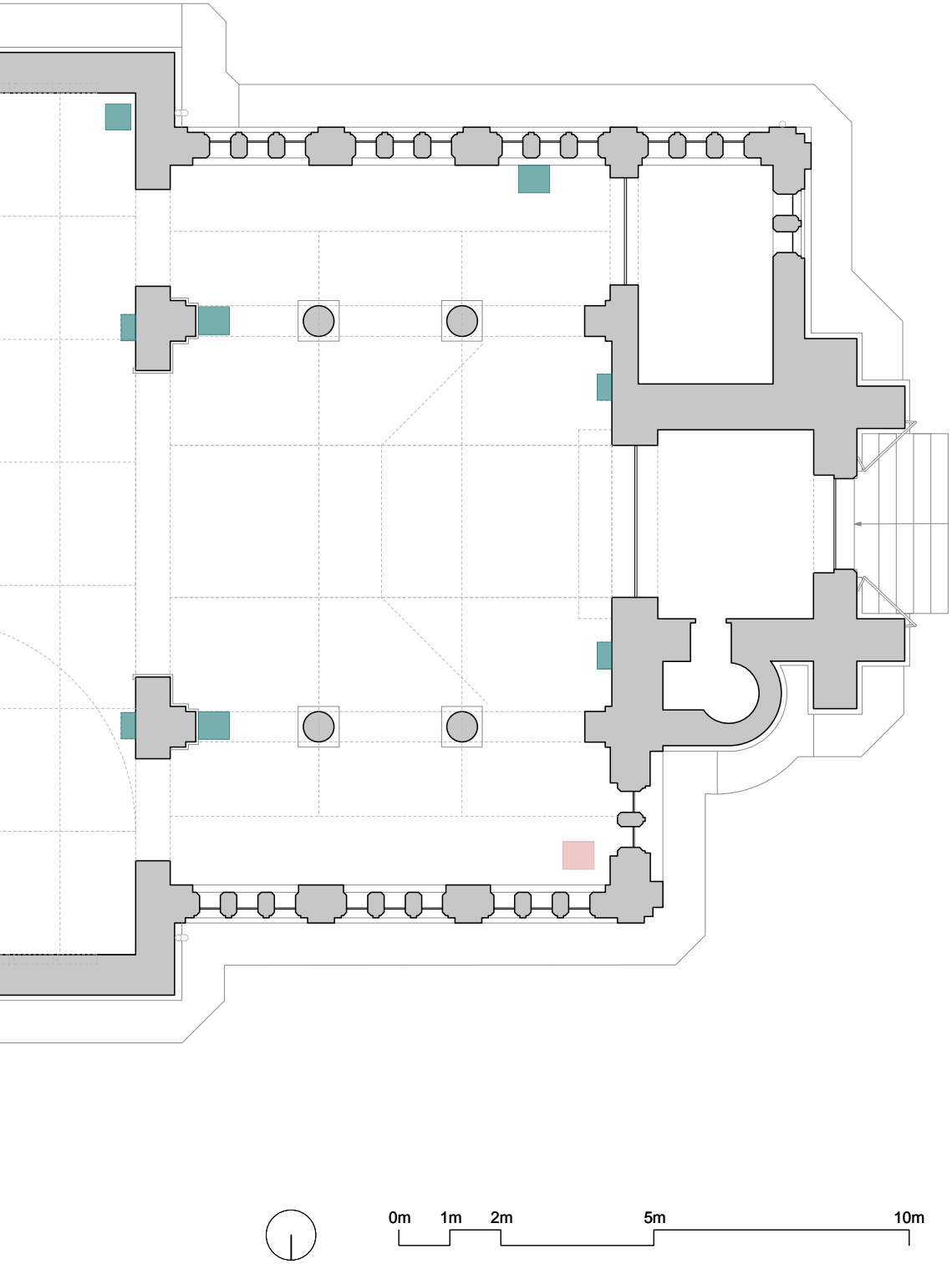
0m
1m
2m
5m
10m

1. Huidige staat kerk

2. Kerk zonder los meubilair

3. Kerk zonder los en vast meubilair

4. Kerk volledig ontdaan van symbolen

1. Hekwerk als afscheiding: Franziskanerkirche Solothurn

2. Doksaal als afscheiding: Meissner Dom

3. Scherm als afscheiding: Orthodoxe kerk Tornea

4. Doksaal als afscheiding: Cathedral Manchester

1. Schilderwerken herstellen toestand 1928

2. Schilderwerken naar nieuw ontwerp

3. Toevoegen nieuwe elementen: stalen hekwerk

4. Toevoegen nieuwe elementen: openingen en deuren.

5. Voorstel vier scenario's

5.1 Scenario 1:
Kerk met flexibele ruimte

Horizontale samenwerking

De verschillende partners werken op gelijkwaardige basis samen.
Zij zijn niet afhankelijk van een centraal bestuur.
De samenwerking steunt op eigen initiatief.

Flexibele ruimte in de kerk

De kerk behoudt zijn huidige functie en wordt daarnaast gebruikt als flexibele ruimte door, bijvoorbeeld, de school.

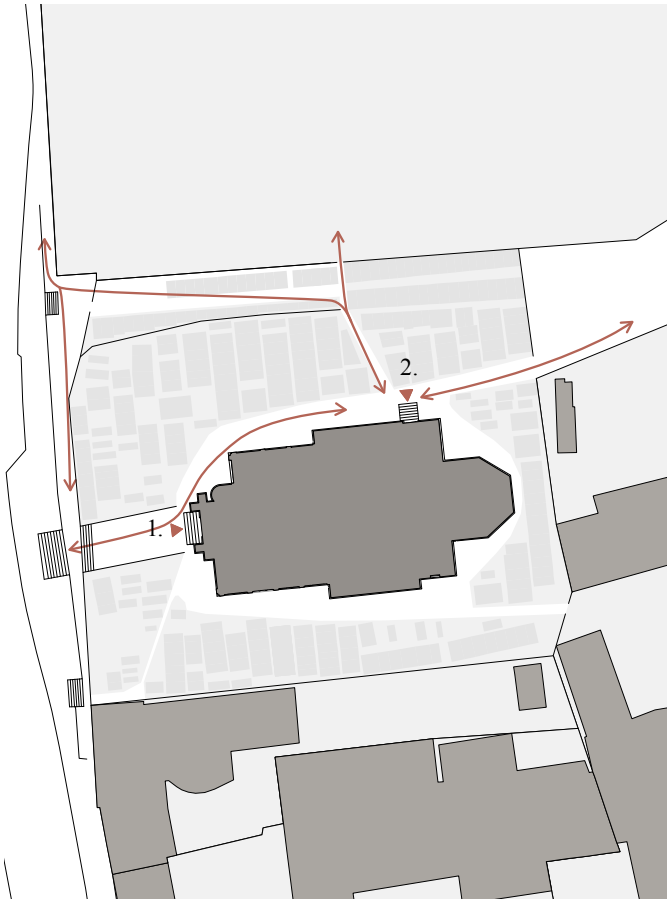

Frontale benadering

De huidige hoofdtoegang met zijn frontale benadering vanuit de Oombergenstraat blijft het belangrijkst. Om de toegang voor mindervaliden evidenter te maken wordt het secundaire pad met een aanvaardbare helling heringericht (2). Het verdere pad naar het achterliggende landschap en de pastorietuin (3) blijft secundair.

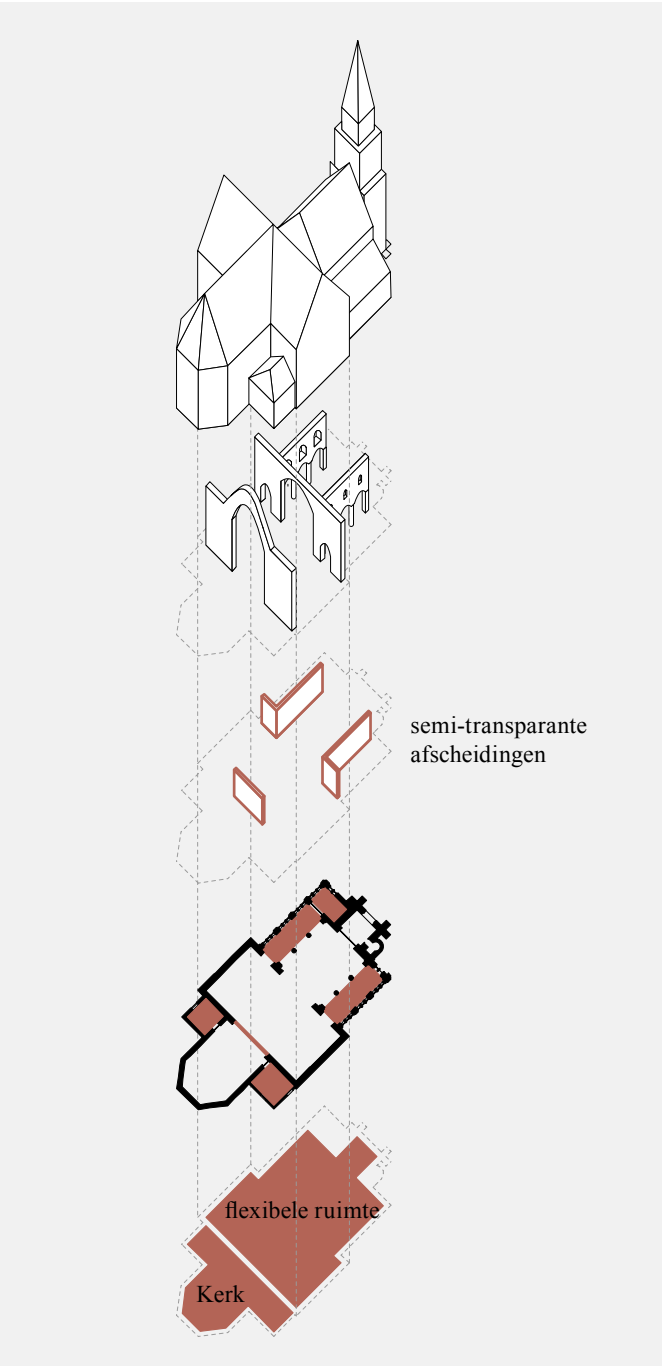

Dienende ruimtes in zijbeuken en dienende ruimtes naast koor uitgebreid

De lagere zijbeuken worden afgescheiden van de hoofdbeuk, en worden ingenomen door dienende ruimtes. De bestaande sacristieën maken plaats voor een groter nieuw volume.

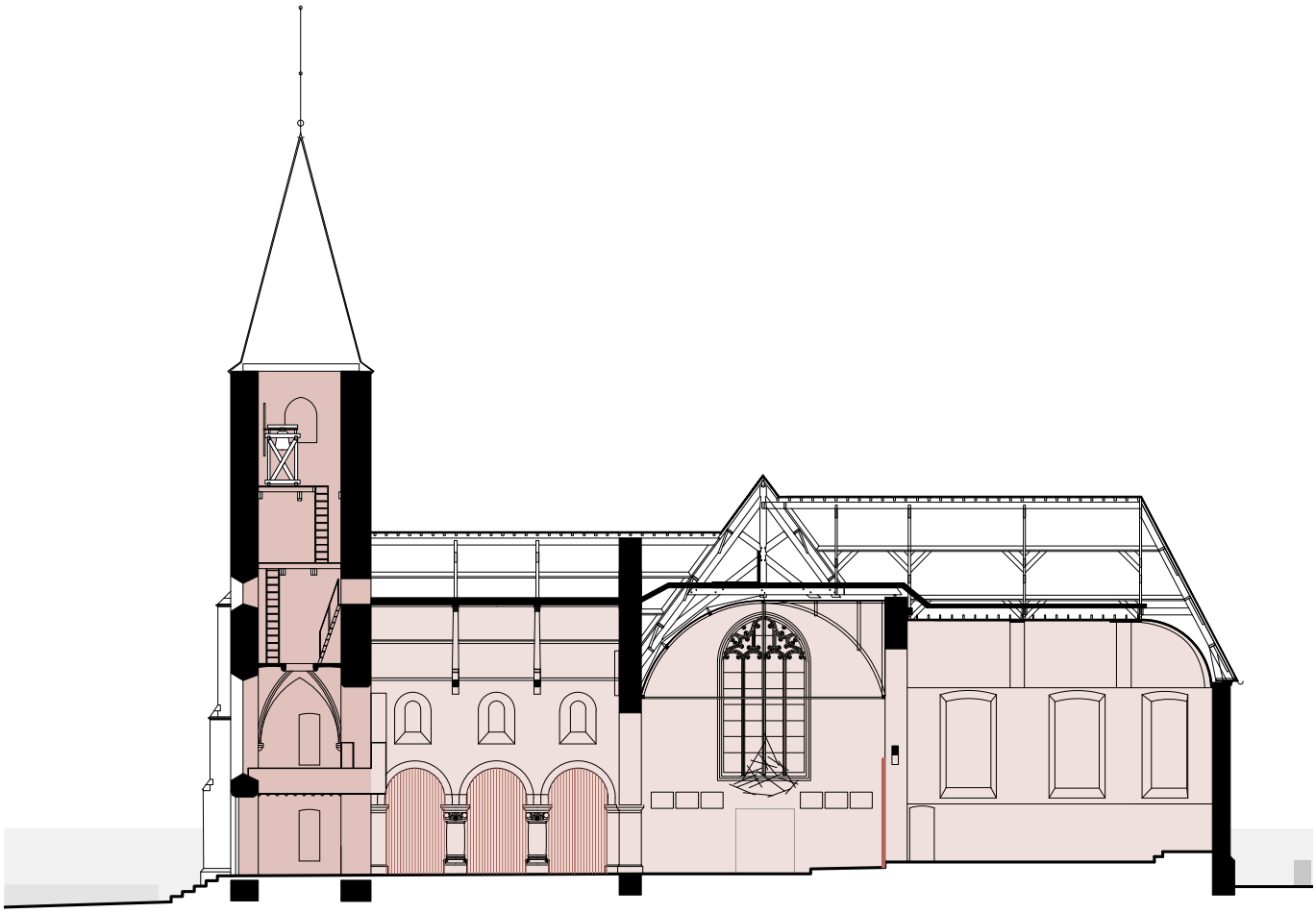

Langse snede

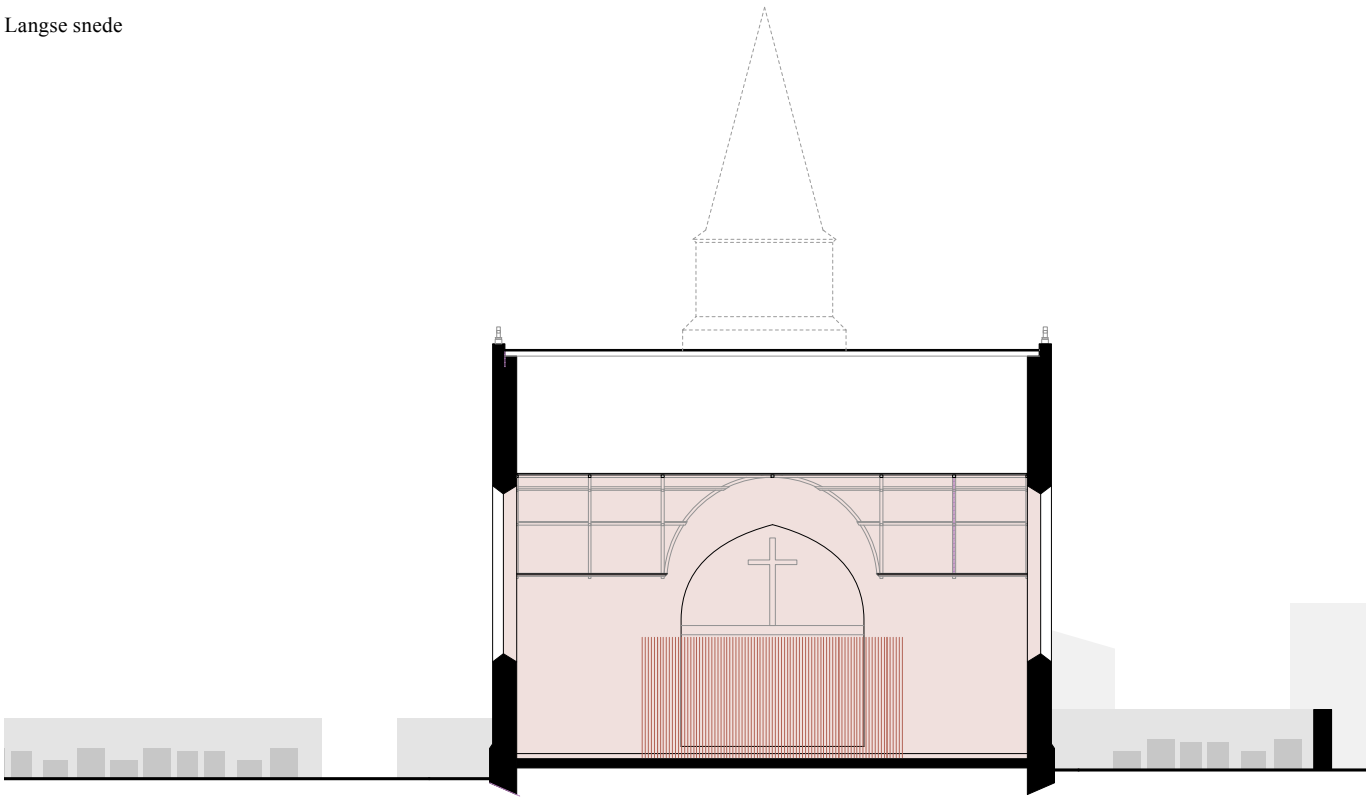

Dwarse snede

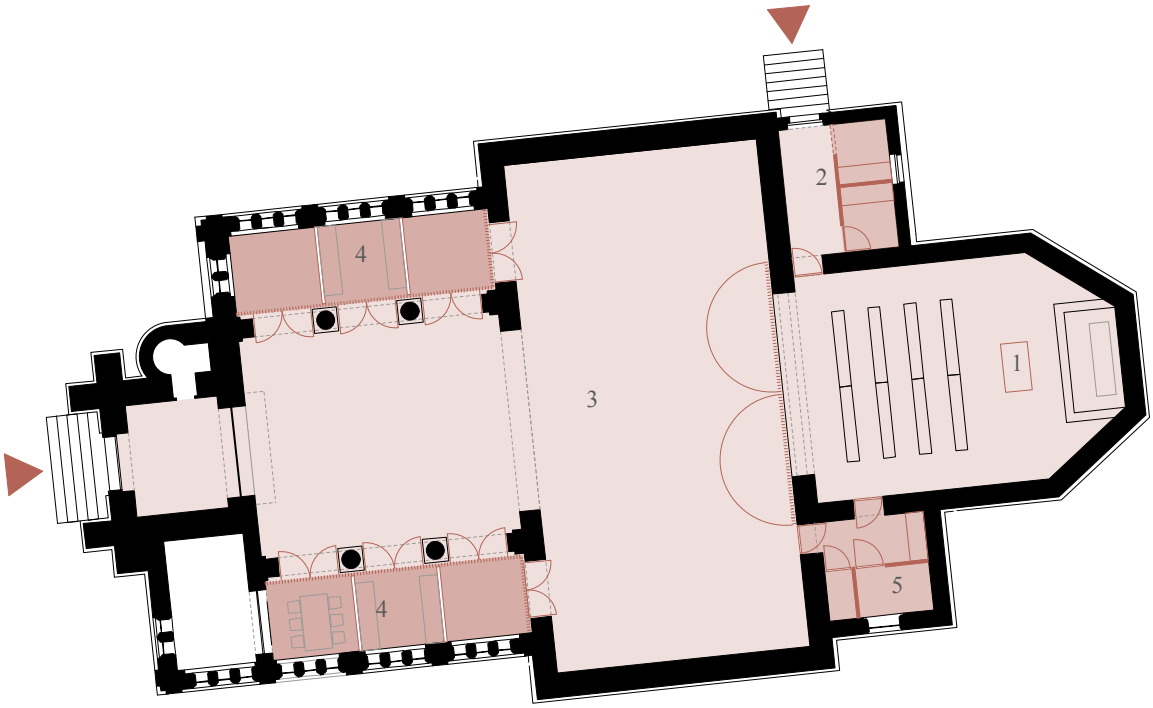

1. Kerkdienst
2. Toegang & berging kerk
3. Flexibele ruimte
4. Algemene bergingen
5. Sanitair

Links:
Franziskanerkirche Solothurn

Rechts:
Verbeelding afscheiding kerk, bijvoorbeeld, een metalen hekken

Links:
School de Kleine Prins in Lennik, Lezze Architecten (bron: lezze.be), foto Filip Dujardin

Rechts:
Herbestemming kerk in Heerle, Oomen architecten (bron: oomenarchitecten.nl)

5.2 Scenario 2:
Kerk wordt ontmoetingscentrum

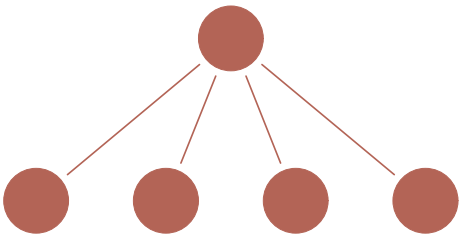

Iemand neemt de leiding

De verschillende partners worden geleid door één van de partners. Er is één aanspreekpunt. Eén entiteit neemt de leiding en beheert de infrastructuur.

Kerk uitbouwen tot ontmoetingscentrum

De kerkfunctie blijft behouden en zal daarnaast nog als ontmoetingscentrum functioneren. Verschillende gebruikersgroepen kunnen de kerk gebruiken.

Tweezijdige benadering

We creëren een nieuwe toegang in de zijgevel (N) van de kerk. Aan de achterzijde van de kerk zal een parking toegevoegd worden. De site wordt gelijkwaardig langs twee zijden toegankelijk en de toegankelijkheid wordt veel evidenter voor leveringen en voor mindervaliden.

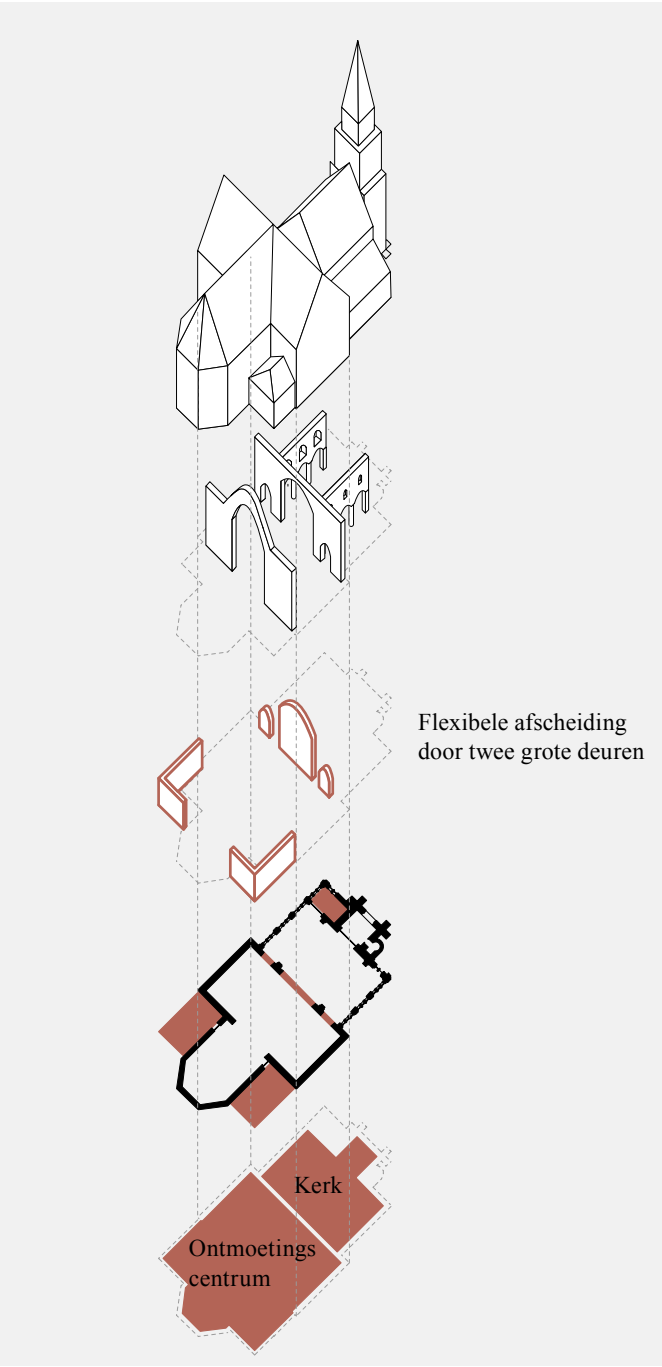

Dienende ruimtes naast koor uitgebreid

De bestaande sacristieën maken plaats voor een groter nieuw volume.

Langse snede

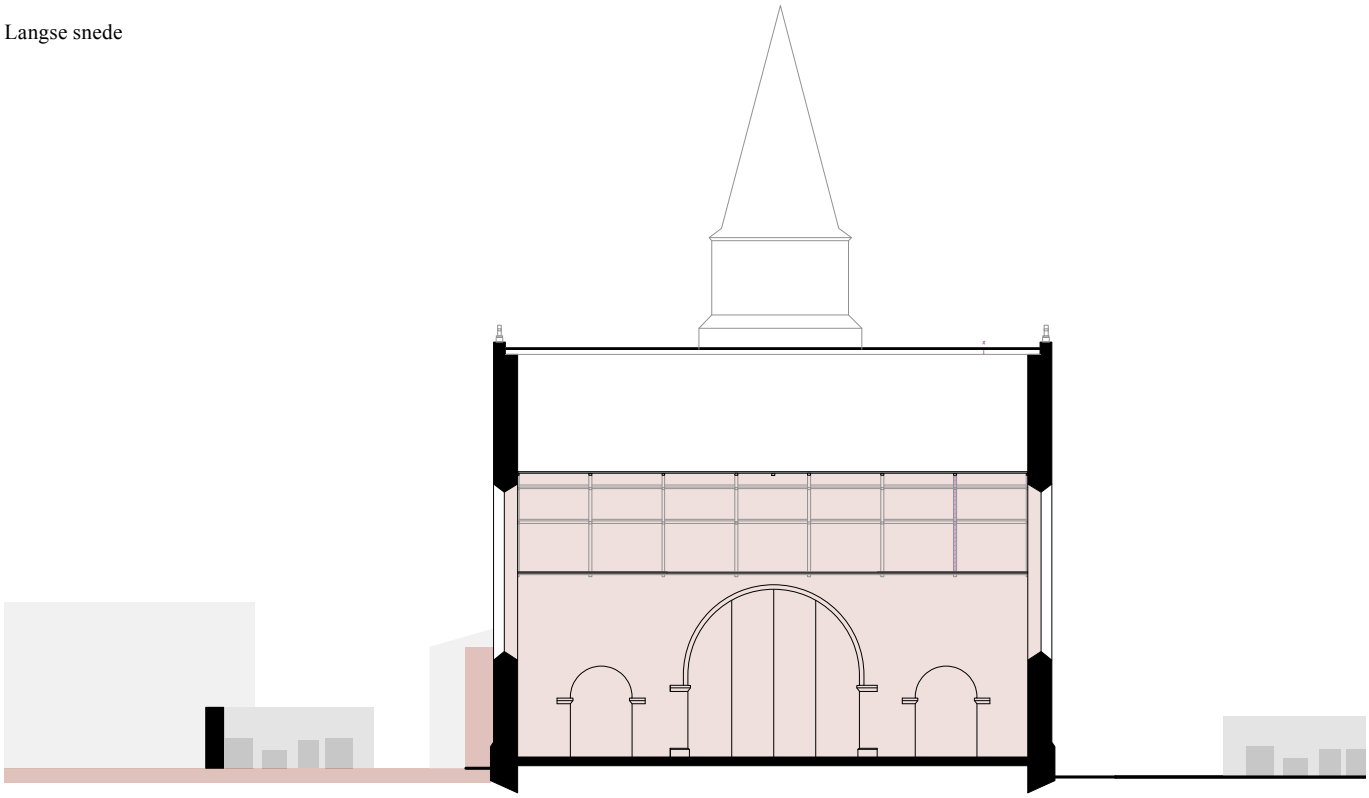

Dwarse snede

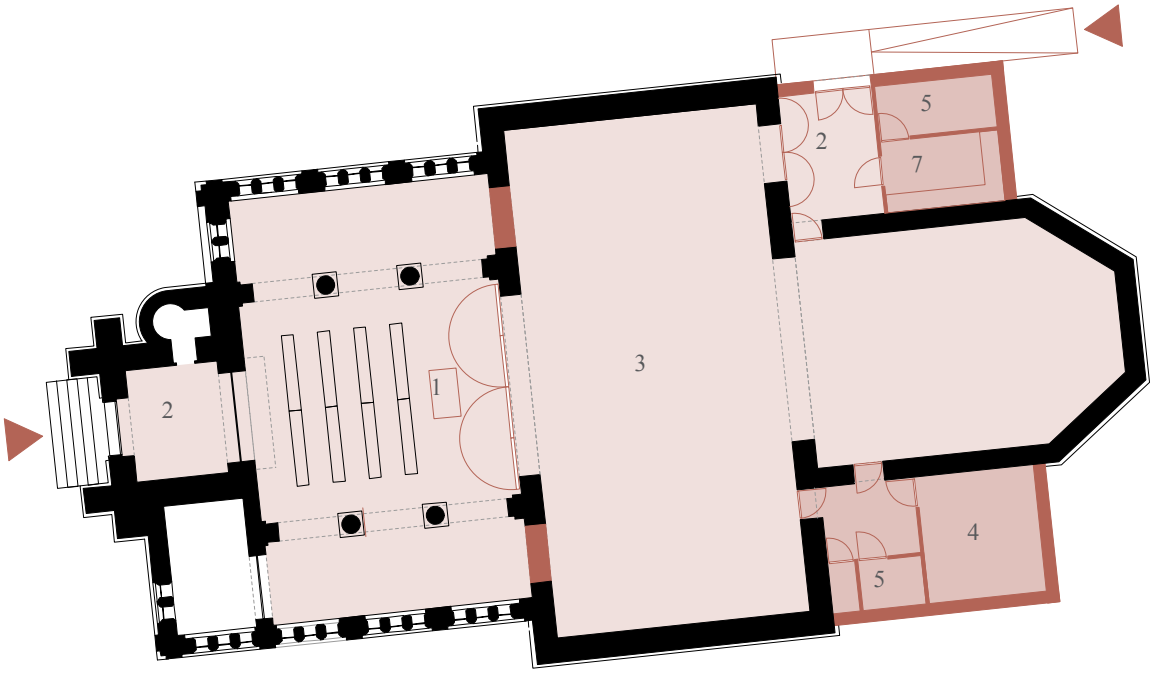

1. Kerkdienst
2. Toegang
3. Multifunctionele ruimte
4. Algemene bergingen
5. Sanitair
6. Bergingen
7. Kleedkamer

Links:
Orthodoxe kerk Stockholm

Rechts:
Verbeelding lambrisering kerk

Rechts:
St. Bernadus Kirche Oberhause, Zwo+ Architekten

5.3 Scenario 3:
De verkavelde kerk

Geen samenwerking

De verschillende partners functioneren onafhankelijk en interfereren niet met elkaar.

Verkaveling van de kerk

De kerk wordt opgedeeld zodat drie deelfuncties in de kerk naast elkaar kunnen plaatsvinden: lithurgie, onmoeting en sport.

Driezijdige benadering, herstel verbinding met schoolsite

We creëren een nieuwe toegang in de zijgevel van de kerk. Hierdoor kan de kerk direct bij de school betrokken worden.

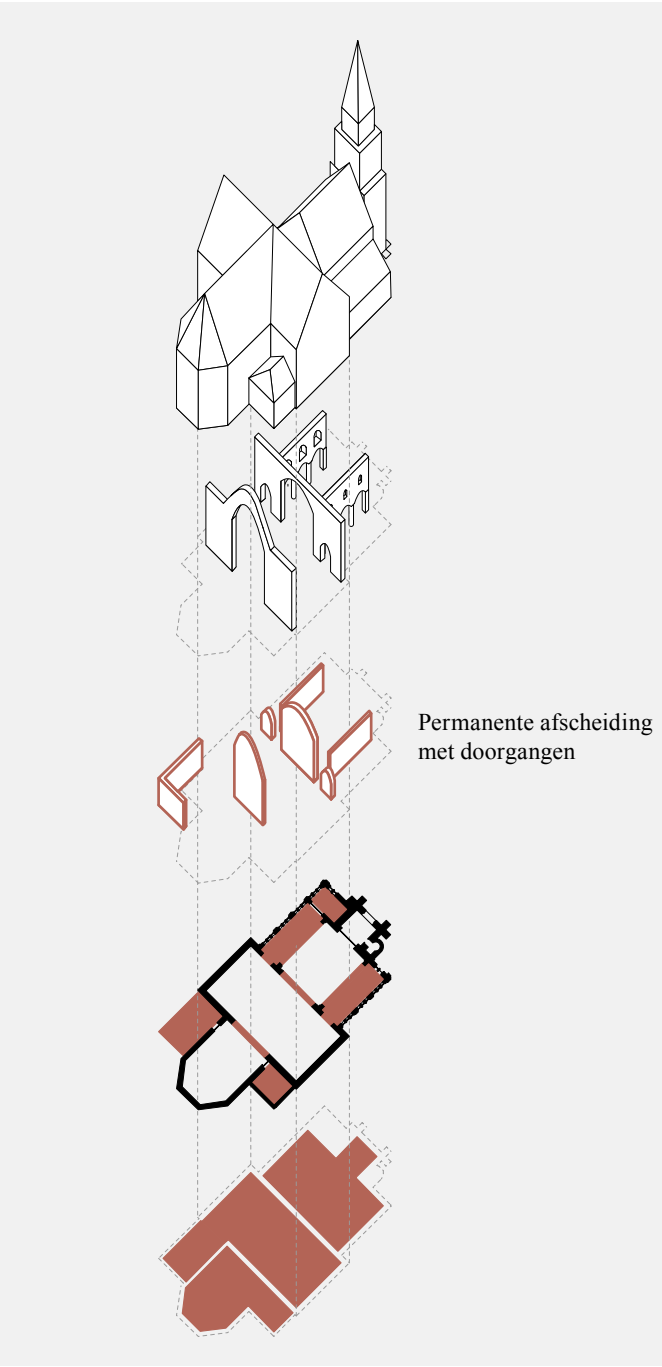

Dienende ruimtes in zijbeuken en dienende ruimtes naast koor uitgebreid

De lagere zijbeuken worden afgescheiden van de hoofdbeuk, en worden ingenomen door dienende ruimtes. De bestaande sacristieën maken plaats voor een groter nieuw volume.

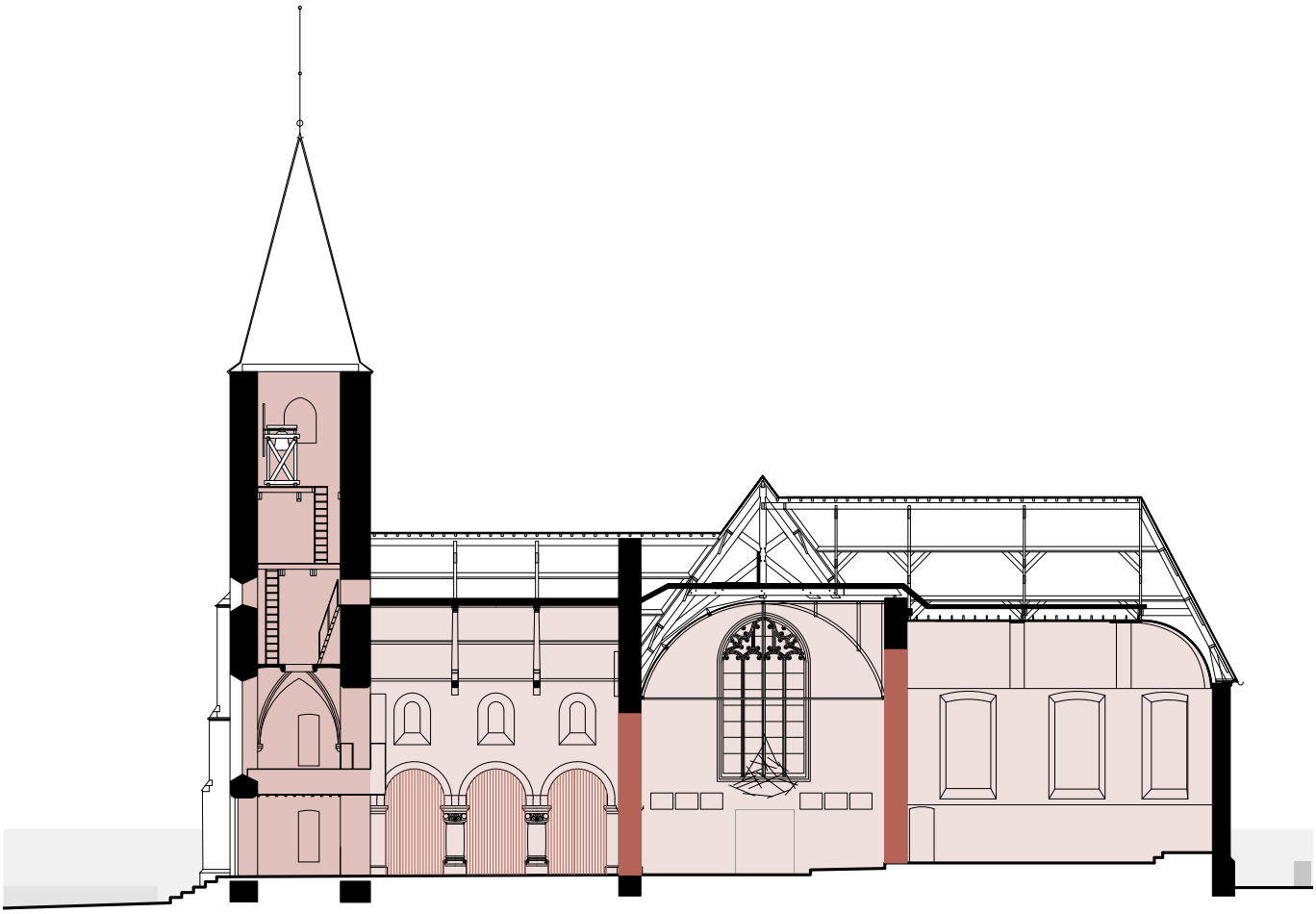

Langse snede

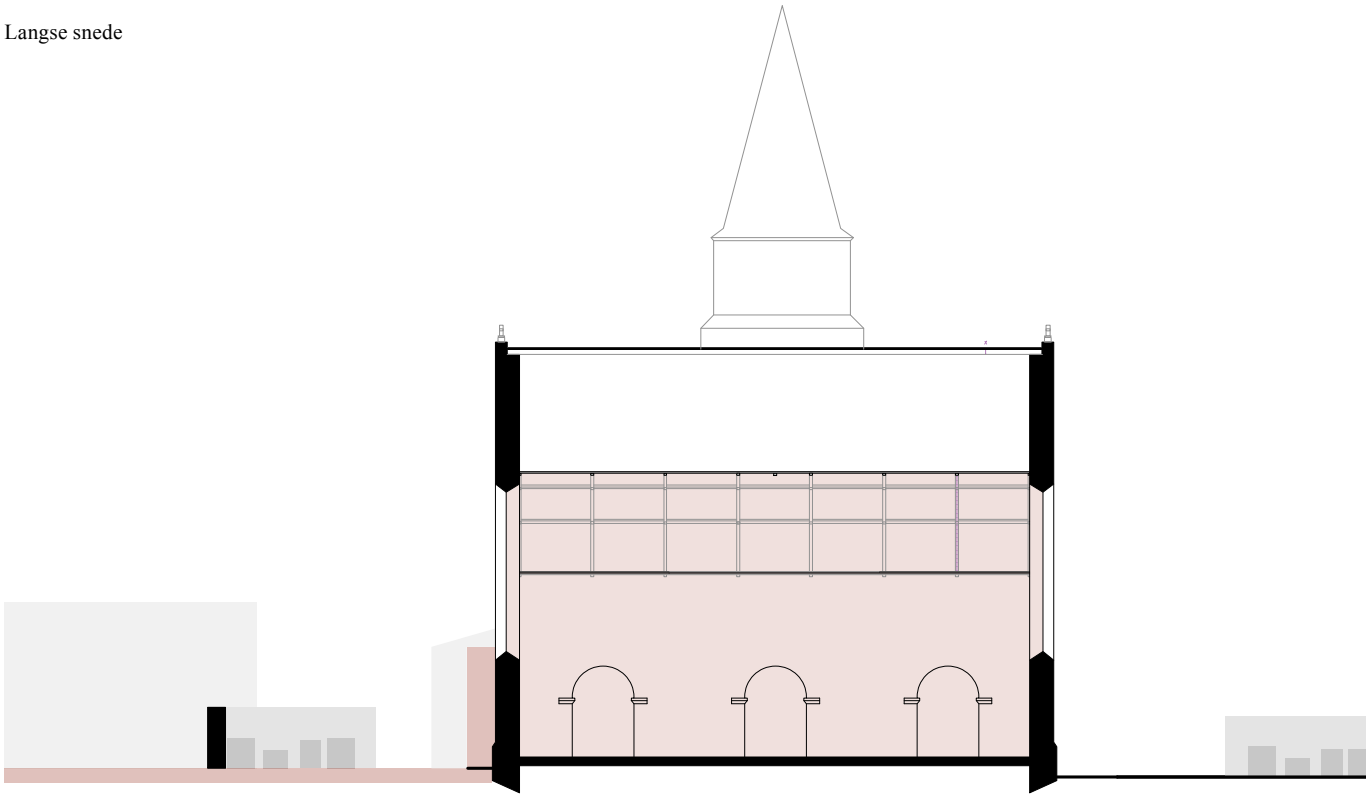

Dwarse snede

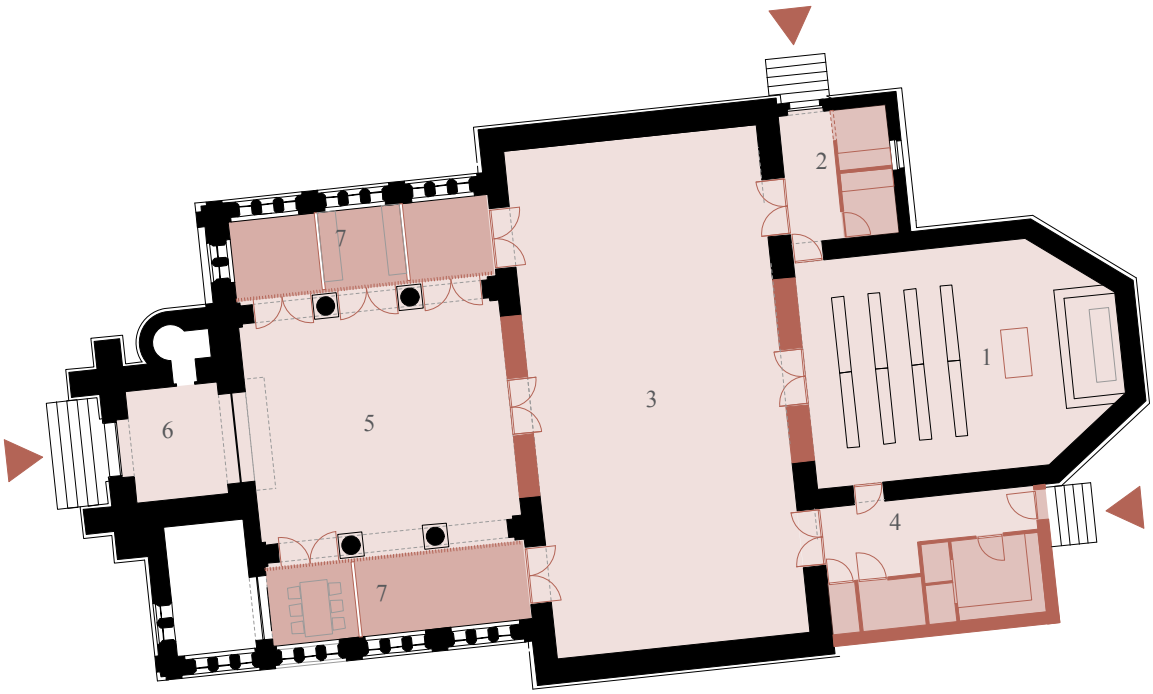

1. Kerkdienst
2. Toegang & berging kerk
3. Turnzaal
4. Toegang & faciliteiten turnzaal
5. Ontmoetingscentrum
6. Toegang ontmoetingscentrum
7. Algemene bergingen

Links:
Meissner Dom

Rechts:
Verbeelding afscheiding kerk

Rechts:
Leegkerk Groningen, AWG architecten (bron: awg.be), foto Harold Koopmans

5.4 Scenario 4:
Kerk als collectieve ruimte

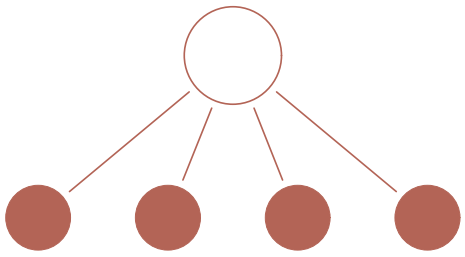

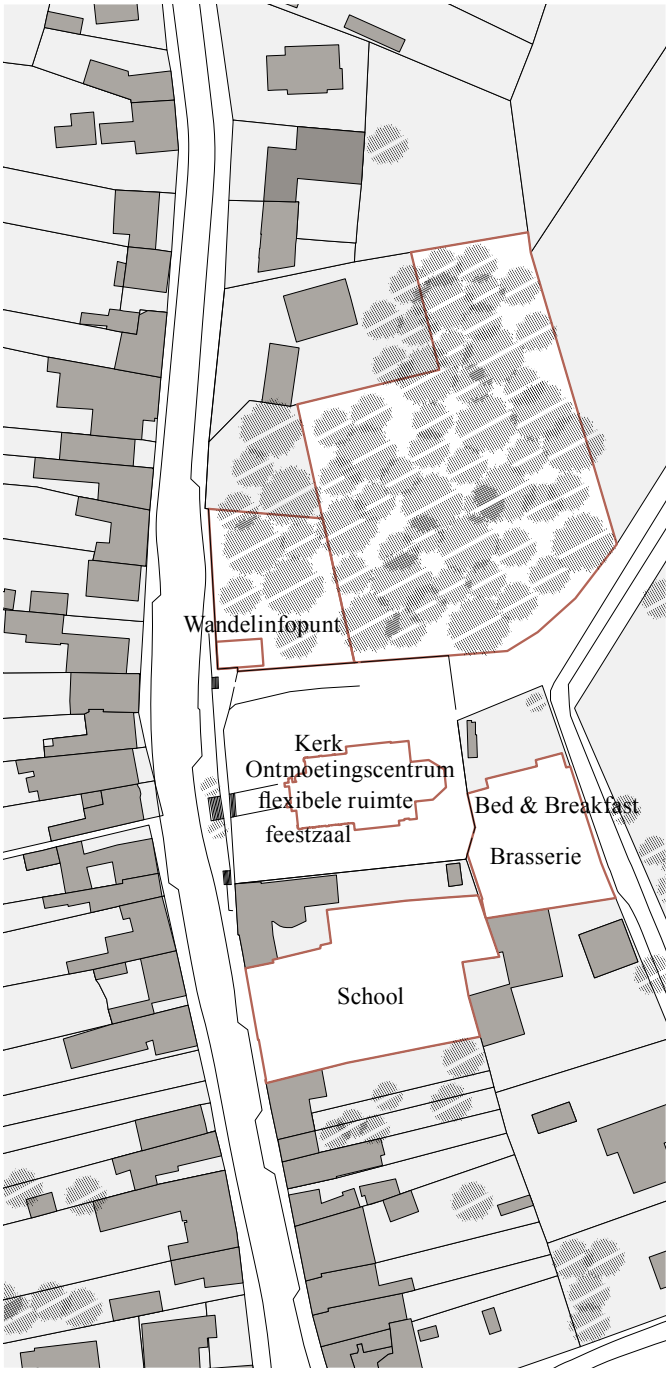

De gemeente beheert

De gemeente fungeert als algemeen aanspreekpunt en faciliteert de verschillende groepen. De gemeente maakt gebruik van de eigen brede communicatiekanalen zoals de websites, om de infrastructuur voor een groter publiek ter beschikking te stellen.

De kerk als collectieve ruimte

Oombergen herontdekt zijn centrum. De kerk wordt middelpunt voor tal van uiteenlopende activiteiten.

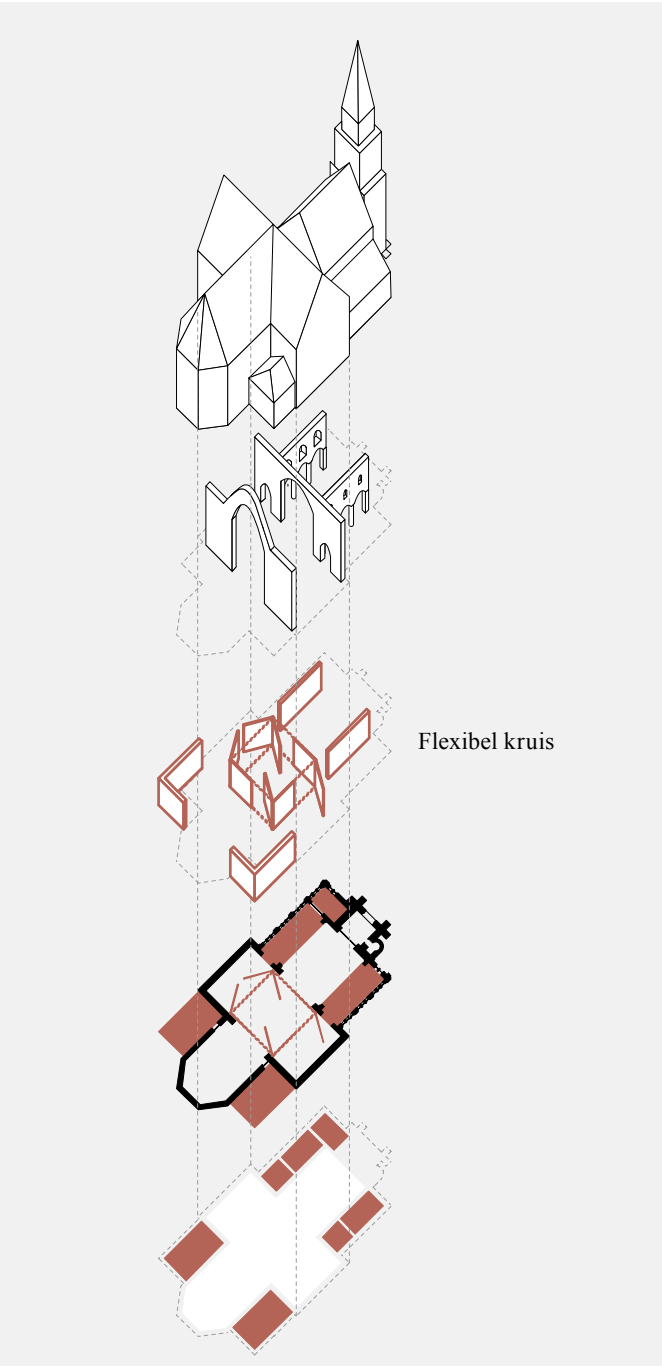

Driezijdige benadering, herstel verbinding met schoolsite

We creëren een nieuwe toegang in de zijgevel van de kerk. Hierdoor kan de kerk direct bij de school betrokken worden. sacristieën maken plaats voor een groter nieuw volume.

De kerk als collectieve ruimte, ontwikkelen van de historische hoeve

Als vierde aansluiting stellen wij voor om het erf van de hoeve met het kerkhof te verbinden.

Dienende ruimtes in zijbeuken en dienende ruimtes naast koor uitgebreid

De lagere zijbeuken worden afgescheiden van de hoofdbeuk, en worden ingenomen door dienende ruimtes. De bestaande sacristieën maken plaats voor een groter nieuw volume.

Flexibel kruis

Hoofdbeuk, transept en koor vormen nog steeds één grote ruimte. De totale lengte en breedte van de kerk zijn steeds ervaarbaar. Een centraal element van flexibele wanden kan de kruisvormige ruimte indelen in allerhande combinaties.

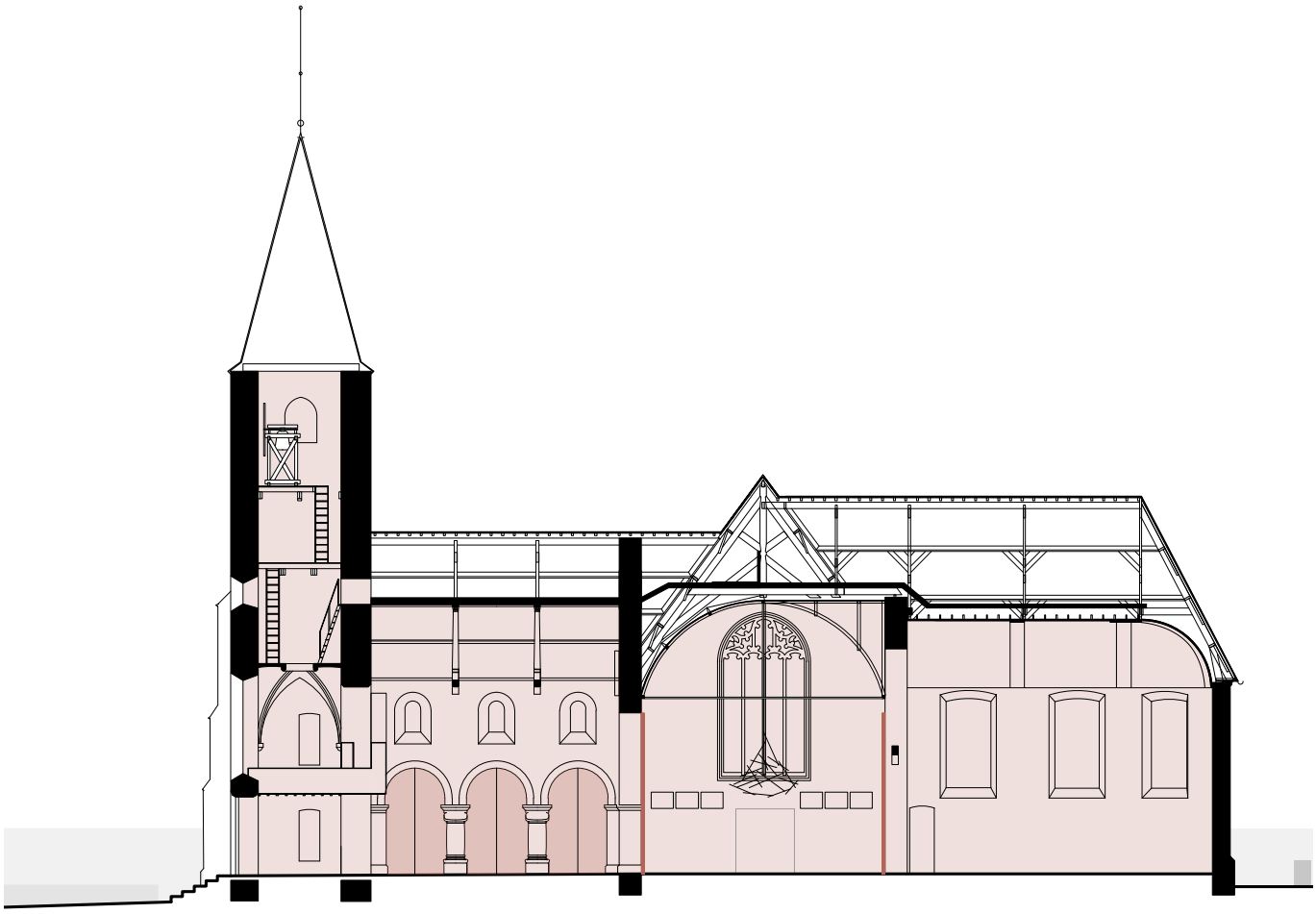

Langse snede

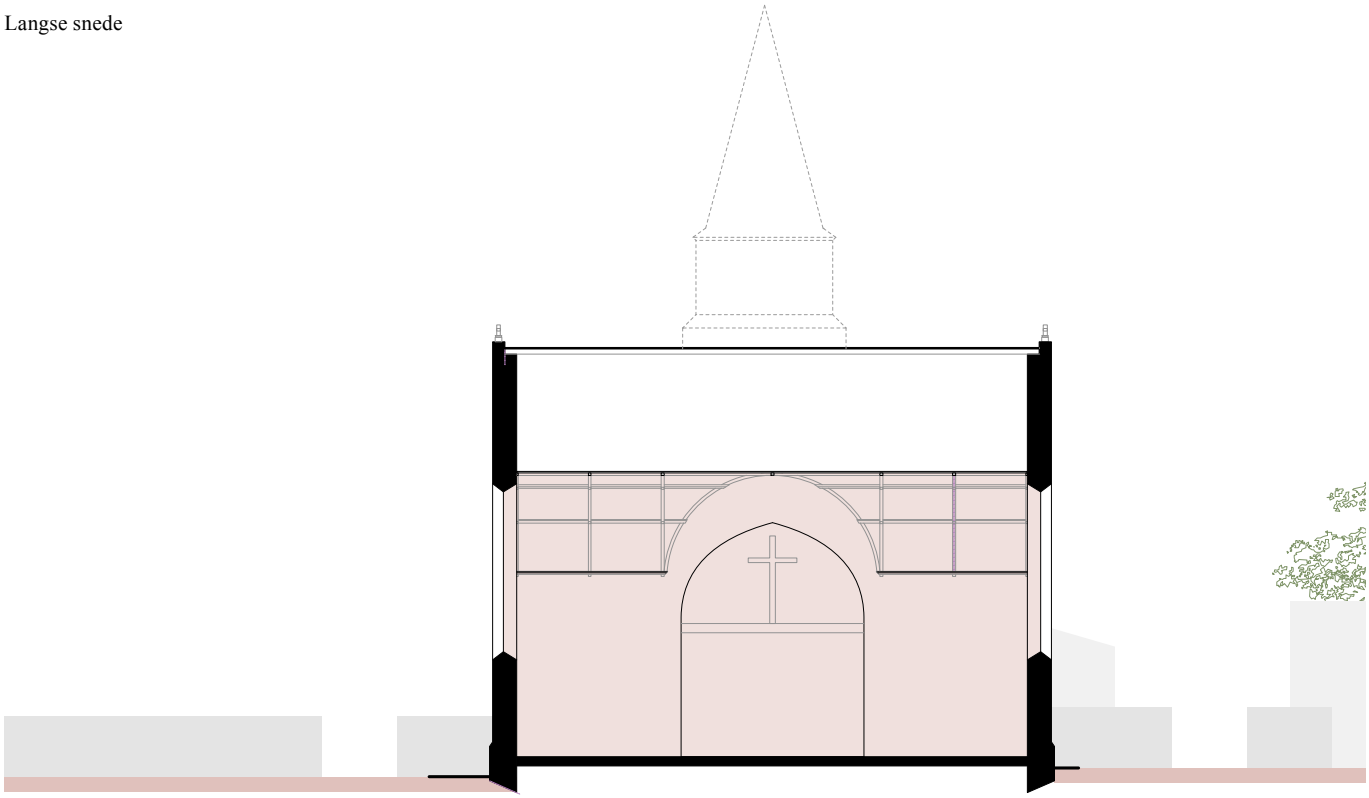

Dwarse snede

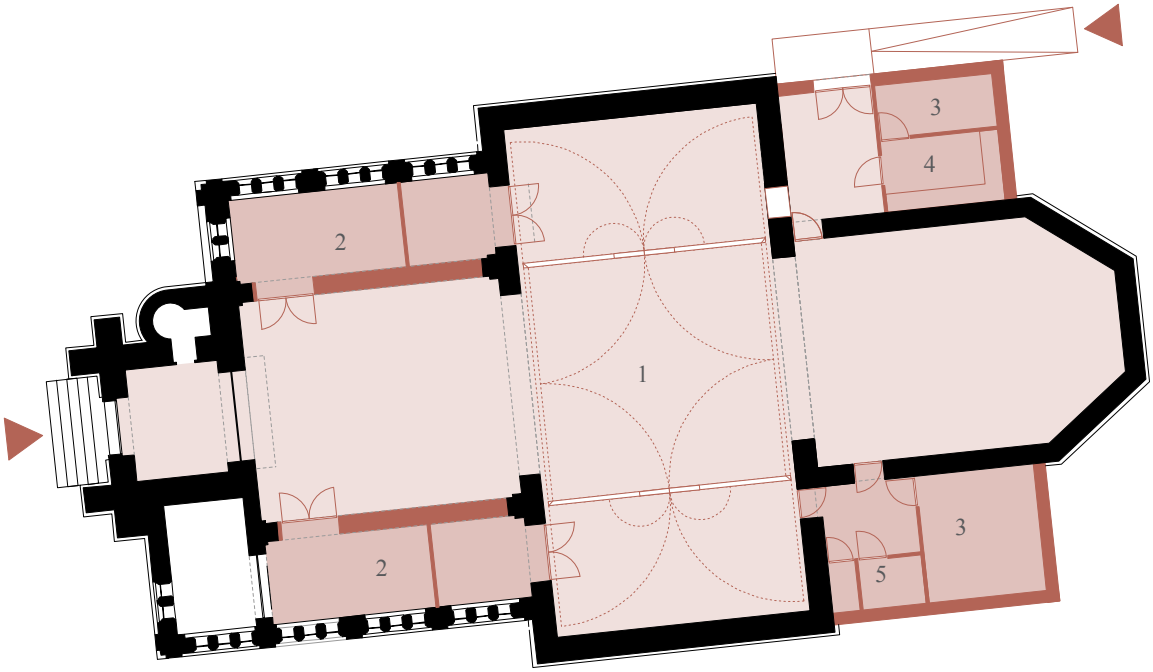

1. Flexibele ruimte
2. Berging/ dienende ruimte
3. Berging
4. Keuken
5. Sanitair

Links:
Doksaal Manchester Cathedral

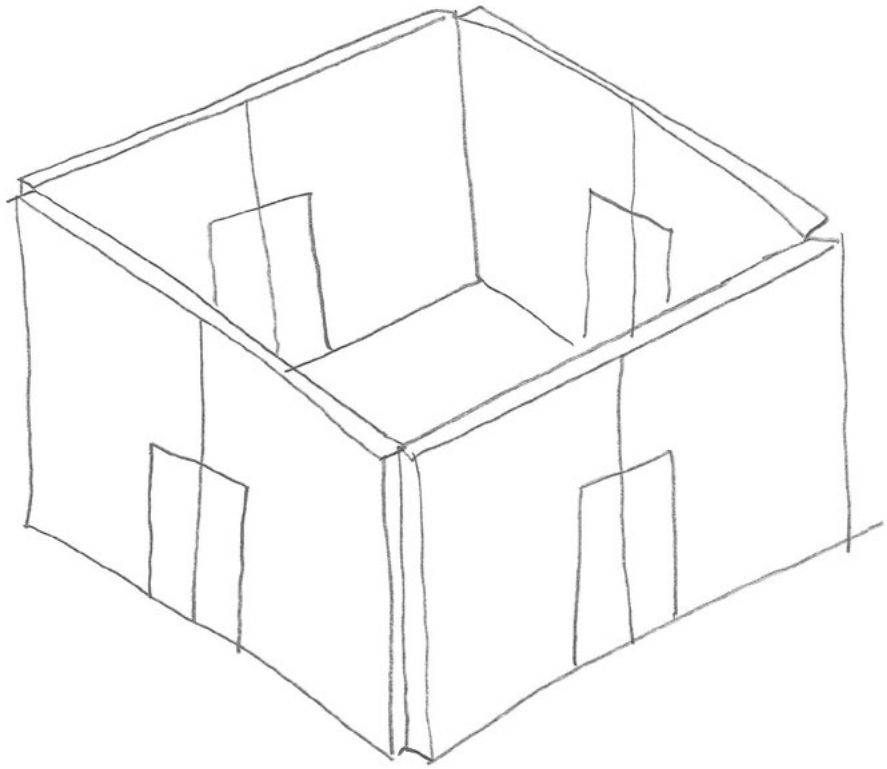

Flexibel kruis - gesloten toestand

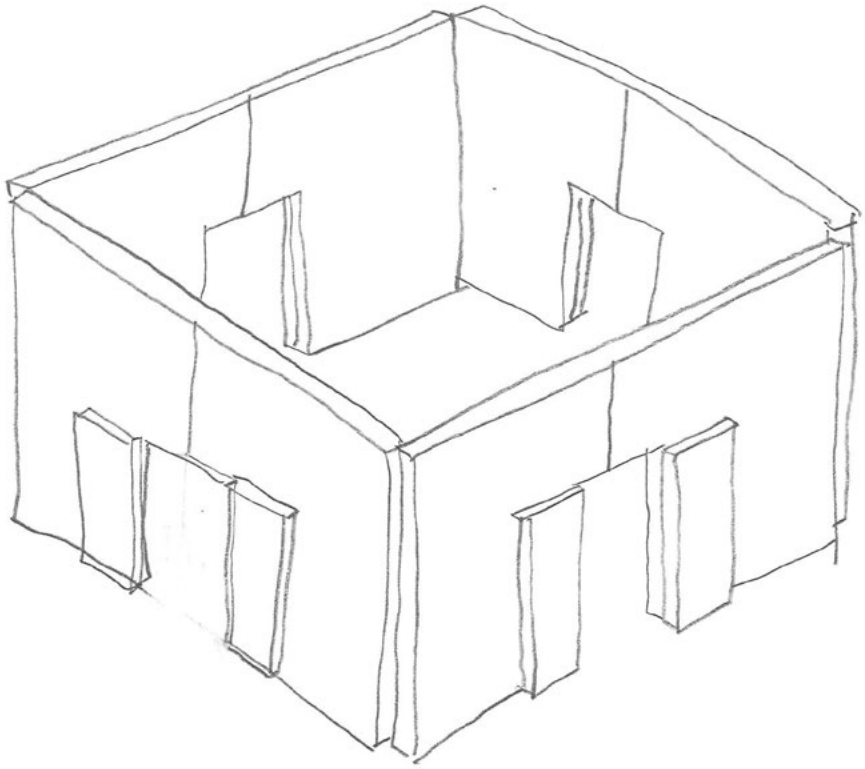

Flexibel kruis - geopend

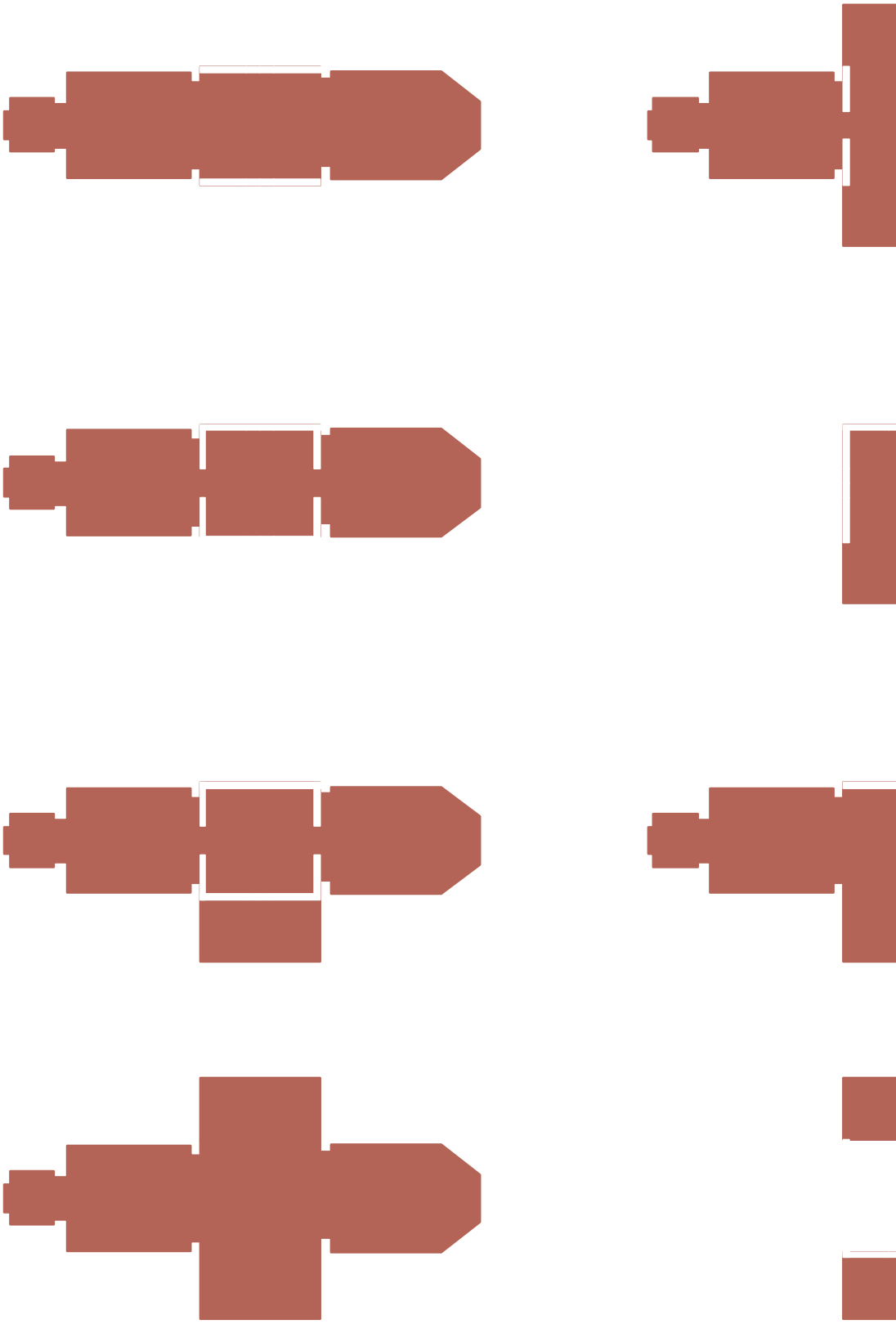

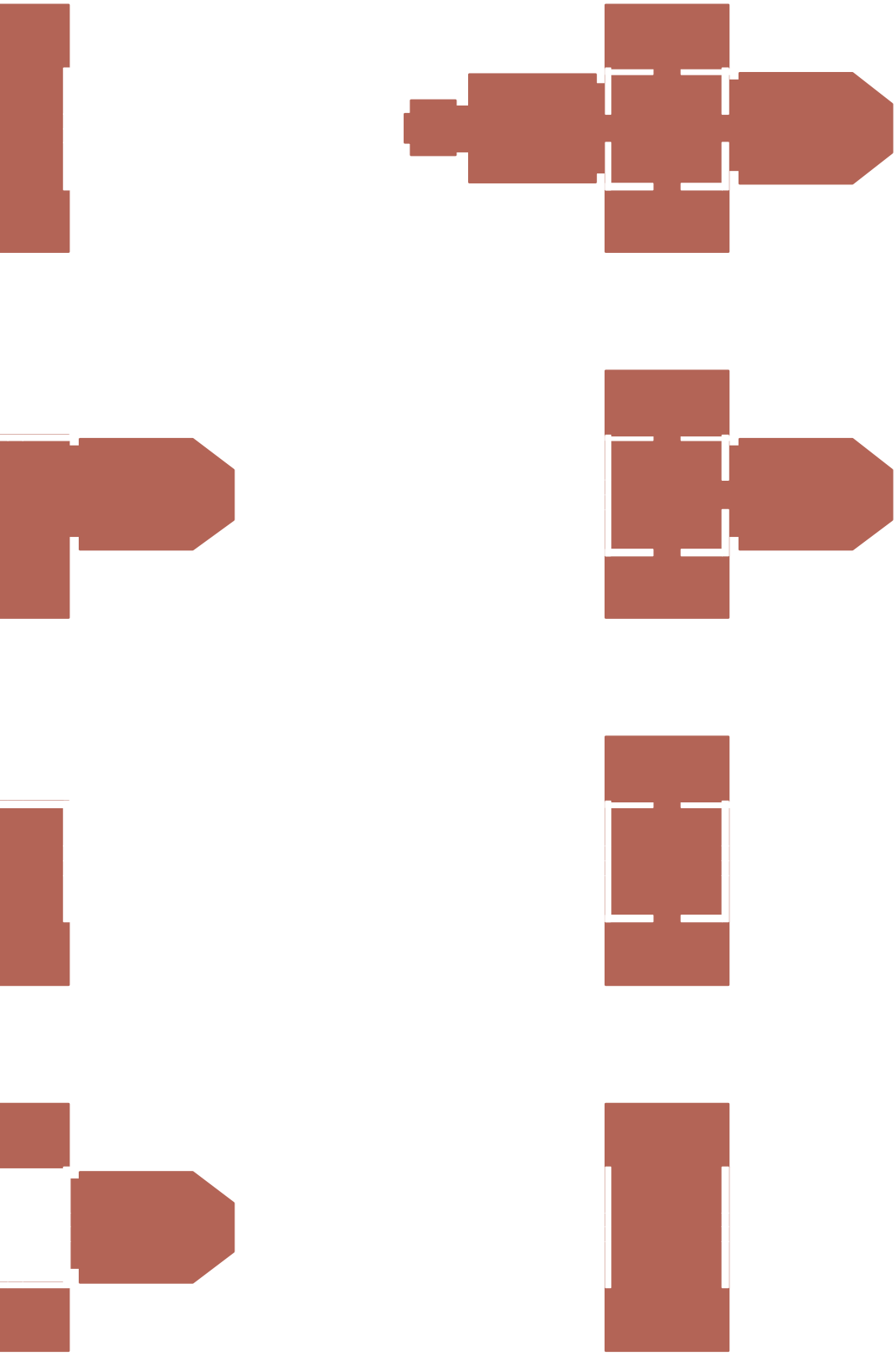

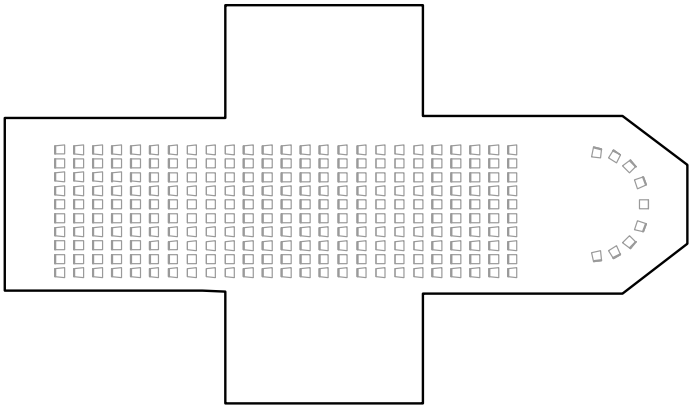

Lezing: 250

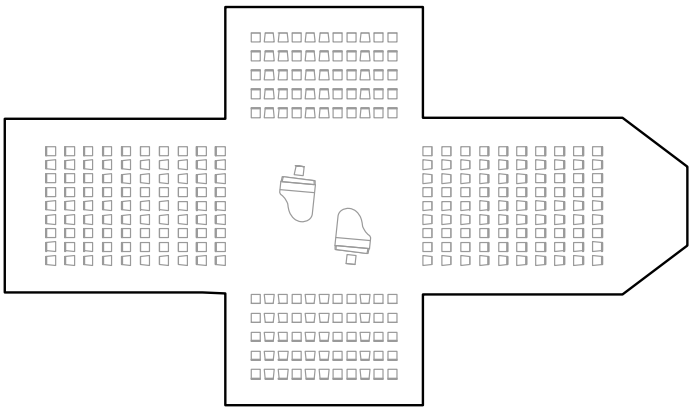

Concert: 290

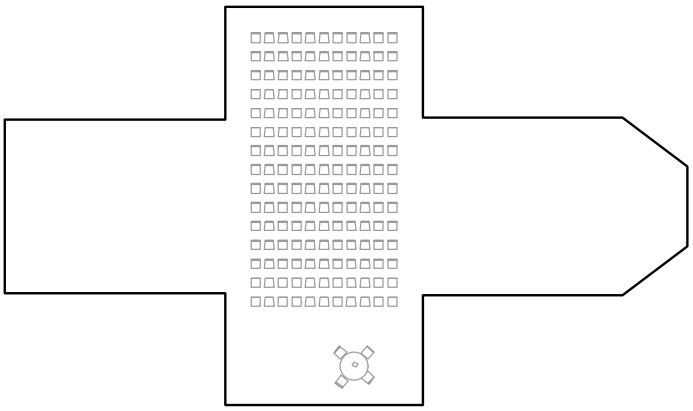

Presentatie: 290

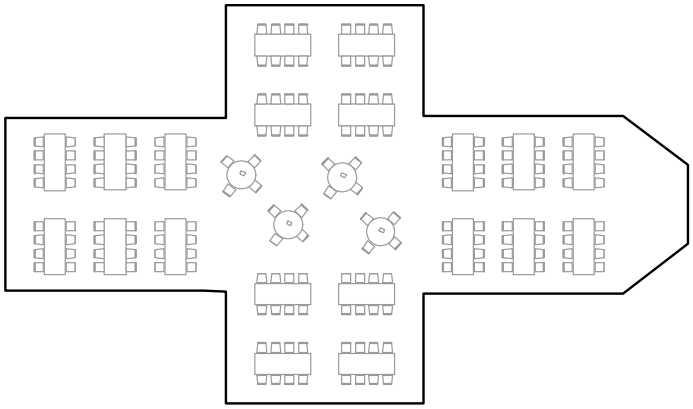

Feestzaal: 176

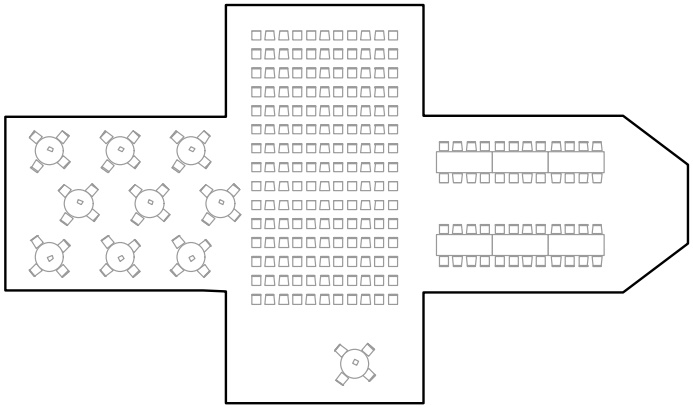

Ontmoetingszaal: 36
Presentatie: 165
Bijeenkomst: 36

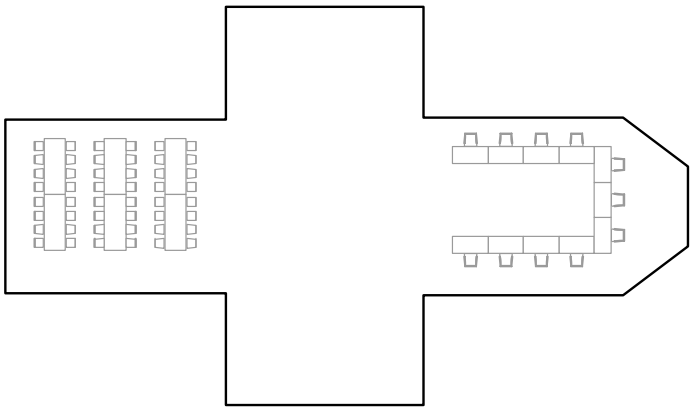

Bijeenkomst: 290
Turnzaal: X
Vergadering: 11

5.5 Samenvatting

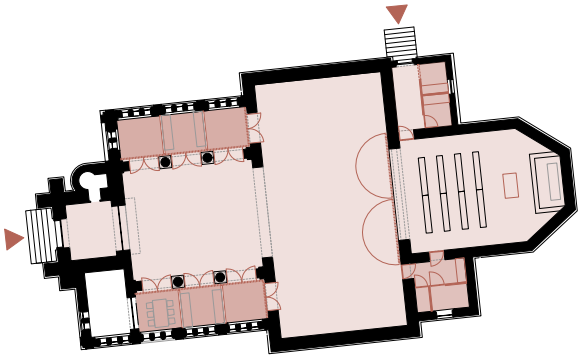

Sceanrio 1

Kerk met flexibele ruimte

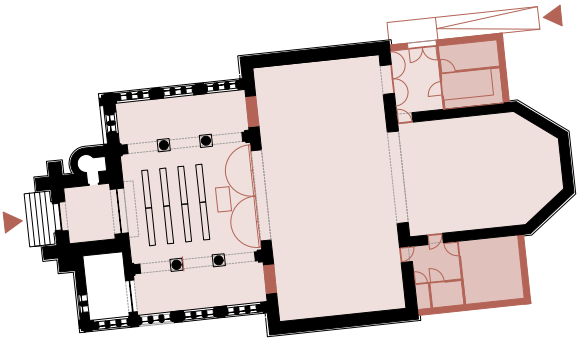

Sceanrio 2

Kerk wordt ontmoetingsruimte

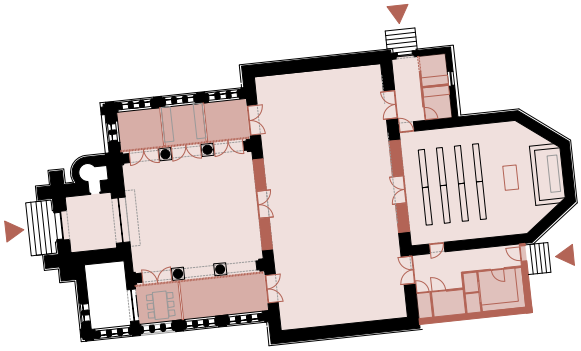

Sceanrio 3

De verkavelde kerk

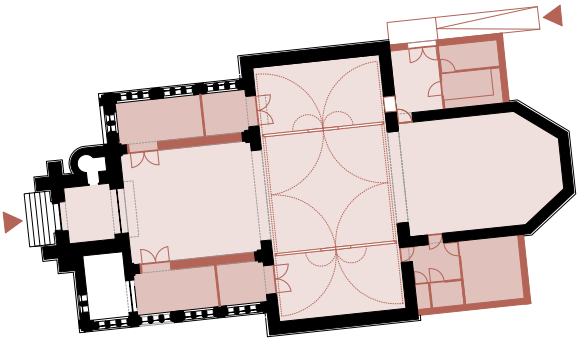

Sceanrio 4

Kerk als collectieve ruimte

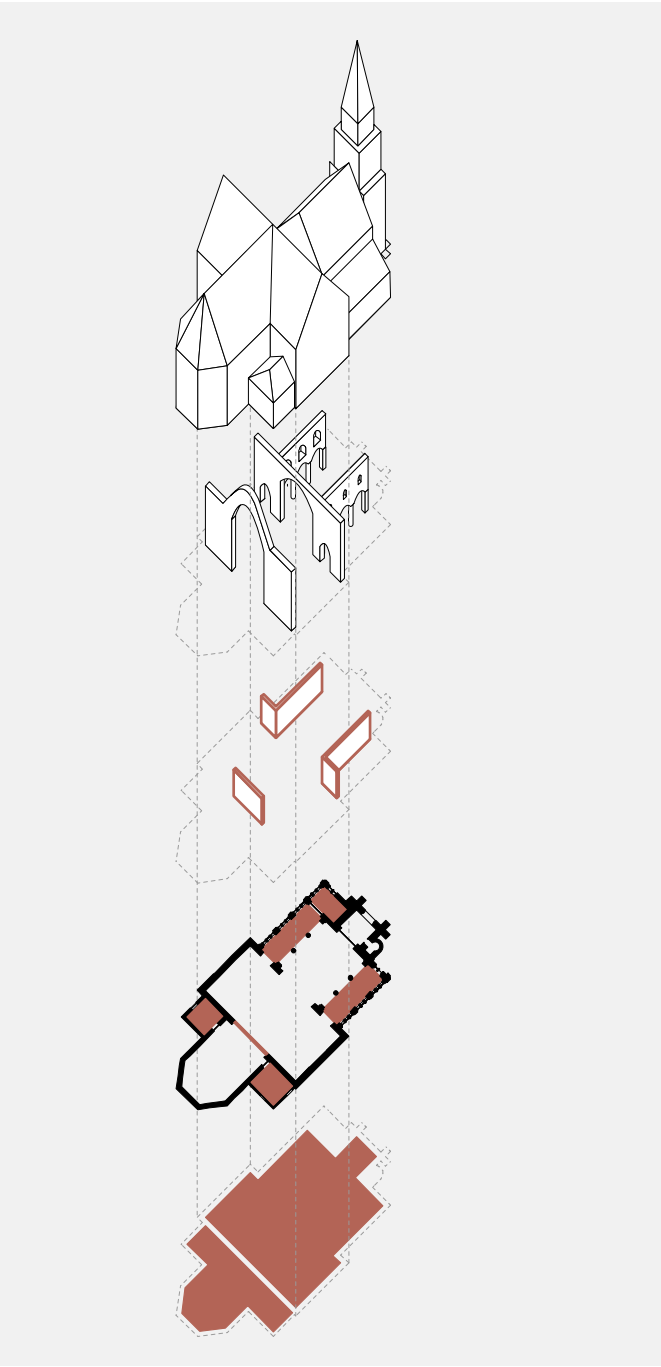

Sceanrio 1

Kerk met flexibele ruimte

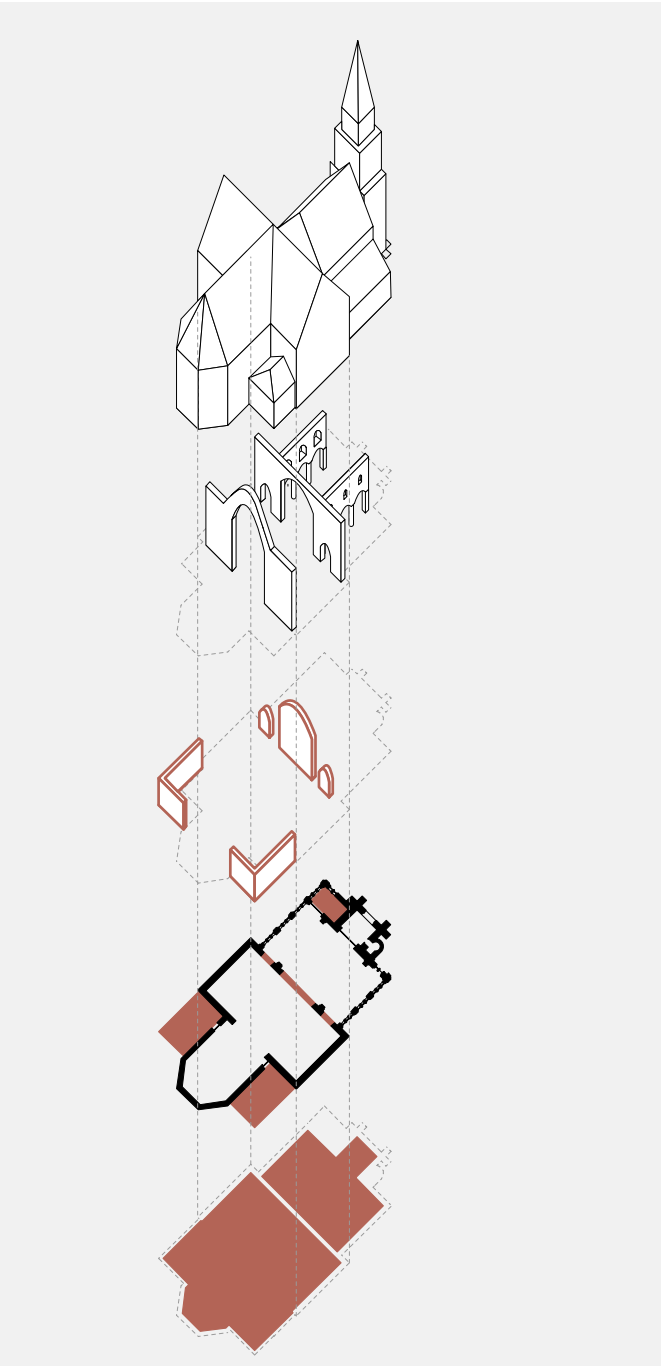

Scenario 2

Kerk wordt ontmoetingsruimte

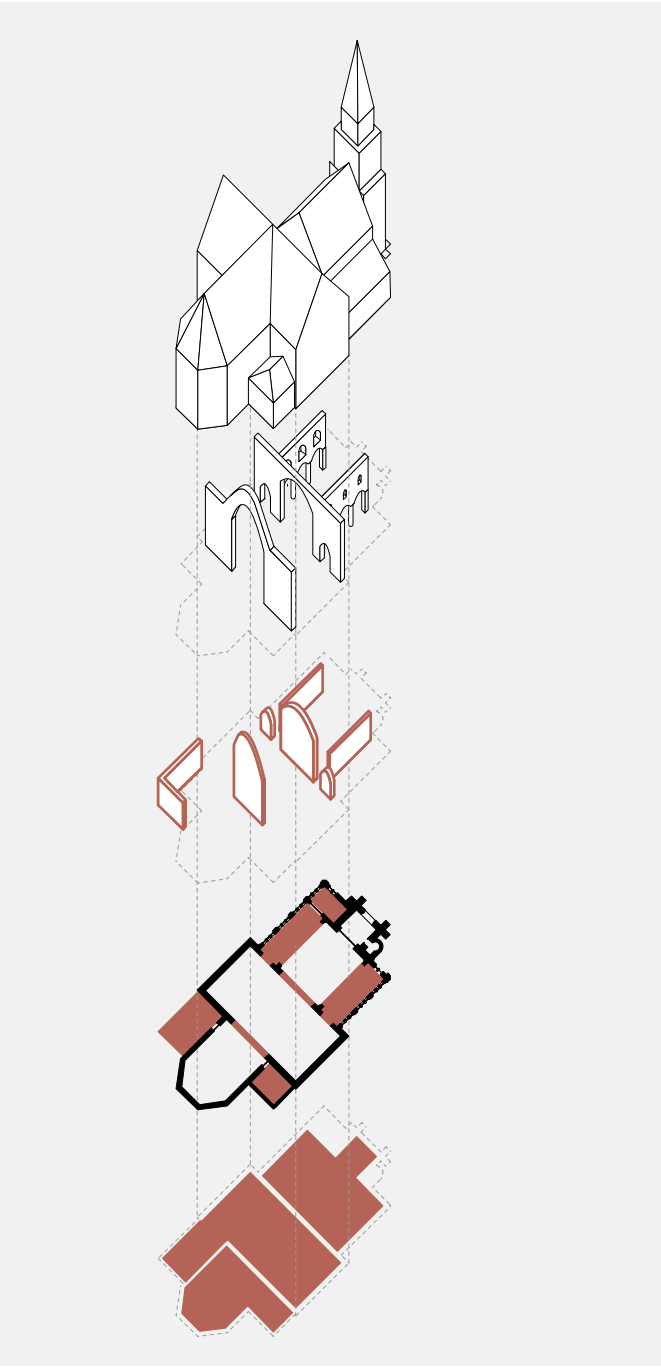

Scenario 3

De verkavelde kerk

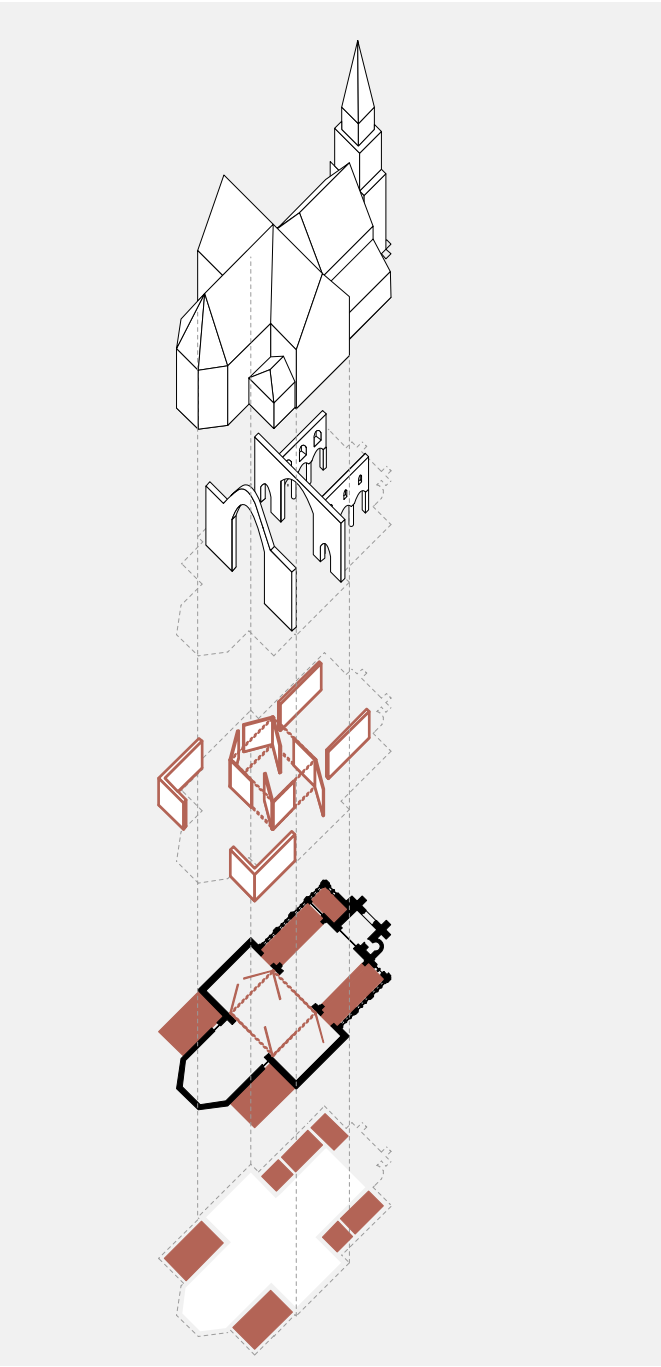

Scenario 4

Kerk als collectieve ruimte

Vlaanderen
verbeelding werkt

COLOFON

Begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming voor de Sint-Martinuskerk te Oombergen

In opdracht van:
Stad Zottegem - deelgemeente Oombergen
Filip Schepens
G. Schockaertstraat 7
9620 Zottegem
filip.schepens@zottegem.be

Projectbegeleiding:
Projectbureau Herbestemming Kerken
Niek de Roo
Paviljoenstraat 9
1030 Brussel
E: projectbureau@herbestemmingkerken.be

Het projectbureau ´Herbestemming Kerken´ is een initiatief van:
- De minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands beleid en Onroerend Erfgoed.
- De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding.
- De Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG), mede-optredend namens het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Vlinter (Koepel Vlaamse Streekontwikkelingsorganisaties)
- Het Team Vlaamse Bouwmeester van het Departement kanselarij en Bestuur
- Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur

Het Projectbureau werkt nauw samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Dit begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming werd mede financieel mogelijk gemaakt door een onderzoekspremie van 80% in toepassing van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Ontwerpbureau
TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering
Leopold II laan 53
1080 Brussel
E: tom.thys@studiothysvermeulen.be

ontwerp: Sofie Beyen, Andriy Bruyninckx, Nicole Fröhlich, Ine Huybreghs, Sven Sterken, Tom Thys

Datum: juni 2017
Alle tekeningen zijn indicatief; de maatvoering is onder voorbehoud en gebaseerd op de gegevens en plannen die aangereikt werden door de opdrachtgever.
Alle foto's zijn gemaakt door TV Studio Thys Vermeulen-Studio Roma tenzij andere bronvermelding.

TV Studio Thys Vermeulen
Studio Roma
i.s.m.
Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming Sint-Martinuskerk Oombergen

Deel 2
Concluderend model
15.06.2017

TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Leopold II laan 53
1080 Brussel
België

T +32 (0)219 07 63
E tom.thys@studiothysvermeulen.be
BTW BE 0871 029 415

Inhoud

1. Kader ontwerpend onderzoek
2. Concluderend model

Colofon

1. Kader ontwerpend onderzoek

Deze bundel vat de conclusies samen na de eerste scenariovergadering. Het voorafgaande ontwerpend onderzoek is gebundeld onder ´Deel 1, voorstel vier scenario´s´. Beide bundels maken integraal deel uit van het haalbaarheidsonderzoek rond de mogelijke nevenbestemming en herbestemming van de Sint-Martinuskerk van Oombergen.

In het 'concluderend model' komt de ruimtelijke samenhang tussen de volgende elementen aan bod: samenwerking met het ontmoetingscentrum, delen van infrastuctuur en ruimten, onderbrengen van ondersteunende functies in de sacristieën en toevoegen van een extra toegang in de zijgevel om zo de verbindingen met de pastorietuin en het achtergelegen gebied te verbeteren.
Aansluitend op het concluderend model worden drie subvarianten gepresenteerd: twee varianten waarbij de zijbeuken worden afgesloten van het schip en één variante waar een dwarse wand het schip en het transept opdeelt.

Dit hoofdstuk is opgevat als een soort van bestek of menu, en bevat een opsomming van mogelijkheden, keuzes en uitdagingen.
De opdrachtgever kan hiervan een selectie opnemen in de definitieve projectdefinitie. De variantes worden samengevat in een indicatieve raming.

Belangrijk is evenwel dat het denkwerk hiermee niet ten einde is. Het is aan de opdrachtgever om op basis van deze suggesties een gerichte keuze te maken in functie van de concrete noden. Hierbij moet de opdrachtgever onder meer ook volgende vragen beantwoorden: wie staat in voor het toekomstig beheer? Welke uitrusting/infrastructuur wordt er in de zijbeuken en de sacristieën ondergebracht?

Rechts:
Sint-Martinuskerk Oombergen, zicht op het koor

2. Concluderend model

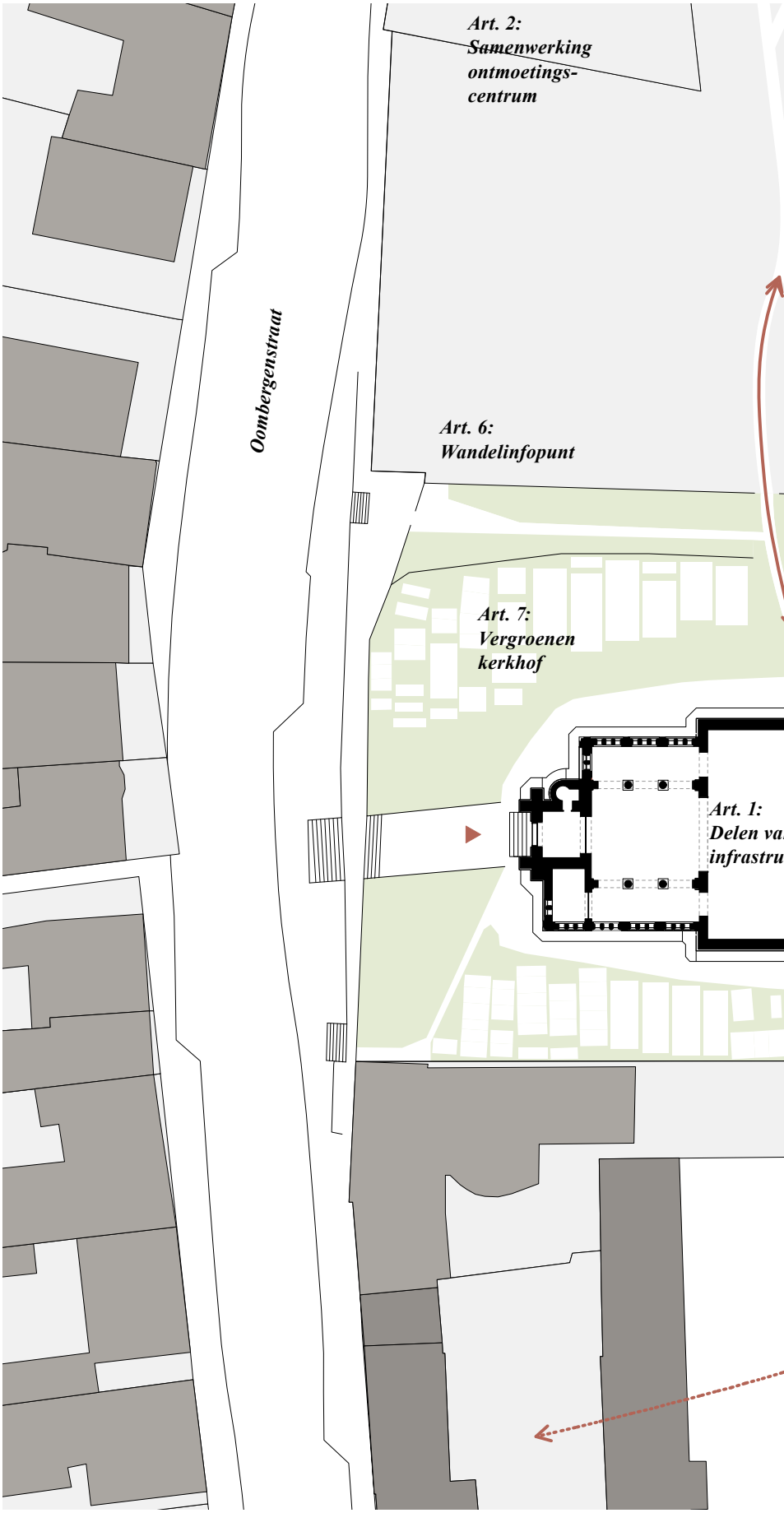

Art. 1: Delen van infrastructuur

Indien infrastructuur gedeeld wordt dienen er samenwerkingsverbanden te worden opgezet. De stad zal waarschijnlijk als beheerder optreden.

Art. 2: Samenwerking ontmoetingscentrum

Het kerkgebouw wordt ingezet voor activiteiten van het ontmoetingscentrum. De nieuwe voorzieningen in de kerk houden rekening met behoeftes van het ontmoetingscentrum (opslag, keuken, berging, sanitair,...).

Art. 3: Verbinden kerkhof en schoolsite

Een rechtstreekse verbinding vanuit de schoolsite naar het kerkhof zou een meerwaarde bieden. De kerk is zo op eenvoudige en veilige manier inzetbaar voor schoolactiviteiten.

Art. 4: Reconversie hoeve

De voormalige hoeve is een prachtige locatie voor een lokaal recreatieve functie (brasserie, feestzaal, b&b,...). Het erf van de hoeve en het kerkhof moeten beschouwd worden als één waardevol ruimtelijk geheel. Bij mogelijke reconversie wordt hier best rekening mee gehouden.

Art. 5: Herinrichten pastorietuin

De verwilderde pastorietuin wordt heringericht en verbonden met de rest van de site. De bestaande dwarse as tussen kerk en pastorie wordt geherwaardeerd.

Art. 6: Wandelinfopunt

Er is vraag naar een publiek toegankelijk wandelinfopunt. Dit kan gerealiseerd worden op de hoek van de pastorietuin, op het kerkhof, of in een publiek toegankelijk deel van de kerk zelf.

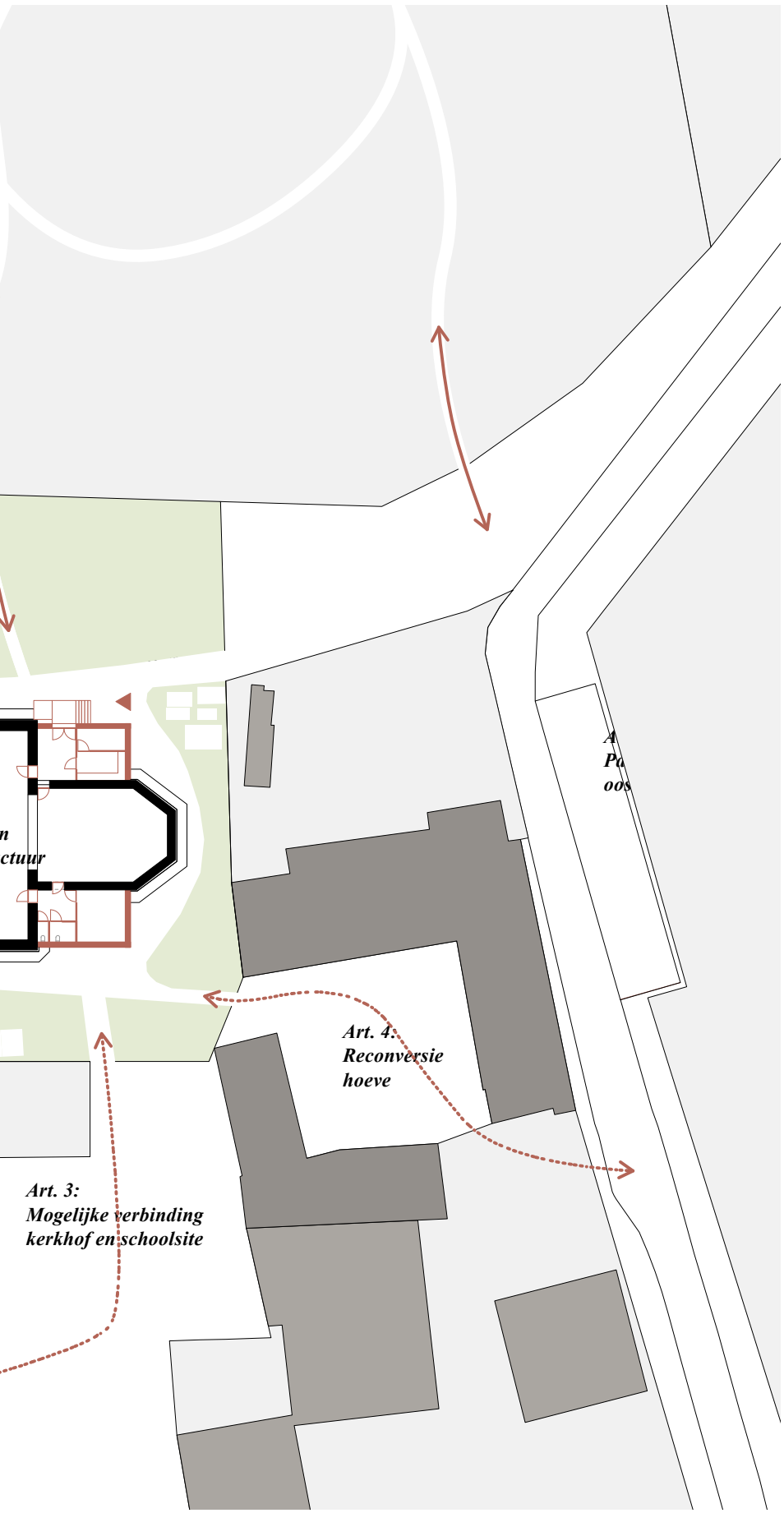

Art. 7: Vergroenen kerkhof

Het beeld van het bestaande kerkhof is waardevol en werd mee beschermd. Er is een inventaris van meest waardevolle graftekens. Zie ook advies van Agentschap Onroerend Erfgoed. Een herinrichtingsontwerp kan onderzoeken hoe met dit bestaande gegeven de ruimte meer kwaliteiten kan krijgen. Bijvoorbeeld door het vergroenen van het kerkhof, of door het vrijmaken van een aantal plekken door het gedeeltelijk herlocaliseren van graftekens.

Art. 8: Parking aan oostzijde

Een bijkomende parking aan de oostzijde zorgt voor een betere ontsluiting aan de achterzijde van de kerk. Deze bijkomende toegang is vooral interessant voor mindervaliden, gezien er op dit traject geen steile trappen moeten overwonnen worden.

Art. 9: Zone voor leveringen

Door de heraanleg kunnen leveringen vlak aan de kerk zelf gebeuren.

Art. 10: Sacristievolume aan noordgevel

De noordelijke sacristie dateert van 1909 en werd ontworpen door Henri Vaerwyck en zijn zoon Valentin Vaerwyck. Ze is opgebouwd uit kalkzandsteen, met een leien zadeldak. De zuidelijke sacristie zou hierbij als voorbeeld gediend hebben.
In dit volume worden ondersteunende functies voor het gemeenschapscentrum, het verenigingsleven en/of de school ondergebracht. De vereisten hiervoor moeten eerst in detail onderzocht worden. Minimaal bevat het volume een berging, keuken en inkomruimte. De ingreep kan een renovatie van de bestaande sacristie of een nieuwbouwvolume omvatten. Bij een niewbouwvolume moet dit, wat gevel en dakvorm betreft, in relatie staan met het bestaande kerkgebouw. Dat wil zeggen dat ze dienstbaar moet zijn en zich inpassen in de originele architecturale eenheid van de kerk. Een referentievoorbeeld is het project van Caruso St John Architects voor de Newport Street Gallery (zie blz 170-171) waar nieuw en oud harmonieus maar onderscheiden naast mekaar bestaan.

Art. 11: Sacristievolume aan zuidgevel

De zuidelijke sacristie dateert van de periode 1640-1700 toen het transept van de oude kerk werd vervangen door een groter transept, en er een nieuw koor en een zuidelijke sacristie werd aangebouwd. Deze sacristie is, net zoals het koor en het transept, opgebouwd uit bak- en zandsteen, met een onderbouw uit zandsteen en een leien lessenaarsdak. Ook in dit volume worden ondersteunende functies ingebracht en kan de ingreep een renovatie of nieuwbouw zijn. Dit laatste ligt moeilijker voor deze sacristie gezien de grotere historische waarde. In deze planversie bevat de sacristie een stooklokaal en sanitair.

Art. 12: Nieuwe toegang in zijgevel

Deze nieuwe toegang laat een meer informele benadering van het kerkgebouw toe. Dit past beter bij het gebruik van een gemeenschapscentrum. Deze toegang is meer centraal in het kerkhof en rechtstreeks toegankelijk voor leveringen via de oost-zijde. Een hellingsbaan of plateaulift maakt de kerk toegankelijk voor mindervaliden.
Architecturale kwaliteiten: de nieuwe toegang mag duidelijk gearticuleerd worden en aanwezig zijn, centraal op de kerksite. De infrastructurele uitrusting voor toegankelijkheid dient geïntegreerd te worden en mag het totale architecturale beeld niet verstoren.

Art. 13: Decorum

De relatie tussen het nieuwe gebruik van de kerk en het bestaande originele interieur dient verder te worden bestudeerd. Het interieur, de muurschilderingen, het meubilair en de cultuurgoederen zijn mee beschermd. Daaruit volgt dat ze in het gebouw moeten blijven; ze kunnen wel verplaatst worden.
Architecturale kwaliteiten: binnen de ontwerpopgave kan bekeken worden hoe het decorum dient afgestemd te worden op het toekomstige gebruik. In welke mate wordt er onderscheid gemaakt tussen losse en vaste elementen, tussen neutrale en symbolisch religieuze elementen. In welke mate vindt er een herschikking plaats? In welke mate is het interieur ervaarbaar als één geheel, of zijn er deelzones met verschillende sferen?

Art. 14: Toegankelijkheid

Het kerkgbouw moet aangepast worden aan de normen voor toegankelijkheid. Het huidige ontwerp gaat uit van beide nieuwe sacristieën op niveau van de hoofdbeuk kerk. De enige verhoogde zone is het koor. De dwarse verhoogde trede in het transept wordt aangepast om de flexibiliteit van de ruimte te verhogen.

Art. 15: Toegankelijkheid toren

Het loont de moeite te onderzoeken of de toren als uitkijkpunt kan dienen en of het portaal daartoe overdag kan open gehouden worden. Dit zou mooi inspelen op het feit dat de site op het knooppunt van meerdere wandelwegen ligt.

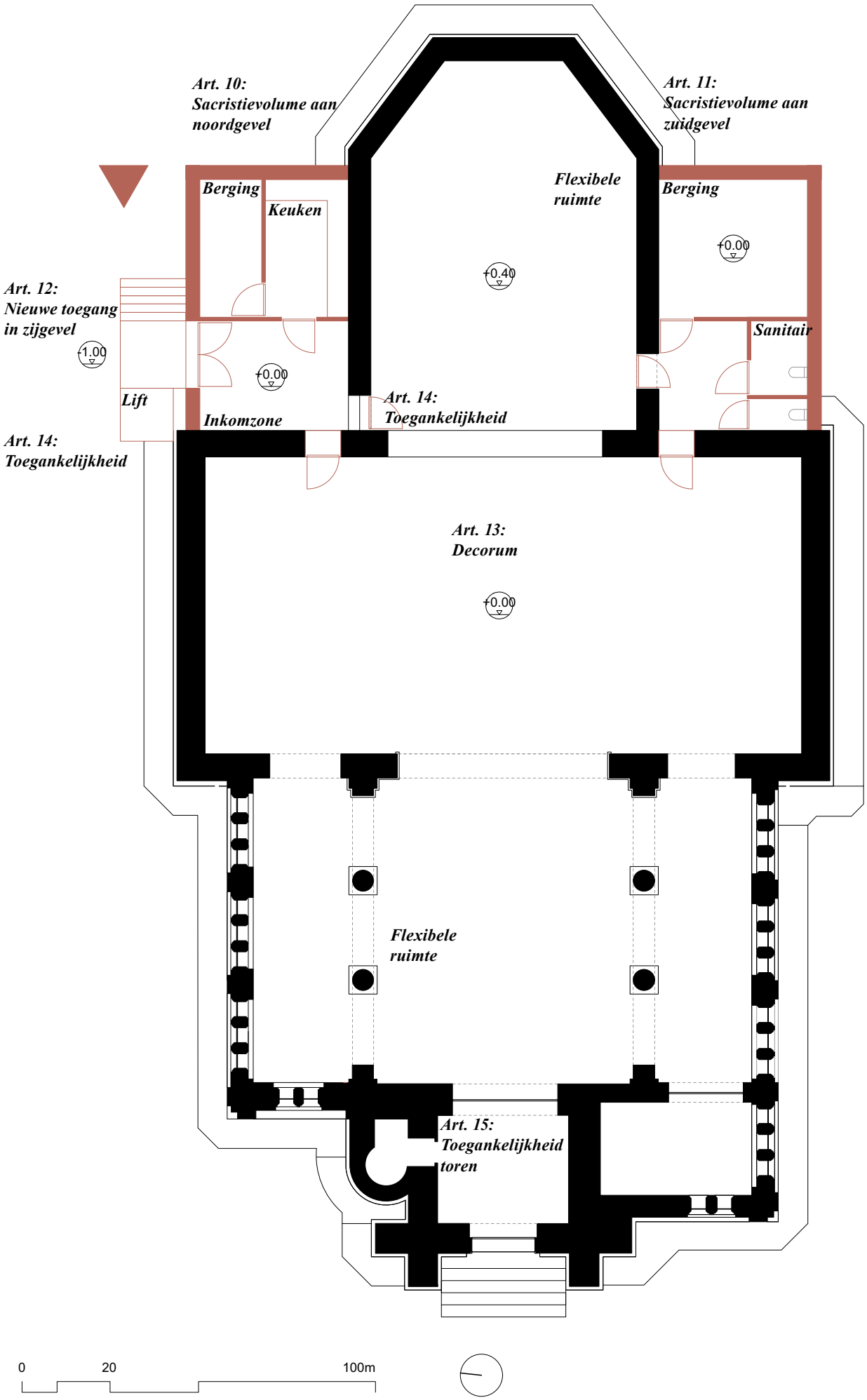
Art. 10:
Sacristievolume aan
noordgevel
Art. 11:
Sacristievolume aan
zuidgevel
Berging
Keuken
Flexibele
ruimte
Berging
+0.00
+0.40
Art. 12:
Nieuwe toegang
in zijgevel
+1.00
Sanitair
+0.00
Lift
Art. 14:
Toegankelijkheid
Inkomzone
Art. 14:
Toegankelijkheid
Art. 13:
Decorum
+0.00
Flexibele
ruimte
Art. 15:
Toegankelijkheid
toren
0
20
100m

Art. 16: Nieuwe openingen

Om nieuwe realaties tussen de ruimtes te leggen is het noodzakelijk nieuwe openingen in de wanden te ontwerpen.
Architecturale kwaliteiten: zowel naar expressie, vorm, grootte, positie en afwerking dient er bijzondere aandacht aan deze interventies te worden besteed. De ingrepen dienen een relatie aan te gaan met het originele architecturale geheel.

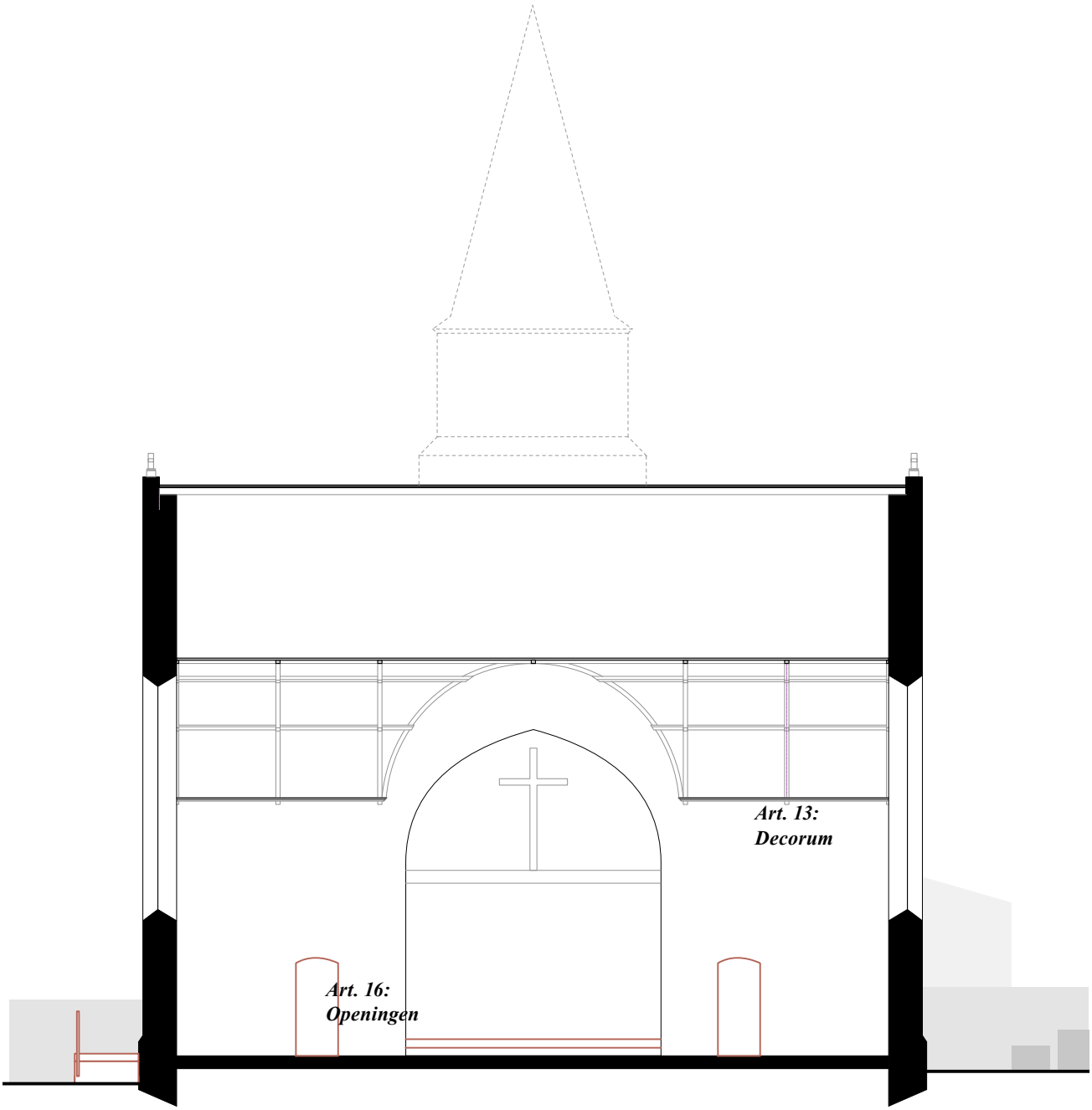

Dwarse snede door transept

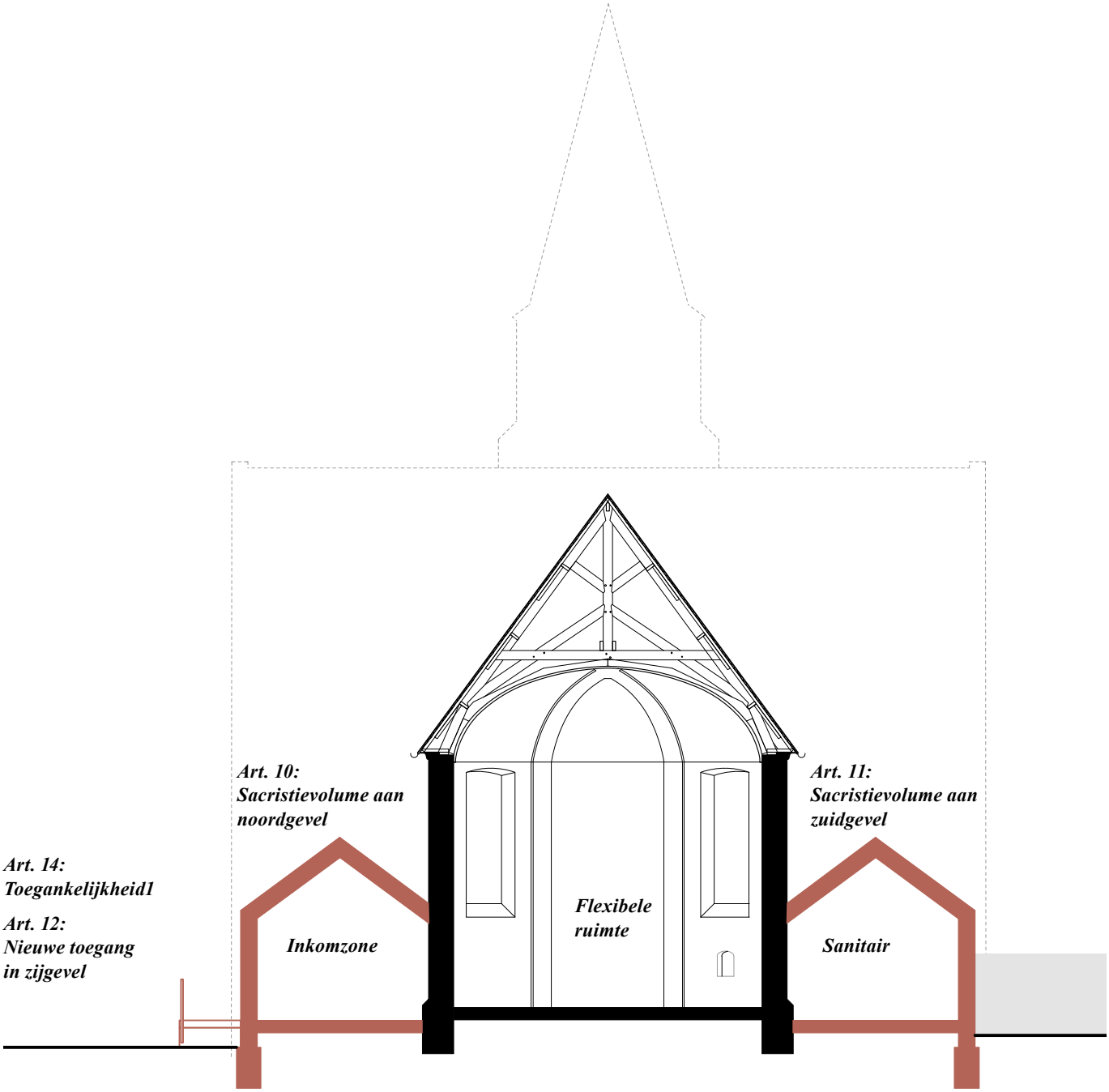

Dwarse snede door sacristieën

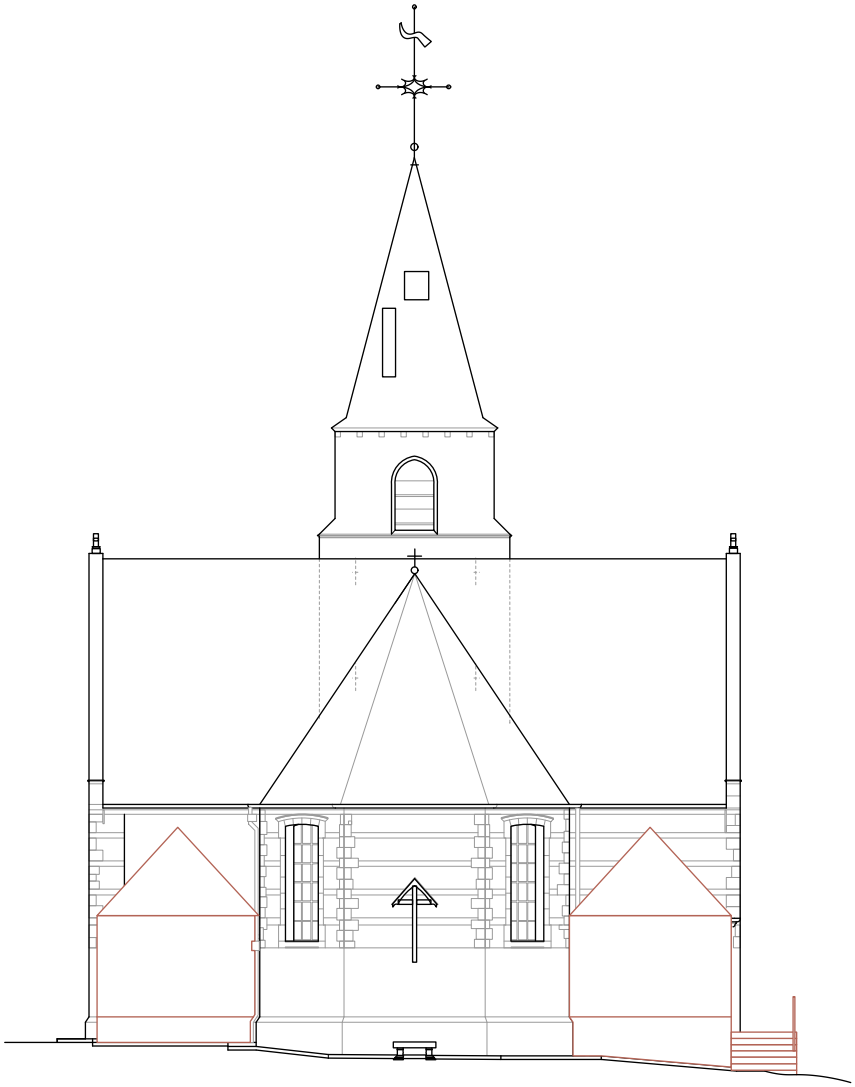

Aanzicht oostgevel

Aanzicht zuidgevel

Aanzicht noordgevel

Newport Street Gallery © Caruso St John Architects 2015

Art. 17: Subvariante kruis 1

Het ontwerp geeft een nieuwe interpretatie aan de bestaande zijbeuken en geeft ze een nieuwe invulling. Daartoe is een scheiding tussen hoofdbeuk en zijbeuk nodig.
Architecturale radvoorwaarden: de graad van transparantie van deze scheiding hangt af van de concrete invulling: is het een transparant hek of laat de afscheiding maar een glimp zien van de achterliggende ruimte? De materiaalkeuze, hoogte en het algemene karakter van deze scheiding moeten goed overwogen vanuit een respect voor het bijzondere karakter van het kerkinterieur (cf. ook advies Agentschap Onroerend Erfgoed).
In deze variante bevatten de zijbeuken de ondersteunende functies zoals bergingen voor verenigingen en school, een vergaderlokaal, een toog,... . Vanzelfsprekend moeten deze behoeften en hun ruimtebeslag eerst in detail onderzocht worden.

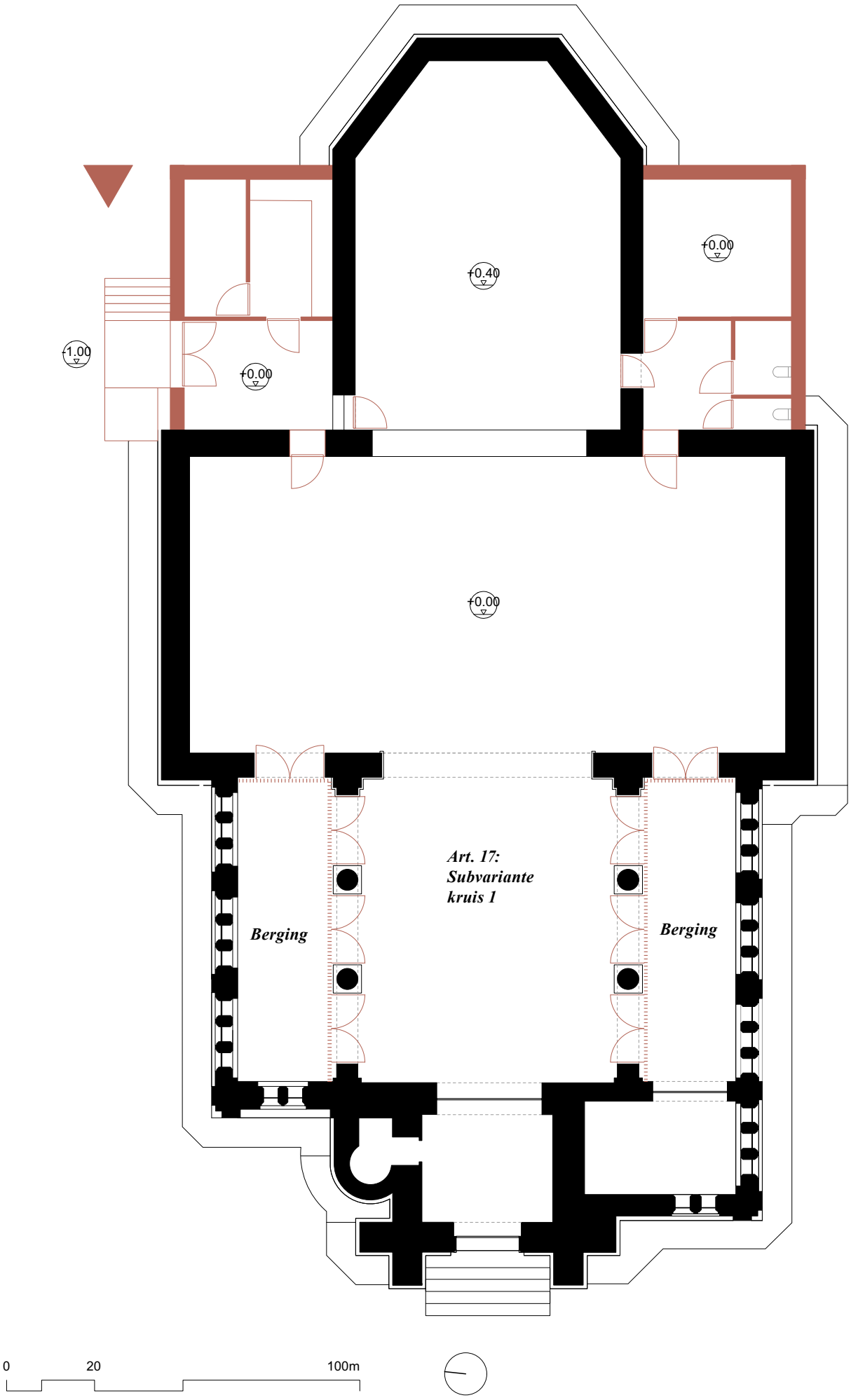
+0.40
+0.00
+1.00
+0.00
+0.00
Art. 17:
Subvariante
kruis 1
Berging
Berging
0
20
100m

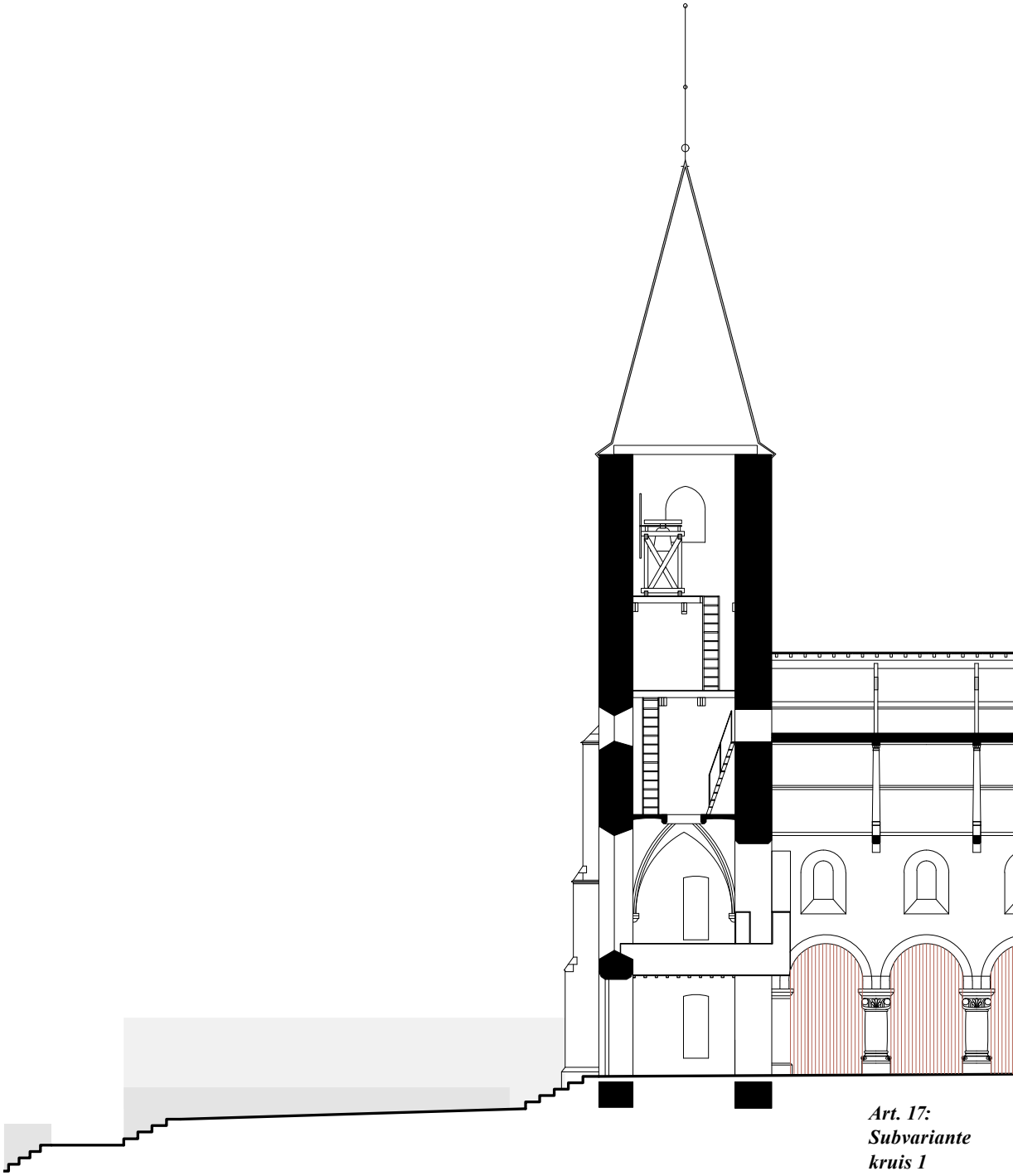

Art. 17: Subvariante kruis 1

Langse snede

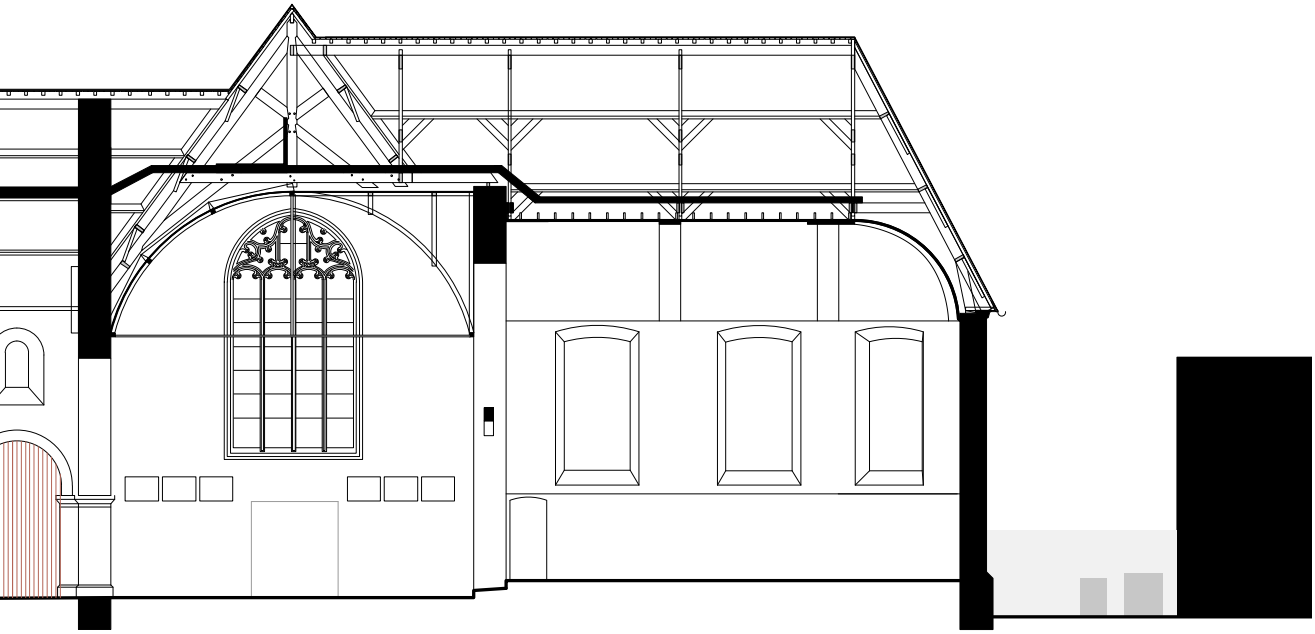

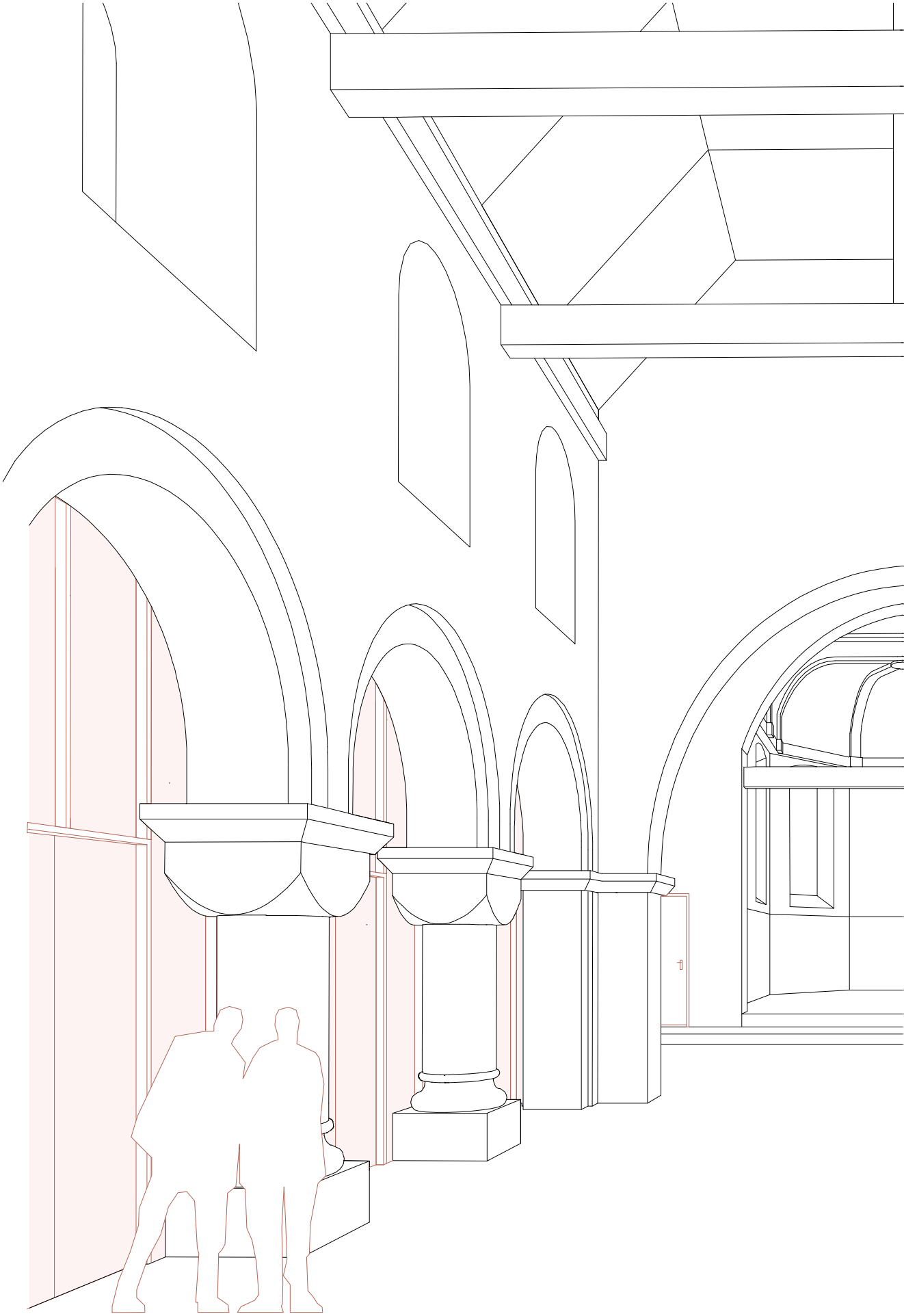

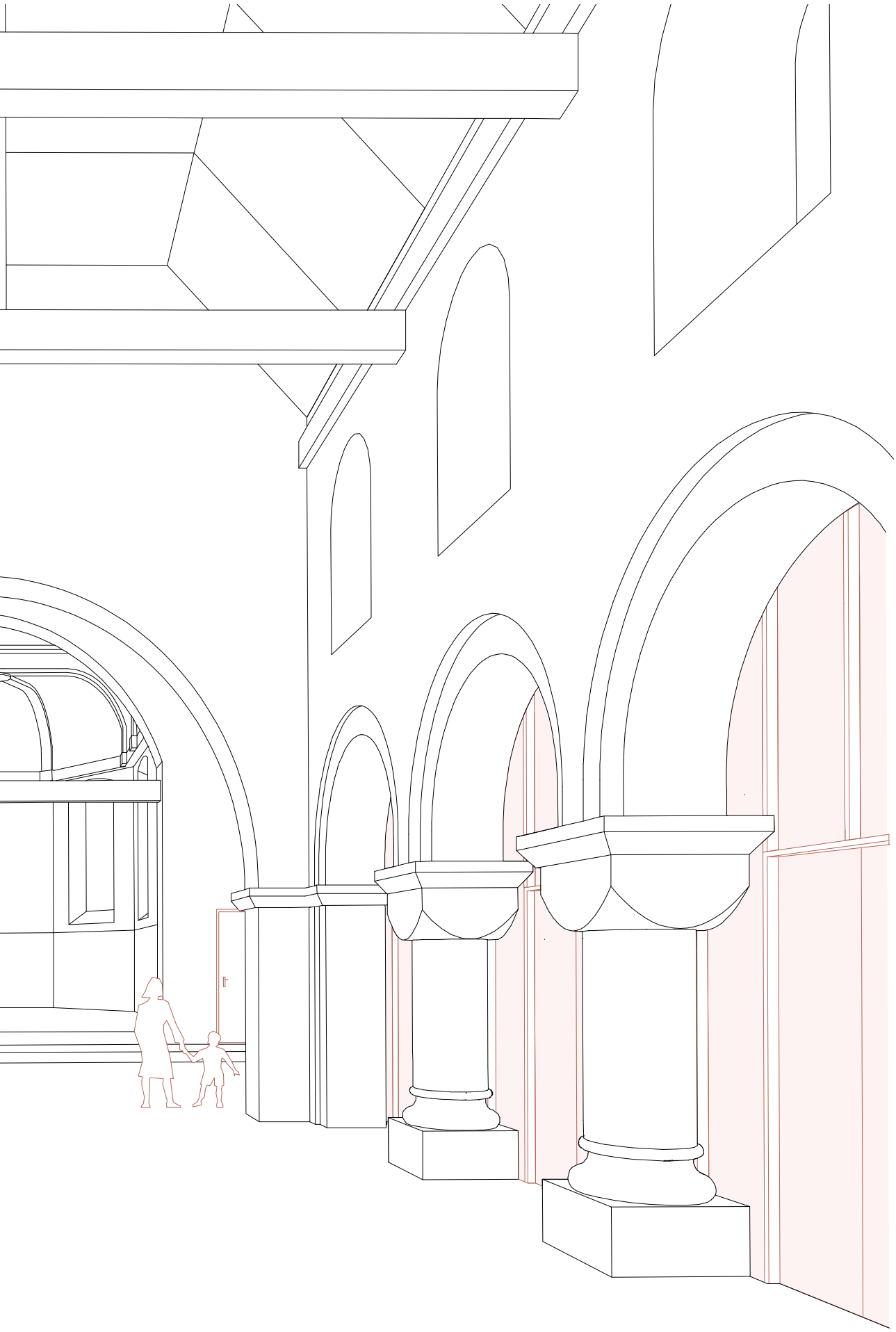

Art. 18: Subvariante kruis 2

Ook dit ontwerp geeft een nieuwe interpretatie aan de bestaande zijbeuken en geeft ze een nieuwe invulling. Daartoe is een scheiding tussen hoofdbeuk en zijbeuk nodig.
De architecturale randvoorwaarden zijn echter anders; het gaat hier namelijk om een scheiding tussen hoofd- en zijbeuk die de oorspronkelijke kruisvorm van de kerk herstelt. De bestaande kolommenrij wordt daarbij aan het zicht onttrokken. Deze ingreep staat voor een versobering van het interieur, waardoor minder de decoratie, maar eerder de originele vorm van de kerk op de voorgrond treedt. Door deze versobering zal een flexibel gebruik van de kerkruimte meer voor de hand liggen. Er ontstaat ruimte voor meer tijdelijke indelingen die bijvoorbeeld transept of hoofdschip afzonderlijk kunnen afschermen.
Ook in deze variante bevatten de zijbeuken de ondersteunende functies zoals bergingen voor verenigingen en school, een vergaderlokaal, een toog,... . Vanzelfsprekend moeten deze behoeften en hun ruimtebeslag eerst in detail onderzocht worden.

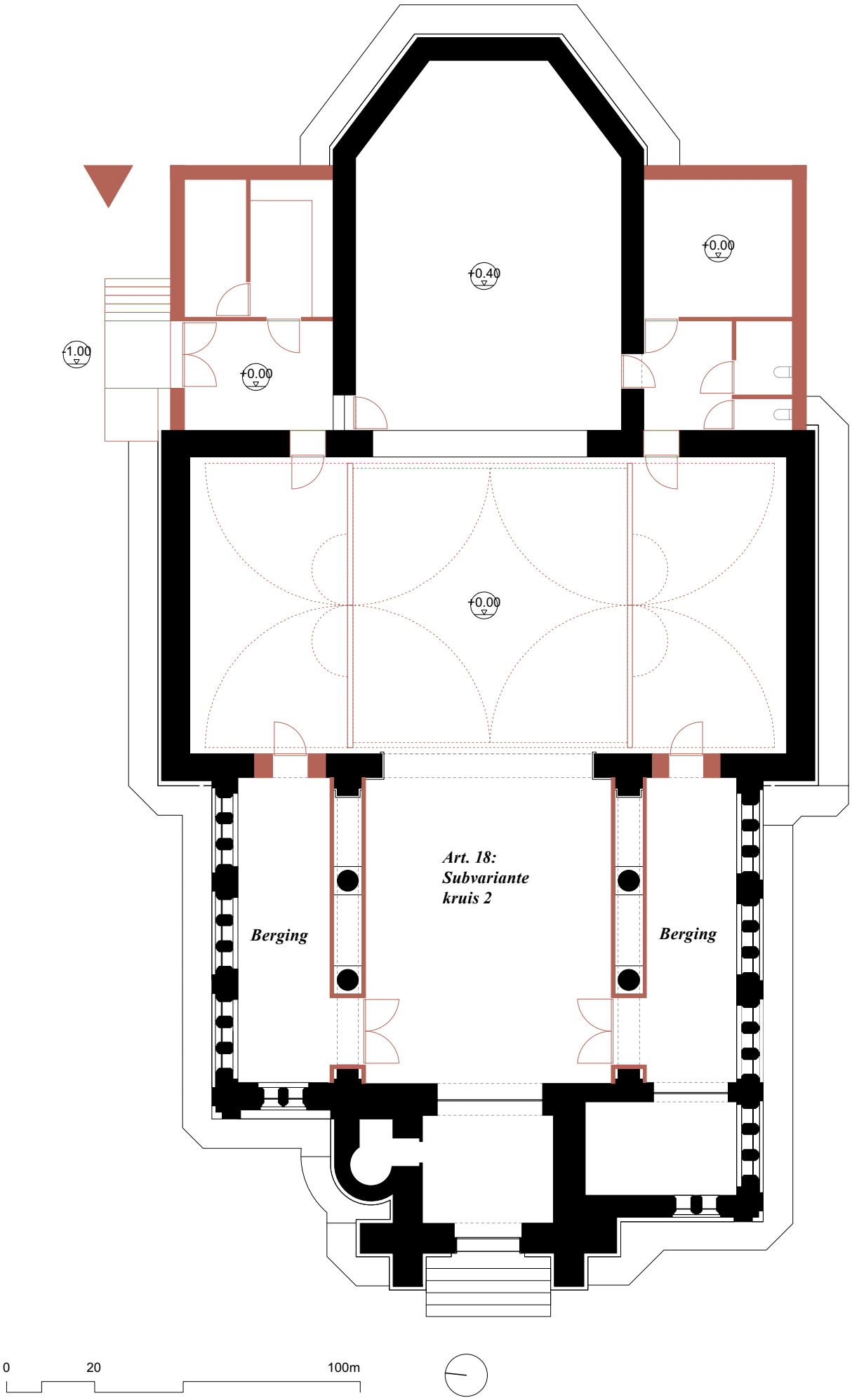
+0.40
+0.00
+1.00
+0.00
+0.00
Art. 18:
Subvariante
kruis 2
Berging
Berging
0
20
100m

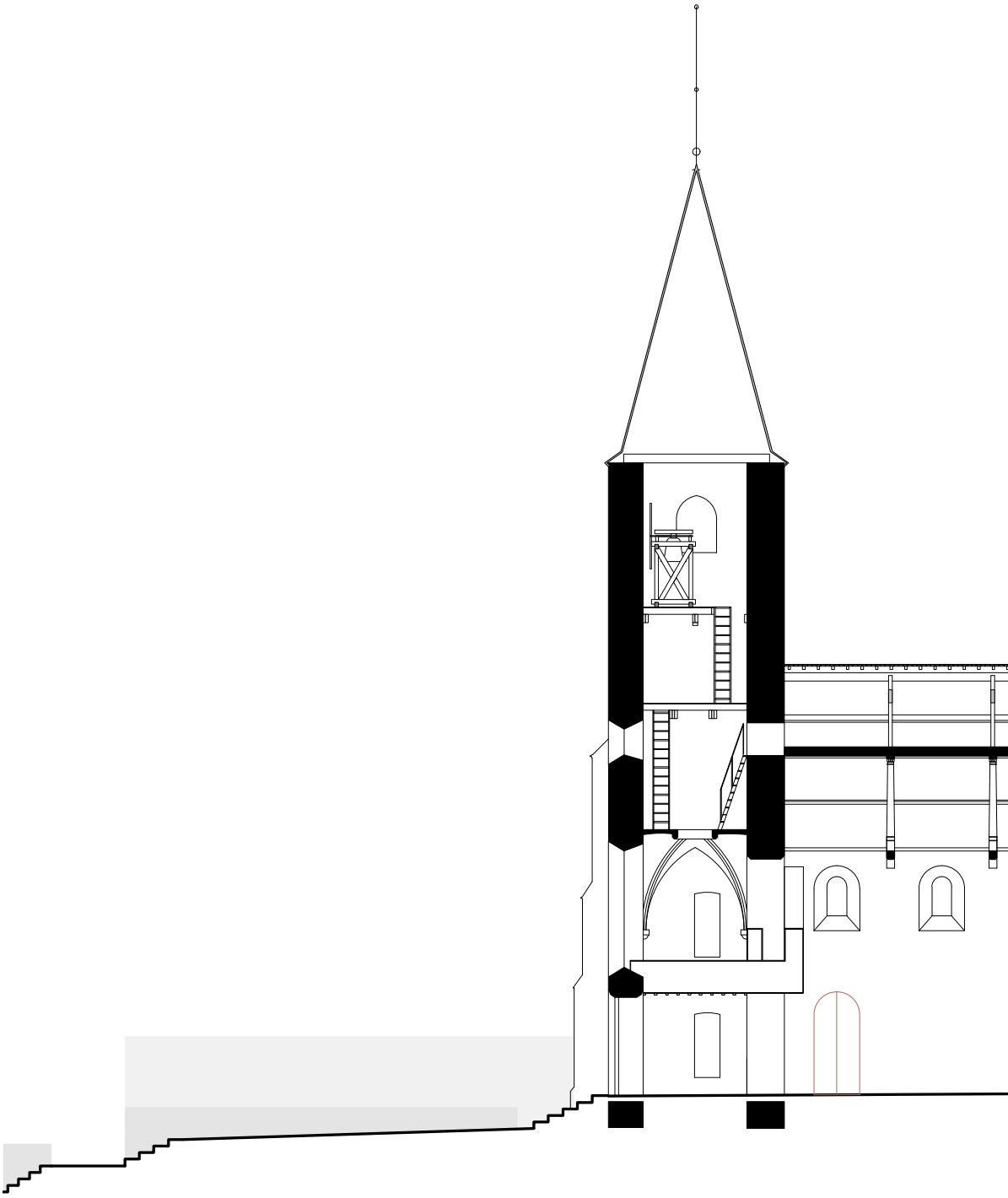

Langse snede

Art. 18:
Subvariante
kruis 2

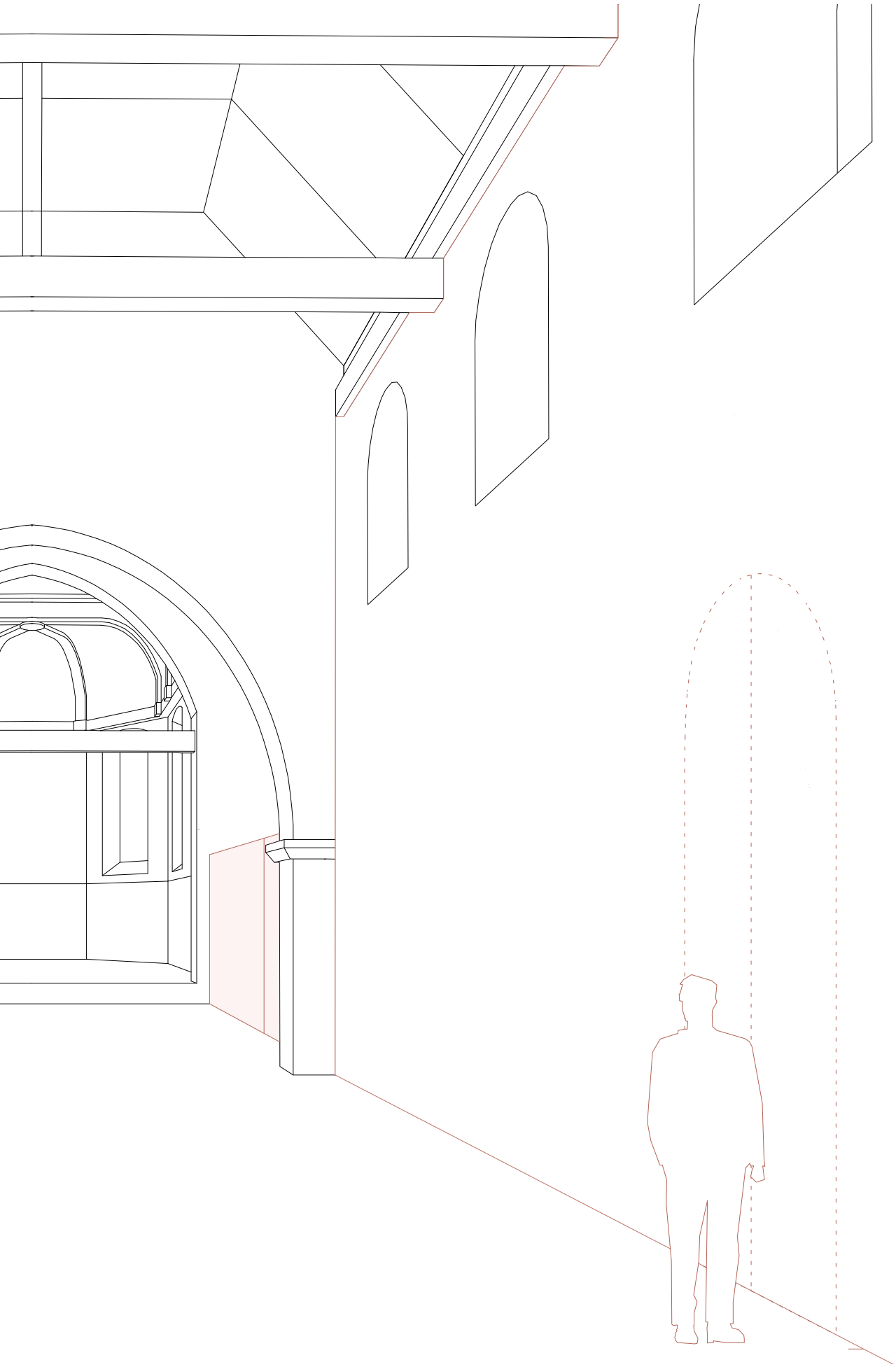

Art. 19: Subvariante dwarse wand

In deze variante stellen we een flexibele, dwarse wand voor. Daardoor ontstaat de mogelijkheid om de grote kerkruimte in te delen in twee afzonderlijke ruimtes. In open toestand blijft de kerk bruikbaar als één grote ruimte.
Architecturale randvoorwaarden: de wand moet 'slim' ontworpen worden. Dat wil zeggen dat ze in open toestand zo weinig mogelijk impact heeft op de ruimte (zowel visueel als fysiek).
De bestemming van de verschillende deelruimtes is hier minder eenduidig, maar net daardoor misschien net flexibeler dan in de vorige voorstellen. Een suggestie is om de hoofdbeuk te reserveren als religieuze ruimte en het transept eerder te gebruiken als polyvalente ruimte.

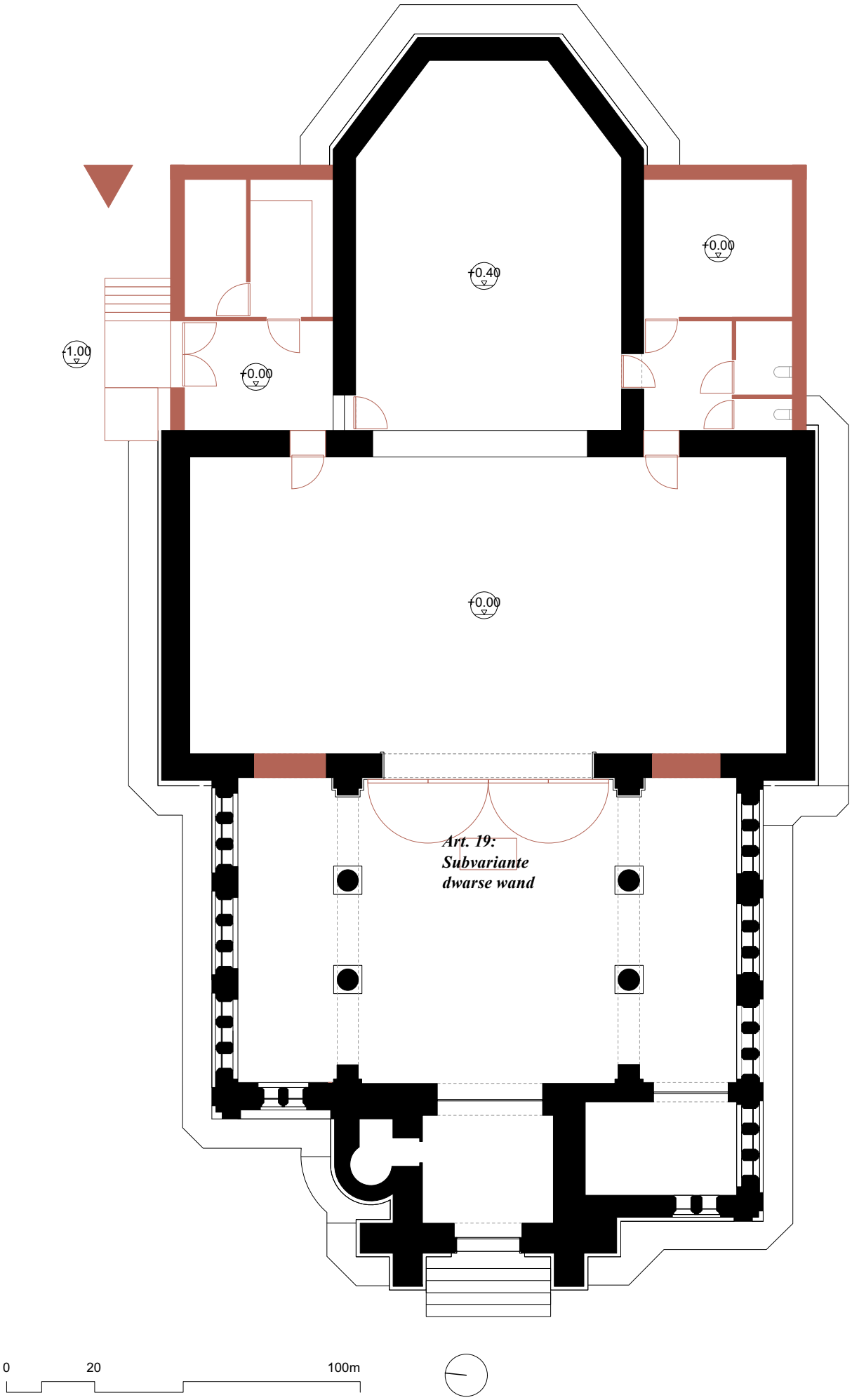
+0.40
+0.00
+1.00
+0.00
+0.00
Art. 19:
Subvariante
dwarse wand
0
20
100m

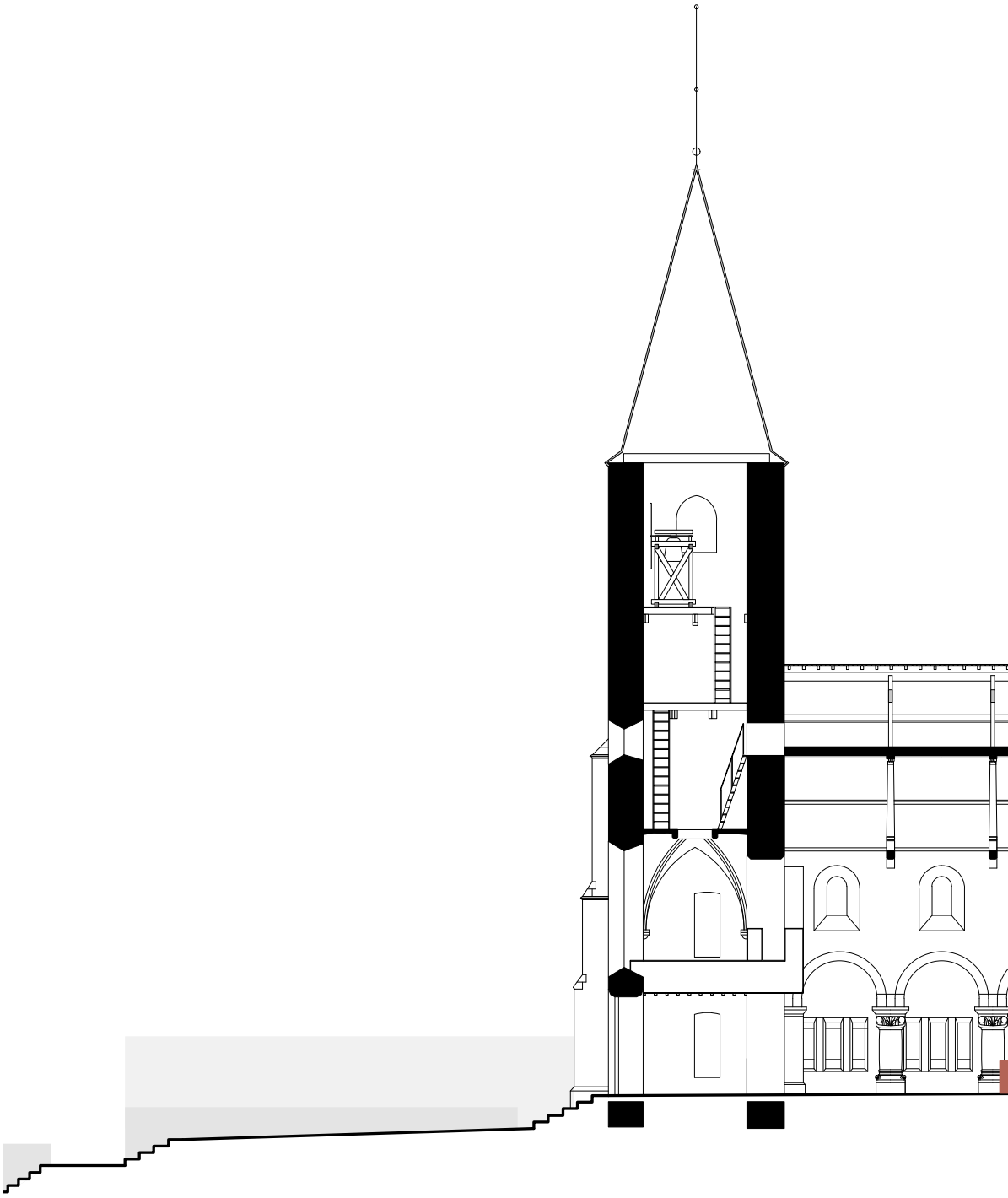

Langse snede

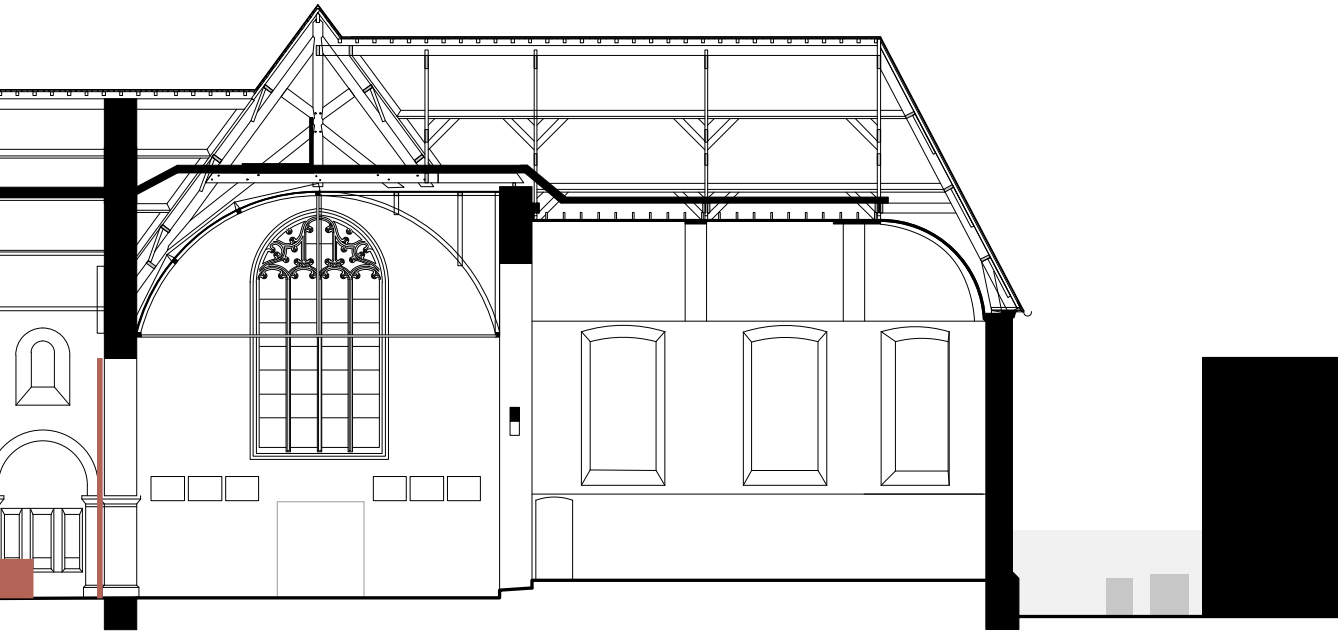

Art. 19:
Subvariante
dwarse wand

Vlaanderen
verbeelding werkt

COLOFON

Begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming voor de Sint-Martinuskerk te Oombergen

In opdracht van:
Stad Zottegem - deelgemeente Oombergen
Filip Schepens
G. Schockaertstraat 7
9620 Zottegem
filip.schepens@zottegem.be

Projectbegeleiding:
Projectbureau Herbestemming Kerken
Niek de Roo
Paviljoenstraat 9
1030 Brussel
E: projectbureau@herbestemmingkerken.be

Het projectbureau ´Herbestemming Kerken´ is een initiatief van:
- De minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands beleid en Onroerend Erfgoed.
- De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding.
- De Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG), mede-optredend namens het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Vlinter (Koepel Vlaamse Streekontwikkelingsorganisaties)
- Het Team Vlaamse Bouwmeester van het Departement kanselarij en Bestuur
- Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur

Het Projectbureau werkt nauw samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Dit begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming werd mede financieel mogelijk gemaakt door een onderzoekspremie van 80% in toepassing van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Ontwerpbureau
TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering
Leopold II laan 53
1080 Brussel
E: tom.thys@studiothysvermeulen.be

ontwerp: Sofie Beyen, Andriy Bruyninckx, Nicole Fröhlich, Ine Huybreghs, Sven Sterken, Tom Thys

Datum: juni 2017
Alle tekeningen zijn indicatief; de maatvoering is onder voorbehoud en gebaseerd op de gegevens en plannen die aangereikt werden door de opdrachtgever.
Alle foto's zijn gemaakt door TV Studio Thys Vermeulen-Studio Roma tenzij andere bronvermelding.

TV Studio Thys Vermeulen
Studio Roma
i.s.m.
Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming
Sint-Martinuskerk Oombergen

Deel 3
Raming
15.06.2017

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming Sint-Martinuskerk Oombergen

Eindvergadering Eindscenario 16.03.2017
Conclusie na de eerste scenariovergadering van 15 december 2016.

Concluderend model
De investering in de optimalisatie van de sacristievolumes wordt erg zinvol geacht. Door ingrepen hier kan de ontsluiting van de kerk worden opgelost, en kunnen een minimum aantal dienende functiesin worden ondergebracht. Deze basisingreep wordt gepresenteerd in het 'concuderend model'.

Subvariante kruis 1 & 2
Voor de indeling van de kerk zelf zijn er verschillende variantes weerhouden. Het afzonderen van de zijbeuken kan interessant zijn om bijkomende dienende functies te herbergen. Deze ingreep wordt gepresenteerd in subvariante kruis 1 & 2. De eerste variante is een meer subtiele ingreep, waarbij er een wandelement al dan niet transparant achter de kolommenrij wordt ontworpen. De tweede variante zal de kolommenrij zelf aan het zicht onttrekken, en daarbij meer de nadruk leggen op de originele kruisvorm van de kerk zelf.

Subvariante dwarse wand
Deze optie bevat het voorstel om via een dwarse wand de hoofdruimte op te splitsen in 2 deelruimtes. Oorspronkelijk schip en transept zijn ruimtes met een afzonderlijke schaal en sfeer, en kunnen zich tot andere gebruiken lenen. In open toestand blijft de kerk als één ruimte ervaarbaar.

Dit hoofdstuk is opgevat als een soort van bestek of menu, en bevat een opsomming van mogelijkheden, keuzes en uitdagingen. Een door de opdrachtgever gemaakte selectie hiervan kan opgenomen worden in een definitieve projectdefinitie. De variantes worden samengevat in een indicatieve raming.

Belangrijk hierbij is dat ook de opdrachtgever (stad/kerkfabriek, mogelijke partners) het denkwerk zelf ook verder zet alvorens tot een projectdefinitie over te gaan. Wie staat in voor het toekomstig beheer? En welke uitrusting/infrastructuur willen we in de zijbeuken en nieuwe sacristieën?

Art. 1: Delen van infrastructuur
Indien infrastructuur gedeeld wordt dienen er samenwerkingsverbanden te worden opgezet. De stad zal waarschijnlijk als beheerder optreden.

Art. 2: Samenwerking ontmoetings-centrum
Het kerkgebouw wordt ingezet voor activiteiten van het ontmoetingscentrum. De nieuwe voorzieningen in de kerk houden rekening met behoeftes van het ontmoetingscentrum (opslag, keuken, berging, sanitair,...).

Art. 3: Verbinden kerkhof en schoolsite
Indien het mogelijk is de privétuin van de buur een stukje in te korten kan een rechtstreekse doorgang gerealiseerd worden tussen het kerkhof en de tuin van de school. De kerk is zo op eenvoudige en veilige manier inzetbaar voor schoolactiviteiten.

Art. 4: Reconversie hoeve
De voormalige hoeve is een prachtige locatie voor een lokaal recreatieve functie (brasserie, feestzaal, b&b,...). Het erf van de hoeve en het kerkhof moeten beschouwd worden als één waardevol ruimtelijk geheel. Bij mogelijke reconversie wordt hier best rekening mee gehouden.

Art. 5: Herinrichten pastorietuin
De verwilderde pastorietuin wordt heringericht en verbonden met de rest van de site. De bestaande dwarse as tussen kerk en pastorie wordt geherwaardeerd.

Art. 6: Wandelinfopunt
Er is vraag naar een publiek toegankelijk wandelinfopunt. Deze kan gerealiseerd worden op de hoek van de pastorietuin, op het kerkhof, of in een publiek toegankelijk deel van de kerk zelf.

Art. 7: Vergroenen kerkhof
Het beeld van het bestaande kerkhof is waardevol en werd mee beschermd. Er is een inventaris van de meest waardevolle graftekens. Zie ook advies van Agentschap Onroerend Erfgoed. Een herinrichtingsontwerp kan onderzoeken hoe met dit bestaande gegeven de ruimte meer kwaliteiten kan krijgen. Bijvoorbeeld door het vergroenen van het kerkhof, of door het vrijmaken van een aantal plekken door het gedeeltelijk herlocaliseren van graftekens.

Art. 8: Parking aan oostzijde
Een bijkomende parking aan de oostzijde zorgt voor een betere ontsluiting aan de achterzijde van de kerk. Deze bijkomende toegang is vooral interessant voor mindervaliden, gezien er op dit traject geen steile trappen moeten overwonnen worden.

Art. 9: Zone voor leveringen
Door de heraanleg kunnen leveringen vlak aan de kerk zelf gebeuren.

Concluderend model

Art. 10: Sacristievolume aan noordgevel
De noordelijke sacristie dateert van 1909 en werd ontworpen door Henri Vaerwyck en zijn zoon Valentin Vaerwyck. Ze is opgebouwd uit kalkzandsteen, met een leien zadeldak. De zuidelijke sacristie zou hierbij als voorbeeld gediend hebben.
In dit volume worden ondersteunende functies voor het gemeenschapscentrum, het verenigingsleven en/of de school ondergebracht. De vereisten hiervoor moeten eerst in detail onderzocht worden. Minimaal bevat het volume een berging, keuken en inkomruimte. De ingreep kan een renovatie van de bestaande sacristie of een nieuwbouwvolume omvatten. Bij een nieuwbouwvolume moet dit, wat gevel en dakvorm betreft, in relatie staan met het bestaande kerkgebouw. Dat wil zeggen dat ze dienstbaar moet zijn en zich inpassen in de originele architecturale eenheid van de kerk. Een referentievoorbeeld is het project van Caruso St John Architects voor de Newport Street Gallery (zie blz 170-171) waar nieuw en oud harmonieus maar onderscheiden naast mekaar bestaan

Art. 11: Sacristievolume aan zuidgevel

De zuidelijke sacristie dateert van de periode 1640-1700 toen het transept van de oude kerk werd vervangen door een groter transept, en er een nieuw koor en een zuidelijke sacristie werd aangebouwd. Deze sacristie is, net zoals het koor en het transept, opgebouwd uit bak- en zandsteen, met een onderbouw uit zandsteen en een leien lessenaarsdak. Ook in dit volume worden ondersteunende functies ingebracht en kan de ingreep een renovatie of nieuwbouw zijn. Dit laatste ligt moeilijker voor deze sacristie gezien de grotere historische waarde. In deze planversie bevat de sacristie een stooklokaal en sanitair.

Art. 12: Nieuwe toegang in zijgevel

Deze nieuwe toegang laat een meer informele benadering van het kerkgebouw toe. Dit past beter bij het gebruik van een gemeenschapscentrum. Deze toegang is meer centraal in het kerkhof en rechtstreeks toegankelijk voor leveringen via de oostzijde. Een hellingsbaan of plateaulift maakt de kerk toegankelijk voor mindervaliden.
Architecturale kwaliteiten: de nieuwe toegang mag duidelijk gearticuleerd worden en aanwezig zijn, centraal op de kerksite. De infrastructurele uitrusting voor toegankelijkheid dient geïntegreerd te worden en mag het totale architecturale beeld niet verstoren.

Art. 13: Decorum

De relatie tussen het nieuwe gebruik van de kerk en het bestaande originele interieur dient verder te worden bestudeerd. Het interieur, de muurschilderingen, het meubilair en de cultuurgoederen zijn mee beschermd. Daaruit volgt dat ze in het gebouw moeten blijven; ze kunnen wel verplaatst worden.
Architecturale kwaliteiten: binnen de ontwerpopgave kan bekeken worden hoe het decorum dient afgestemd te worden op het toekomstige gebruik. In welke mate wordt er onderscheid gemaakt tussen losse en vaste elementen, tussen neutrale en symbolisch religieuze elementen. In welke mate vindt er een herschikking plaats? In welke mate is het interieur ervaarbaar als één geheel, of zijn er deelzones met verschillende sferen?

Art. 14: Toegankelijkheid

Het kerkgbouw moet aangepast worden aan de normen voor toegankelijkheid. Het huidige ontwerp gaat uit van beide nieuwe sacristieën op niveau van de hoofdbeuk kerk. De enige verhoogde zone is het koor. De dwarse verhoogde trede in het transept wordt aangepast om de flexibiliteit van de ruimte te verhogen.

Art. 15: Toegankelijkheid toren

Het loont de moeite te onderzoeken of de toren als uitkijkpunt kan dienen en of het portaal daartoe overdag kan open gehouden worden. Dit zou mooi inspelen op het feit dat de site op het knooppunt van meerdere wandelwegen ligt.

Art. 16: Nieuwe openingen

Om nieuwe realaties tussen de ruimtes te leggen is het noodzakelijk nieuwe openingen in de wanden te ontwerpen.
Architecturale kwaliteiten: zowel naar expressie, vorm, grootte, positie en afwerking dient er bijzondere aandacht aan deze interventies te worden besteed. De ingrepen dienen een relatie aan te gaan met het originele architecturale geheel.

Art. 17: Subvariante kruis 1

Het ontwerp geeft een nieuwe interpretatie aan de bestaande zijbeuken en geeft ze een nieuwe invulling. Daartoe is een scheiding tussen hoofdbeuk en zijbeuk nodig.
Architecturale radvoorwaarden: de graad van transparantie van deze scheiding hangt af van de concrete invulling: is het een transparant hek of laat de afscheiding maar een glimp zien van de achterliggende ruimte? De materiaalkeuze, hoogte en het algemene karakter van deze scheiding moeten goed overwogen vanuit een respect voor het bijzondere karakter van het kerkinterieur (cf. ook advies Agentschap Onroerend Erfgoed).
In deze variante bevatten de zijbeuken de ondersteunende functies zoals bergingen voor verenigingen en school, een vergaderlokaal, een toog,... . Vanzelfsprekend moeten deze behoeften en hun ruimtebeslag eerst in detail onderzocht worden.

Art. 18: Subvariante kruis 2

Ook dit ontwerp geeft een nieuwe interpretatie aan de bestaande zijbeuken en geeft ze een nieuwe invulling. Daartoe is een scheiding tussen hoofdbeuk en zijbeuk nodig.
De architecturale randvoorwaarden zijn echter anders; het gaat hier namelijk om een scheiding tussen hoofd- en zijbeuk die de oorspronkelijke kruisvorm van de kerk herstelt. De bestaande kolommenrij wordt daarbij aan het zicht onttrokken. Deze ingreep staat voor een versobering van het interieur, waardoor minder de decoratie, maar eerder de originele vorm van de kerk op de voorgrond treedt. Door deze versobering zal een flexibel gebruik van de kerkruimte meer voor de hand liggen. Er ontstaat ruimte voor meer tijdelijke indelingen die bijvoorbeeld transept of hoofdschip afzonderlijk kunnen afschermen.
Ook in deze variante bevatten de zijbeuken de ondersteunende functies zoals bergingen voor verenigingen en school, een vergaderlokaal, een toog,... . Vanzelfsprekend moeten deze behoeften en hun ruimtebeslag eerst in detail onderzocht worden.

Art. 19: Subvariante dwarse wand

In deze variante stellen we een flexibele, dwarse wand voor. Daardoor ontstaat de mogelijkheid om de grote kerkruimte in te delen in twee afzonderlijke ruimtes. In open toestand blijft de kerk bruikbaar als één grote ruimte.
Architecturale randvoorwaarden: de wand moet ‘slim’ ontworpen worden. Dat wil zeggen dat ze in open toestand zo weinig mogelijk impact heeft op de ruimte (zowel visueel als fysiek).
De bestemming van de verschillende deelruimtes is hier minder eenduidig, maar net daardoor misschien net flexibeler dan in de vorige voorstellen. Een suggestie is om de hoofdbeuk te reserveren als religieuze ruimte en het transept eerder te gebruiken als polyvalente ruimte.

Raming herbestemming van de Sint-Martinuskerk te Oombergen

Concluderend model

Deel 0 en 1 van deze raming is gebaseerd op de raming van AIT architecten opgesteld in het kader van de restauratie van de Sint-Martinuskerk.

Artikel	Omschrijving	Meetcode	Hoeveelheid	Eenheidsprijs	**Totaalprijs**
0	**Voorbereidende werken**				**€ 156.000**
0.1	Bouwplaatsvoorzieningen				€ 120.000
	plaatsbeschrijvingen, werfketen, water, elektriciteit, stellingen, stutwerken, opkuis- en ontruimingswerken, beschermingen,…				
0.2	Kleine afbraak- en demontagewerken				€ 36.000
	rioleringsbuizen, bestaande dakbedekking, zuiverheidsboord, te recupereren natuurstenen plinten, bliksembeveilig				
1	**Restauratie/herstellingswerken/reiniging**				**€ 1.173.000**
1.1	Gevelwerken				€ 469.000
	reinigen, baksteenherstel, natuursteenherstel, herstel metaal,…				
1.2	Dak- en timmerwerken				€ 169.000
	vervangen en herstellen dakstructuur en bebording, galmborden, vervangen dakbedekking, toegangsluiken, houtbehandeling tegen insecten, loopbruggen ladderhaken, dakwaterafvoer…				
1.3	Gevelsluitingen				€ 111.000
	glas-in-loodramen, schrijnwerk in dak				
1.4	Binnenafwerking				€ 206.000
	injecties tegen opstijgend vocht, herstel pleisterwerken, lokaal herstel vloeren, herstel houten gewelven, herstel natuurstenen elementen interieur, steenherstelling interieur, herstel trappen,…				
1.5	Schilderwerken				€ 120.000
	verwijderen bestaande toplaag, ontwerptekeningen, reconstructie sjabloonschilderingen, lambrisering, restauratie schilderingen, schilderwerken houten binnenschrijnwerk, vernissen tongewelf,…				
1.6	Restauratie mobilair				€ 50.000
	kruisweg, biechtstoelen, communiebank, lambrisering, koorgestoelten, sokkels, doopvont, calvarie, doksaal, losstaand koormeubilair,..				
1.7	Elektriciteit				€ 13.000
	lokale aanpassingen				
1.8	Buitenaanleg				€ 20.000
	rioleringen voor de regenwaterafvoer, herstel verharding rond de kerk,…				
1.9	Bliksembeveiliging				€ 15.000
2	**Verbetering energieprestatie**				**€ 143.374**
2.1	Isolatie daken	m^2	776	€ 110	€ 85.308
2.2	Voorzetramen	m^2	85	€ 680	€ 58.065
3	**Herbestemming/bouwkundige werken: concluderend model**				**€ 293.595**
3.1	Transept vloer	m^2	29	€ 300	€ 8.705
	verlagen van verhoogd deel transept				
3.2	Noordelijke sacristie	som			€ 108.230
3.2.1	Afbraak	m^2	18	€ 500	€ 9.230
3.2.2	Nieuwbouw	m^2	35	€ 2.500	€ 86.250
	inclusief technieken				
3.2.3	Toegang naar koor	stuk	1	€ 1.750	€ 1.750
	nieuwe enkele deur in bestaande opening				
3.2.4	Toegang naar transept	stuk	1	€ 6.000	€ 6.000
	nieuwe enkele deur in nieuwe opening				
3.2.5	Nieuwe toegang van buiten	budget		€ 5.000	€ 5.000
	betonnen buitentrap				
3.3	Zuidelijke sacristie	som			€ 101.660
3.3.1	Afbraak	m^2	15	€ 500	€ 7.660
3.3.2	Nieuwbouw	m^2	35	€ 2.500	€ 86.250
	inclusief technieken				
3.2.3	Toegang naar koor	stuk	1	€ 1.750	€ 1.750
	nieuwe enkele deur in bestaande opening				
3.2.4	Toegang naar transept	stuk	1	€ 6.000	€ 6.000
	nieuwe enkele deur in nieuwe opening				
3.4	Uitkijkpunt toren	budget		€ 75.000	€ 75.000
	trappen, uitzichtplatform,…				

4		**Technieken**				**€ 166.708**
4.1		Transept				
	4.1.1	Verwarming en ventilatie	m^2	142	€ 400	€ 56.616
		verwarming met vloerconvectoren inclusief aanpassingen vloeren				
	4.1.2	Elektriciteit	m^2	142	€ 200	€ 28.308
4.2		Hoofdbeuk				
	4.2.1	Verwarming en ventilatie	m^2	68	€ 400	€ 27.063
		verwarming met vloerconvectoren inclusief aanpassingen vloeren				
	4.2.2	Elektriciteit	m^2	68	€ 200	€ 13.532
4.3		Zijbeuken				
	4.3.1	Verwarming en ventilatie	m^2	2	€ 400	€ 946
		verwarming met vloerconvectoren inclusief aanpassingen vloeren				
	4.3.2	Elektriciteit	m^2	2	€ 200	€ 473
4.4		Toren				
	4.4.1	Verwarming en ventilatie	m^2	11	€ 400	€ 4.514
		verwarming met vloerconvectoren inclusief aanpassingen vloeren				
	4.4.2	Elektriciteit	m^2	11	€ 200	€ 2.257
4.5		Noordelijke sacristie				
	4.5.1	Keuken	GP		€ 25.000	€ 25.000
4.6		Zuidelijke sacristie				
	4.6.1	Sanitair	GP		€ 8.000	€ 8.000
		2 wc's met lavabo				
5		**Omgevingsaanleg**				**€ 200.563**
5.1		Kerkhof				
		concept van +- 25% paden en 75% groen tussen de graven, concept van verplaatsen van een aantal graven				
	5.1.1	Gras	m^2	75% 1850	€ 30	€ 41.625
	5.1.2	Aanleg paden	m^2	25% 1850	€ 95	€ 43.938
		deels kasseien, deels dolomiet				
	5.1.3	Aanplantingen	budget		€ 40.000	€ 40.000
	5.1.4	Verplaatsen graven	budget		€ 75.000	€ 75.000
6		**Overige kosten**				**€ 213.324**
6.1		Veiligheidsmarge	%	10%	€ 2.133.240	€ 213.324
7		**Erelonen**				**€ 427.381**
7.1		Architect	%	14%	€ 2.346.563	€ 328.519
7.2		Technieken en stabiliteit	%	4%	€ 2.346.563	€ 93.863
7.3		Veiligheidscoördinator	GP	1	€ 3.000	€ 3.000
7.4		EPB	GP	1	€ 2.000	€ 2.000
					TOTAAL:	**€ 2.773.945**
					INCL BTW (21%):	**€ 3.356.473**

Deel 0 en 1: Voorbereidende werken en restauratie:	€ 1.329.000
10% veiligheidsmarge	€ 132.900
Erelonen	€ 264.392
Totaal	€ 1.726.292
Totaal incl BTW	€ 2.088.813

Deel 3: Herbestemming bouwkundige werken: concluderend model	€ 293.595
10% veiligheidsmarge	€ 29.360
Erelonen	€ 59.382
Totaal	€ 382.337
Totaal incl BTW	€ 462.627

Deel 2 en 4: Verbetering energieprestatie en technieken	€ 310.082
10% veiligheidsmarge	€ 31.008
Erelonen	€ 62.646
Totaal	€ 403.736
Totaal incl BTW	€ 488.521

Deel 5: Omgevingsaanleg	€ 200.563
10% veiligheidsmarge	€ 20.056
Erelonen	€ 40.961
Totaal	€ 261.580
Totaal incl BTW	€ 316.512

Raming herbestemming van de Sint-Martinuskerk te Oombergen

Subvariante kruis 1

Deel 0 en 1 van deze raming is gebaseerd op de raming van AIT architecten opgesteld in het kader van de restauratie van de Sint-Martinuskerk.

Artikel	Omschrijving	Meetcode	Hoeveelheid		Eenheidsprijs	Totaalprijs
0	**Voorbereidende werken**					**€ 156.000**
1	**Restauratie/herstellingswerken/reiniging**					**€ 1.173.000**
2	**Verbetering energieprestatie**					**€ 143.374**
3	**Herbestemming/bouwkundige werken: subvariante 1**					**€ 339.021**
3.1	Transept vloer	m^2		29	€ 300	€ 8.705
3.2	Noordelijke sacristie	som				€ 108.230
3.3	Zuidelijke sacristie	som				€ 101.660
3.4	Uitkijkpunt toren	budget			€ 75.000	€ 75.000
3.5	Zijbeuken					€ 45.426
3.5.1	Afschermen zijbeuken van hoofdbeuk en transept	m^2	2	45	€ 500	€ 45.426
	prijs afhankelijk van materiaalkeuze en detaillering					
4	**Technieken**					**€ 166.708**
5	**Omgevingsaanleg**					**€ 200.563**
6	**Overige kosten**					**€ 217.867**
6.1	Veiligheidsmarge	%	10%		€ 2.178.666	€ 217.867
7	**Erelonen**					**€ 436.376**
7.1	Architect	%	14%		€ 2.396.532	€ 335.514
7.2	Technieken en stabiliteit	%	4%		€ 2.396.532	€ 95.861
7.3	Veiligheidscoördinator	GP	1		€ 3.000	€ 3.000
7.4	EPB	GP	1		€ 2.000	€ 2.000
			TOTAAL:			**€ 2.832.908**
			INCL BTW (21%):			**€ 3.427.818**

Deel 0 en 1: Voorbereidende werken en restauratie:	€ 1.329.000
10% veiligheidsmarge	€ 132.900
Erelonen	€ 264.392
Totaal	€ 1.726.292
Totaal incl BTW	€ 2.088.813

Deel 3: Herbestemming bouwkundige werken: subvariante kruis 1	€ 339.021
10% veiligheidsmarge	€ 33.902
Erelonen	€ 68.376
Totaal	€ 441.299
Totaal incl BTW	€ 533.972

Deel 2 en 4: Verbetering energieprestatie en technieken	€ 310.082
10% veiligheidsmarge	€ 31.008
Erelonen	€ 62.646
Totaal	€ 403.736
Totaal incl BTW	€ 488.521

Deel 5: Omgevingsaanleg	€ 200.563
10% veiligheidsmarge	€ 20.056
Erelonen	€ 40.961
Totaal	€ 261.580
Totaal incl BTW	€ 316.512

Supplement t.o.v. concluderend model	€ 45.426
10% veiligheidsmarge	€ 4.543
Erelonen	€ 8.994
Totaal	€ 58.963
Totaal incl BTW	€ 71.345

Raming herbestemming van de Sint-Martinuskerk te Oombergen

Subvariante kruis 2

Deel 0 en 1 van deze raming is gebaseerd op de raming van AIT architecten opgesteld in het kader van de restauratie van de Sint-Martinuskerk.

Artikel	Omschrijving	Meetcode	Hoeveelheid	Eenheidsprijs	**Totaalprijs**
0	**Voorbereidende werken**				**€ 156.000**
1	**Restauratie/herstellingswerken/reiniging**				**€ 1.173.000**
2	**Verbetering energieprestatie**				**€ 143.374**
3	**Herbestemming/bouwkundige werken: subvariante 2**				**€ 388.613**
3.1	Transept vloer	m^2	29,0164	€ 300	€ 8.705
3.2	Noordelijke sacristie	som			€ 108.230
3.3	Zuidelijke sacristie	som			€ 101.660
3.4	Uitkijkpunt toren	budget		€ 75.000	€ 75.000
3.5	Flexibele structuur in transept	budget		€ 65.000	€ 65.000
	prijs sterk afhankelijk van materiaalkeuze en detaillering. Deze prijs geldt voor plaatmateriaal				
3.6	Zijbeuken				€ 30.018
3.6.1	Afschermen zijbeuken van hoofd	m^2	2	85,4925 € 120	€ 20.518
	lichte voorzetwand				
3.6.2	Deuren in scheidingswand	stuk	2	€ 3.000	€ 6.000
	dubbele deur				
3.6.3	Deuren naar transept	stuk	2	€ 1.750	€ 3.500
	enkele deuren in bestaande openingen				
4	**Technieken**				**€ 166.708**
5	**Omgeving**				**€ 200.563**
6	**Overige kosten**				**€ 222.826**
6.1	Veiligheidsmarge	%	10%	€ 2.228.258	€ 222.826
7	**Erelonen**				**€ 446.195**
7.1	Architect	%	14%	€ 2.451.083	€ 343.152
7.2	Technieken en stabiliteit	%	4%	€ 2.451.083	€ 98.043
7.3	Veiligheidscoördinator	GP	1	€ 3.000	€ 3.000
7.4	EPB	GP	1	€ 2.000	€ 2.000
				TOTAAL:	**€ 2.897.279**
				INCL BTW (21%):	**€ 3.505.707**

Deel 0 en 1: Voorbereidende werken en restauratie:	€ 1.329.000
10% veiligheidsmarge	€ 132.900
Erelonen	€ 264.392
Totaal	€ 1.726.292
Totaal incl BTW	€ 2.088.813

Deel 3: Herbestemming bouwkundige werken: subvariante kruis 2	€ 388.613
10% veiligheidsmarge	€ 38.861
Erelonen	€ 78.195
Totaal	€ 505.670
Totaal incl BTW	€ 611.861

Deel 2 en 4: Verbetering energieprestatie en technieken	€ 310.082
10% veiligheidsmarge	€ 31.008
Erelonen	€ 62.646
Totaal	€ 403.736
Totaal incl BTW	€ 488.521

Deel 5: Omgevingsaanleg	€ 200.563
10% veiligheidsmarge	€ 20.056
Erelonen	€ 40.961
Totaal	€ 261.580
Totaal incl BTW	€ 316.512

Supplement t.o.v. concluderend model	€ 95.018
10% veiligheidsmarge	€ 9.502
Erelonen	€ 18.814
Totaal	€ 123.334
Totaal incl BTW	€ 149.234

Raming herbestemming van de Sint-Martinuskerk te Oombergen

Subvariante dwarse wand

Deel 0 en 1 van deze raming is gebaseerd op de raming van AIT architecten opgesteld in het kader van de restauratie van de Sint-Martinuskerk.

Artikel	Omschrijving	Meetcode	Hoeveelheid	Eenheidsprijs	**Totaalprijs**
0	**Voorbereidende werken**				**€ 156.000**
1	**Restauratie/herstellingswerken/reiniging**				**€ 1.173.000**
2	**Verbetering energieprestatie**				**€ 143.374**
3	**Herbestemming/bouwkundige werken: subvariante 3**				**€ 329.265**
3.1	Transept vloer	m^2	29,0164	€ 300	€ 8.705
3.2	Noordelijke sacristie	som			€ 108.230
3.3	Zuidelijke sacristie	som			€ 101.660
3.4	Uitkijkpunt toren	budget		€ 75.000	€ 75.000
3.5	Dwarse wand				€ 35.670
3.5.1	Afscheiden transept van hoofdk	budget		€ 30.000	€ 30.000
	structuur van opengaande panelen				
3.5.2	Afscheiden transept van zijbeuk	m^2	2 5,67	€ 500	€ 5.670
	bestaande openingen dichtmaken				
4	**Technieken**				**€ 166.708**
5	**Omgeving**				**€ 165.563**
6	**Overige kosten**				**€ 213.391**
6.1	Veiligheidsmarge	%	10%	€ 2.133.910	€ 213.391
7	**Erelonen**				**€ 427.514**
7.1	Architect	%	14%	€ 2.347.300	€ 328.622
7.2	Technieken en stabiliteit	%	4%	€ 2.347.300	€ 93.892
7.3	Veiligheidscoördinator	GP	1	€ 3.000	€ 3.000
7.4	EPB	GP	1	€ 2.000	€ 2.000
				TOTAAL:	**€ 2.774.815**
				INCL BTW (21%):	**€ 3.357.526**

Deel 0 en 1: voorbereidende werken en restauratie:	€ 1.329.000
10% veiligheidsmarge	€ 132.900
Erelonen	€ 264.392
Totaal	€ 1.726.292
Totaal incl BTW	€ 2.088.813

Deel 3: Herbestemming bouwkundige werken: subvariante dwarse wand	€ 329.265
10% veiligheidsmarge	€ 32.927
Erelonen	€ 66.445
Totaal	€ 428.636
Totaal incl BTW	€ 518.650

Deel 2 en 4: Verbetering energieprestatie en technieken	€ 310.082
10% veiligheidsmarge	€ 31.008
Erelonen	€ 62.646
Totaal	€ 403.736
Totaal incl BTW	€ 488.521

Deel 5: Omgevingsaanleg	€ 165.563
10% veiligheidsmarge	€ 16.556
Erelonen	€ 34.031
Totaal	€ 216.150
Totaal incl BTW	€ 261.542

Supplement t.o.v. concluderend model	€ 35.670
10% veiligheidsmarge	€ 3.567
Erelonen	€ 7.063
Totaal	€ 46.300
Totaal incl BTW	€ 56.023

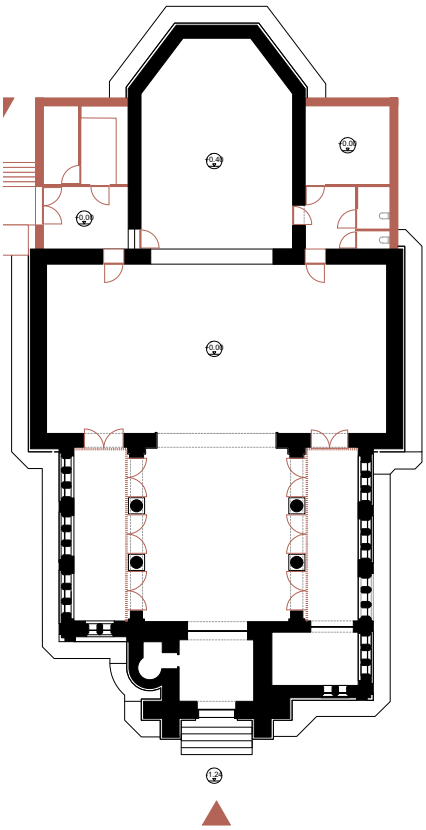

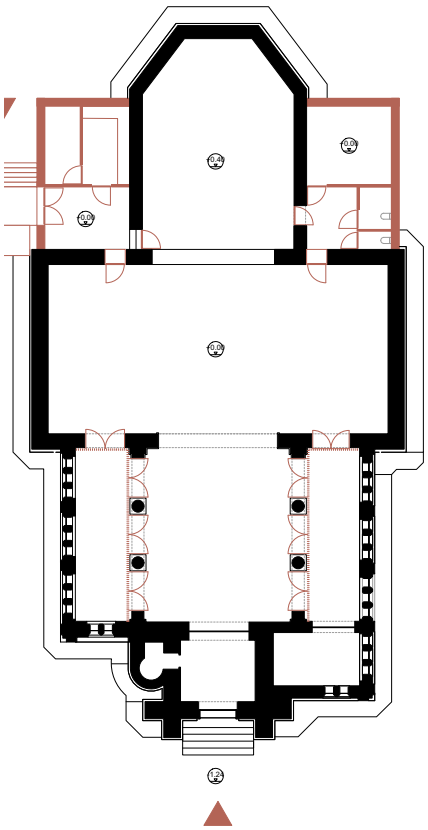

Concluderend model

Deel 0 en 1: Voorbereidende werken en restauratie:	€ 1.329.000
10% veiligheidsmarge	€ 132.900
Erelonen	€ 264.392
Totaal	€ 1.726.292
Totaal incl BTW	€ 2.088.813

Deel 2 en 4: Verbetering energieprestatie en technieken	€ 310.082
10% veiligheidsmarge	€ 31.008
Erelonen	€ 62.646
Totaal	€ 403.736
Totaal incl BTW	€ 488.521

Deel 3: Herbestemming bouwkundige werken: concluderend model	€ 293.595
10% veiligheidsmarge	€ 29.360
Erelonen	€ 59.382
Totaal	€ 382.337
Totaal incl BTW	€ 462.627

Deel 5: Omgevingsaanleg	€ 200.563
10% veiligheidsmarge	€ 20.056
Erelonen	€ 40.961
Totaal	€ 261.580
Totaal incl BTW	€ 316.512

TOTAAL:	**€ 2.773.945**
INCL BTW (21%):	**€ 3.356.473**

Subvariante kruis 1

Deel 3: Herbestemming bouwkundige werken: subvariante kruis 1	€ 339.021
10% veiligheidsmarge	€ 33.902
Erelonen	€ 68.376
Totaal	€ 441.299
Totaal incl BTW	€ 533.972

Supplement t.o.v. concluderend model	€ 45.426
10% veiligheidsmarge	€ 4.543
Erelonen	€ 8.994
Totaal	€ 58.963
Totaal incl BTW	€ 71.345

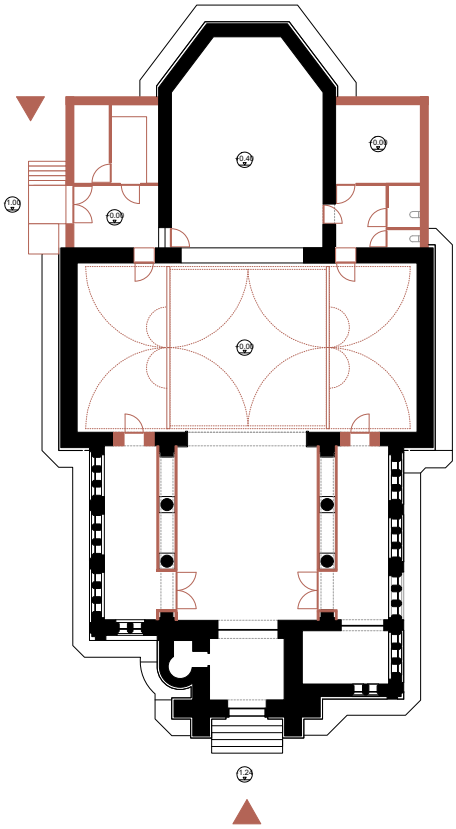

Subvariante kruis 2

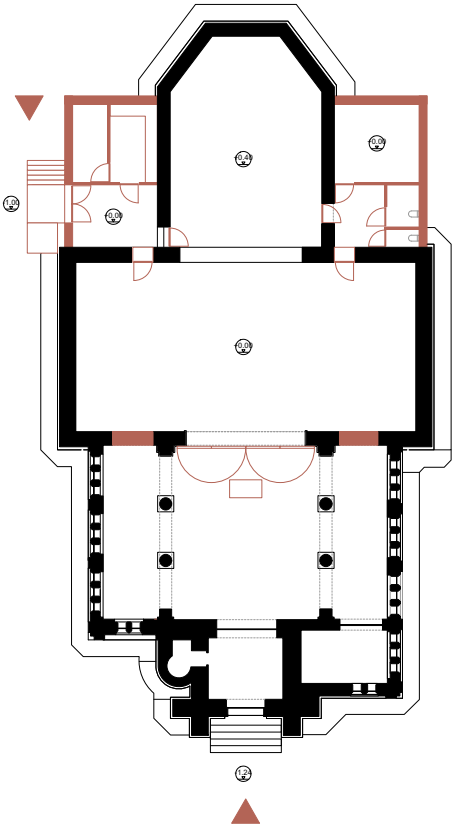

Subvariante dwarse wand

Deel 3: Herbestemming bouwkundige werken: subvariante kruis 2	€ 388.613
10% veiligheidsmarge	€ 38.861
Erelonen	€ 78.195
Totaal	€ 505.670
Totaal incl BTW	€ 611.861

Supplement t.o.v. concluderend model	€ 95.018
10% veiligheidsmarge	€ 9.502
Erelonen	€ 18.814
Totaal	€ 123.334
Totaal incl BTW	€ 149.234

Deel 3: Herbestemming bouwkundige werken: subvariante dwarse wand	€ 329.265
10% veiligheidsmarge	€ 32.927
Erelonen	€ 66.445
Totaal	€ 428.636
Totaal incl BTW	€ 518.650

Supplement t.o.v. concluderend model	€ 35.670
10% veiligheidsmarge	€ 3.567
Erelonen	€ 7.063
Totaal	€ 46.300
Totaal incl BTW	€ 56.023